

ŠŤASTNÉ MANŽELSTVÍ

*Kniha mravní výchovy a zdravotních rad
pro manžele, snoubence a vychovatele.*

NAPSALI

P. JOS. HOFFMANN, S. I. Dr. F. E. MAY,
EM. SCHMUTZEROVÁ.

Vydáno pod egidou

ÚSTŘEDNÍHO SDRUŽENÍ KATOLICKÝCH
RODIČŮ A PŘÁTEL KŘEŠŤ. VÝCHOVY
V PRAZE.

První vydání. - První až druhý tisíc.

1 9 3 0

NAKLADATELSTVÍ KROPÁČ & KUCHARSKÝ
PRAHA

K LASKAVÉMU POVŠIMNUTÍ!

*Kniha taťo není psána pro nedospělé
děťi, proto nutno dbáťi opatřnosti při
jejím uschování.*

*

*

*

*Požehnaným předsevzetím pro snoubence a man-
žele by bylo, kdyby si slíbili knihu tuto každého
roku ve výroční den svého sňatku společně pro-
čítati a tím obsah knihy opětovně k prospěchu
svému i děťi zužitkovati.*

*

*

*

Práva překladu a otisku vyhřažena.

*V upomínku
na svátost stavu manželského
připisuje*

manželům

jichž sňatku bylo požehnáno

dne _____ *L. P.* _____

v chrámu Páně

v _____

ORDINARIATUS PRAGAE,

DIE 16. SEPTEMBRIS 1930

Nr. 11.276.

NIHIL IMPEDIT

Dr. Th. OPATRŇÝ
CANCELLARIUS AEPPALIS

ÚVODEM.

Mělo zajisté závažnou příčinu, že Spasitel dal se pozvatí od apoštolů na svatbu do Kány galilejské: Chtěl se tam prvním svým zázrakem zjevití jako Bůh, který již v ráji byl ustanovil svátost manželství. Jako Bůh — člověk a spolu Spasitel chce nám ukázati, že má také důležitý úkol manželství posvětití a navrátiti je jeho původní důstojnosti a pozdvihnouti je na svátost.

Smutné úsloví: „manželské slasti — strasti,“ ukazuje, co lidé častokráte vlastní vinou z manželství učiní. Jakou měrou pokleslo jeho znesvěcení za deset posledních let pod kletbou tak zvané „moderní kultury“, dokazuje jasně známá skutečnost. Nejen věřící křesťané, nýbrž i lidé, kteří ztratili víru v Boha, — ano i fanatičtí odpůrci náboženství, zaměstnávají se již dlouho jak v novinách, tak v obsáhlých knihách, — ve schůzích i v parlamentech následky zneužívání manželství; ve všech řečích evropských i amerických zaznívá vážný varovný hlas: „Tak to nesmí jítí dále! Nesmíme dokončiti nejstrašnější ze všech sebevražd, vraždy bílého plemene, kterou jsme již dávno započali!“

Pokusíme se tedy vylíčiti, jaké má býti manželství podle vůle a úmyslu Božího, — i jaké snadno býti může; — a — Bohu díky — jaké dosud ještě jest v katolických rodinách, ve kterých zůstává katolická víra směrnicí pro skutky manželů.

Podle lidského názoru i podle učení naší víry je člověk korunou všeho tvorstva. Z této pravdy však plyne, že zařízení, která učinil Bůh, aby se lidské pokolení udrželo, totiž manželství a rodina, patří mezi všemi díly Jeho moudrosti a lásky k dílům podivu nejhodnějším a nejposvátnějším. A z toho plyne dále, že na vše, co souvisí s manželstvím, — i na to, co jest čistě smyslové a pohlavní, musíme pohlížeti s největší šetrností a úctou. A tato úcta musí býti tím větší, že Bůh spojil pohlavní pud v člověku obdivuhodně s pohnůtkami duševními i smyslovými tak čistě a dokonale, že tyto stojí nad tímto pudem vysoko a dokonale, jako nebe nad zemí.

Není snad ničeho, co by nám mohlo vnukati nejvyšší úctu před manželstvím a obdiv nad božskou moudrostí, jako právě tyto ušlechtilé duševní i smyslové pohnůtky, jimiž Stvořitel opředl manželství a rodinu.

Proto je zde shrneme a doporučíme je k rozjímání s naléhavou prosbou, aby tyto skutečně křesťanské pravdy byly hluboko zapsány do srdce a aby jich nikdo nikdy z mysli nepouštěl.

BŮH, LÁSKA NEKONEČNÁ.

Bůh jest svou bytostí nekonečná pravda a láska. My lidé, ač stvoření byvše k obrazu Božímu a jsouce duchovními dětmi Božími, nechápeme pravdy najednou, nýbrž jen po částech a následkem toho rozdělujeme si ji na různé druhy pravd. A podobně nejsme s to, vycítiti nekonečnou lásku Boží najednou, nýbrž jsme nuceni rozdělovati ji na různé druhy: láska k Bohu, láska k bližnímu, láska k rodičům, ke přátelům, mezi manžely... to jsou vesměs paprsky, jež vyzařují do našich srdcí z Boha, lásky nekonečné, zahřívající je jako sluneční paprsky, jež padají na zemi a ji oživují.

LÁSKA SNOUBENCŮ.

Dospěl-li lidský duch i tělo s dostatek, probouzí se také láska snoubenců, kterou do naší bytosti vložil Bůh. I tato láska jest paprskem, který vychází z nekonečné lásky Boží, a jest proto netoliko zcela rozdílna od pudu čistě pohlavního, nýbrž stojí nad ním tak vysoko, jako slunce nad zemí, a jest tak čistá jako sluneční paprsek. A takovou zůstává, pokud člověk sám jí nezakalí a neotráví.

Není tedy naprosto nebezpečna, není pokusem ke hříchu, nýbrž působí na jinocha i pannu, kteří se připravují ke sňatku, jako ochrana a očista; neboť štěstí, které spojil předobrá Stvořitel s láskou snoubenců, naplňuje jejich srdce i velkou, upřímou vděčností k Bohu, i nesmírnou vzájemnou úctou.

Je tedy skutečnou pravdou, řekneme-li, že touto čistou láskou stávají se snoubenci navzájem strážnými anděly... neboť chtěl to sám náš nebeský Otec.

Ale není-li tak, nastává osudný nepořádek a snoubenci prohřešují se těžce na nejkrásnějším daru Božím a to se mstí strašlivě již v tomto životě. Jak nízké jest, předstíratí city, které bývají pod jménem lásky rozšlapávány v mnohých románech a divadelních hrách — a jak strašlivé bývají následky toho! Jako se liší bouřlivá noc od slunečního dne, tak se liší toto nezdravé snění, stále ke hříchu dráždící, od čisté křesťanské lásky snoubenců, které vyžaduje Bůh! Tuto lásku před rodiči zatajovají snoubenci nemají, neboť má se považovati za bezprostřední přípravu ke sňatku a nemá nikdy býti znesvěcena nebezpečným pohráváním, po dlouhá léta trvající známostí.

LÁSKA MANŽELSKÁ.

Konečně přivede snoubenec vyvolenou nevěstu před Boží oltář, před kněze jako zástupce církve svaté, před rodiče, příbuzné a přátele své —

a zde si oba přísahají navzájem nezlomnou věrnost; jejich láska prohloubí se v lásku manželskou. Ta pak spojí jejich duše i těla v onu vznešenou obětavou jednotu, jaké žádá účel manželství, jež stanovil sám Bůh: udržování lidského pokolení, zdokonalování a zušlechťení sebe sama i dlouholetý, pečlivý výchov dětí.

A tato manželská láska nepomíjí ani pod časťmi, těžkými břemeny denního života; naopak, je-li taková, jak má býti, to jest, jak ji stvořil Bůh, jeví se právě v největších útrapách v plné své kráse a potvrzuje výrok Písma: „Silna jako smrt jest láska!“ Pak překonává vše a zmírňuje i nejkrutší utrpení hrdinnou obětavostí a oddaností, jest nezmarna, roste až k smrti a trvá až za hrob. Není-li tak v některém manželství, není pochybnosti, že ji otrávila buď nespoutaná vášně nebo nějaká těžká vina, kterou se ona duše prohřešila na nejkrásnějším díle Božím, a štěstí manželů, ano celé rodiny bude zničeno.

SVÁTOST STAVU MANŽELSKÉHO.

Náš Pán a Spasitel, chtěje jasně ukázati, jak vznešená a svatá jest láska manželská ve své podstatě, povznesl stav manželský k důstojnosti svátosti.

Jak známo, jsou svátosti nadpřirozené úkony, ve kterých jsou zásluhy Krista Vykupitele věřícím přivlastňovány buď odpuštěním hříchů a udělením posvěcující milosti Boží anebo se

jim dostává milosti pro rozmanité potřeby duchovního života (milosti pomáhající). Svátostné milosti uděluje pouze Kristus a jedině On může hříchy odpustiti a svátosti rozdělovati — a proto jsou svátosti úkony netoliko nadpřirozené, ale i božské.

Protože však Kristus jedná v církvi svaté prostřednictvím biskupů a kněží, které sám ustanovil, dostává se jim zvláštního posvěcení, kterým bývají zasvěceni službě Boží zcela, — jakož i nadpřirozené moci, která je činí schopny, aby tyto božské úkony mohli vykonávati. Laik, člověk bez posvěcení církevního, vykonávati jich nemůže a jen výjimečně smí udělití křest z nouze, a tak zabrániti, aby umírající neodešel na věčnost bez křtu svatého, nýbrž v milosti Boží.

Ale svátost stavu manželského neuděluje kněz, nýbrž je zde u oltáře jen jako svědek ve jménu církve svaté a uděluje její požehnání. Kristus je to, jenž pozdvihuje oba snoubence k vysokému důstojenství tak, že mohou předsevzítí úkon tak svatý: vzájemnou přísahou věrnosti nezlomné udělují si svátost manželství sami; Spasitel jako by řekl: Nuže, milí přátelé, chopte se pokladů mé krve, krve svého Vykupitele a přineste si odtud sami nadpřirozené světlo i sílu, jichžto potřebujete v novém společném životě, k němuž vás dnes povolávám, spojuji a posvěcuji.

Mohl Bůh zřetelněji projevití, jak velice si váží důstojnosti a posvátnosti svátosti manžel-

ství?! Jestliže Sám si tak vysoko váží manžel-
ského svazku, jaké vznešené smýšlení musí mít
oba snoubenci! A s jakým tedy čistým srdcem
a s jakou pokorou mají předstoupiti před oltář
k tomuto božskému úkonu! Jak trestuhodná by-
la by zde jakákoli lehkomyšlnost anebo jen stín
nevážnosti! Nelze slovy vyličit, jak hluboké jest
štěstí manželské lásky takto posvěcené.

DĚTI, POŽEHNÁNÍ RODINY.

Toto štěstí se zdvojnásobuje — nikoli! nesmír-
ně stupňuje, požehnal-li Bůh rodinu dětmi! Pak
sahá milosrdenství lásky Boží tak daleko, že
zmírňuje i trpkost a osten smrti.

Naše tělo nosí v sobě v ráji mu vloženou tou-
hu, žítí stále a nikdy neumřít. Nuže, v manžel-
ství vychází Bůh tomuto přání vstříc, — a to
tak daleko, jak jen možno. Je to tak, jako by
manželům, které sám spojil a posvětil, řekl: „Zde
na tomto světě nevymřete úplně, nýbrž budete
i dále žítí ve svých dětech, a sice co nejúžeji
spojení, v životě novém, a v každém ze svých
dítěk prožijete celý život ještě jednou.“

Kdo dovede vyjádřiti štěstí, kterého se dosta-
ne manželé ušlechtilé smýšlejícímu, který shle-
dá na svých dobře vychovaných dětech podo-
bu své ženy, kterou nade vše na světě miluje,
— a zároveň podobu svou vlastní, nejprve v roz-
košném dětství, potom v čerstvém květu mládí
a konečně v síle zralého věku!

A stejné štěstí pociťuje i věrná manželka, dokonce ve zvýšené míře, protože moudrý Stvořitel učinil mateřské srdce zvlášť přístupným všem krásným, něžným a hlubokým citům.

Takto vyrůstá láska manželská v lásku novou, v lásku k dítěti, která je spolu i nejbohatší a nejrozkošnější květinou v zahradě Boží!

LÁSKA MATEŘSKÁ.

Boží láska k lidem zazářila nejjasněji, když stvořil srdce matčino. Lásku matky k dětem opěvovali všichni národové nejkrásnějšími písněmi a budou ji opěvovat až do konce světa. Nezakusili jsme ji i my sami, když jsme v ní blaženě snili? A když nyní jest život tvrdší a studenější a my se na ní ohříváme a z ní se těšíme, myslíme na to, že pochází od Boha a vyzařuje z lásky Boží jako sluneční paprsky ze slunce?

Vzpomínáme vděčně na to, že sám Bůh stvořil toto podivuhodné srdce matčino pro nás a z lásky k nám?

Kdysi přišel ke mně ve východní Indii chudý sedlák a oznámil mně, že jeho žena, jež minulého dne přijala svátost posledního pomazání, zemřela. Se slzami v očích pravil: „Důstojný otče, pro mne a pro mé děti nastala černá noc: moje žena zemřela.“ Není podivuhodno, že tento prostý, nevzdělaný člověk cítil tak hluboce ztrátu nejvyšší ceny života, srdce manželky a matky a

že ji prostými slovy tak případně a krásně vyjádřil? Není skutečně věrná manželka a milující matka sluncem domu?

LÁSKA DÍTĚTE.

Dobrým rodičům žehná Bůh bohatě, odměňuje je zvláště tím, že děti jejich lásku opětují. Do srdce každého dítěte vložil nebeský Otec neobmezenou důvěru a neutuchající lásku k rodičům, zvláště k matce, — a sám Kristus dává nám tuto lásku za vzor, podle kterého máme milovati Otce nebeského i my: „Nebudete-li, jako tito maličtí, nevejdete do království nebeského.“

Představme si, že by do příbytku chudé dělnické rodiny vkročila královna a že by se nabídla, že si odvede malé, dvou- nebo tříleté dítě do svého paláce, kde by mu uprostřed nadbytku poskytla nejširšího vzdělání. Kterak by se dítě vzpouzelo, od královny se odvrátilo a plačíc tulilo se ke své chudobné matce!

Nikoli slovy, ale zato tím zřetelněji posuňky by zvolalo: „Moji rodiče jsou mně dražší nade všechno, nechci bohatství a nádheru, která mne chce odloučiti od rodičů! Srdce matčina mně nenahradí nic na světě!“ A dítě má pravdu!

Dětské srdečko jest oltářem, nad kterým se vznáší Božství, a na tomto oltáři skvějí se dva obrazy: obraz otcův a obraz matčin. Tyto obrazy nevyblednou nikdy; jsou stále krásnější a třpytí se teprve pak dokonale, když rodiče již

z tohoto světa odešli. A i pak, když dobře vychované dítě, které zůstalo hodným, zestárne, uctívá v hlubokém porozumění a s upřímnou vděčností tyto obrazy, až je Bůh povolá k sobě, aby je v nebi spojil s těmi, jež znázorňují.

Neboť, řekl-li Spasitel o pozemském svazku manželů: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“, nebude zajisté chtít, aby v jeho království byli rodiče a děti odloučeni, nýbrž tento svazek ještě více zdokonalí v nejskvělejší, nadpřirozené kráse.

Láska dětí k rodičům jest v dětském srdci vryta tak, že ani hřích, velký nepřítel všeho dobra i krásna, nemůže jí zcela vymýtit. Stává se nezdávkou, že před smrtí vzplane ještě jednou v srdci nešťastného, svedeného nebo zkaženého dítěte, a pak s výkřikem: „matko!“ odchází na věčnost.

Byl jsem kdysi zavolán k montérovi asi 32letému, který si vydělával mnoho peněz a jehož uprostřed zpustlého života uvrhla chřipka na smrtelné lůžko. Milosrdný bratr jej napomínal, aby se smířil s Bohem, ale nemocný odpovídal, že i kdyby nějaký Bůh byl, nemohl by mu odpustit, protože se v posledním roku dopustil všech možných špatností, dokonce že se Bohu rouhal. Když jsem k němu přišel, řekl mi, že nezříká se svaté zpovědi, ale že pro něj nemá žádného účelu.

„Jste dosti stár,“ řekl jsem, „abyste věděl, co máte dělati a nebudu vás dále obtěžovati, ale

dovolte mi aspoň tuto otázku: Jest vaše matka ještě naživu?“

„Není,“ odvětil. „Zemřela letos, když jsem dlel v Holandsku. Toužila po mně velice, ale když jsem přijel, byla již mrtva. Kdyby byl Bůh, nepřipustil by toho. Věřila v Boha pevně a přece této její poslední prosbě nevyhověl.“

„Nechme toho, milý příteli,“ pravil jsem, „jste příliš nemocen a nebudeme o tom mudrovati. Ale řekněte mi aspoň toto: Kdyby byl Bůh ponechal vaší matce, aby vás na věčnosti soudila, co myslíte, odpustila by vám, kdybyste ji o to prosil?“

Tato otázka jej zřejmě překvapila; na chvíli se zamyslel — a pak řekl s klidnou určitostí: „Zajisté, odpustila by mně všechno.“ A tiše poslouchal, když jsem mu krátce vykládal, že láska matčina v porovnání s láskou nebeského Otce není více, než světlo svíčky oproti polednímu slunci...

Vyzpovídal se — a když jsem mu dal rozhršení, uchopil mou ruku oběma rukama a řekl pohnutě: „Důstojný pane, kterak vám mám děkovati? Nyní je tedy vše v pořádku a já pevně doufám, že se s matkou na věčnosti sejdu.“

Setkání nedalo na sebe dlouho čekatí...

Jak často byla láska matčina jedinou pohnutkou a cestou, která pobloudilce přivedla k srdci nebeského Otce! Ale jak nesmírnou vinu mají ti, kdož jakkoli přispívají k tomu, aby tato lás-

ka byla v dětských duších znesvěcena a zničena! Ale tato vina jest neodpuštělna, když rodiče sami se jí dopustí špatným příkladem! Co říci tedy o nešťastných rodičích, kteří své děti nutí do školy beznáboženské! Dlouho-li obstojí v jejich duších láska k rodičům, když jim byla ze srdce vyrvána víra v Boha, nebeského Otce!

KÉŽ BYCH MOHL ZAČÍTÍ JEŠTĚ JEDNOU!

Není snad na světě člověka, který by si byl neřekl: Kdybych mohl po zkušenosti svého dosavadního života začítí ještě jednou, co všechno bych učinil jinak a lépe! Nuže, v manželství vychází tomuto přání vstříc sám Bůh. Jako by řekl: „Hle, vložil jsem do duší vašich dítek velkou lásku k vám, i hlubokou úctu a neobmezenou důvěru, a ta je činí poddajnými jako vosk ve vašich rukou. Utvořte jejich život dle svého nejlepšího názoru a přání, — chraňte je chyb, které odsuzujete sami na sobě. Učiňte je tak dobrými a šlechetnými, jak býti sami si přejete.“

Splnění toto vroucí přání lidí dobré vůle dopřává Bůh ve svátosti stavu manželského.

Zamyslíme-li se nad těmito pravdami, musíme si přiznati, že Bůh nabídl lidstvu v manželství nový ráj a štěstí tak velké a čisté, že nemůže vyváženo býti ani veškerým bohatstvím světa, ani zničeno jakýmkoli tvrdým životem. Jako naráží mocný příboj mořský na skály, tak mohou bít do nás chudoba, nemoc a útrapy, ale onoho štěstí

zničiti nemohou. Jedině hřích může je zničit tak, jako zničil první ráj, a může i tento druhý ráj učinit pozemským peklem.

Dnes tak skutečně bývá v mnohých rodinách, ale pouze z té příčiny, že si to nezodpovědně zaviniili manželé sami.

HLAVNÍ PŘEDNOST MANŽELSTVÍ.

Vše, co jsme dosud v manželství obdivovali, korunoval Bůh darem, který zastíňuje všechny ostatní přednosti. Kdo aspoň částečně pochopí tento dar, — neboť zcela jej pochopiti a oceniti nedovede nikdo, — zachvěje v posvátném úžasu a neodolá, aby neslíbil: Všecky svody světa ani všeliké hrozby mne nezlákají, abych znevsvětil své manželství, byť jen stínem špatného smýšlení.

Lidská řeč nestačí vyjádřiti a oceniti tento dar, — dar ze všech nejvzácnější. Kde kdo musí se pokusiti, aby vnikl v jeho hlubiny. Který dar, která přednost je to?

Viděli jsme, že Bůh udělil rodičům ze své stvořitelské síly tolik, aby mohli obrysy svého těla v úzkém spojení přenést na své dítě a v tomto novém životě jaksí sami znovu obživli. Avšak stvořiti duši k obrazu a podobnosti Božímu, tedy s rozumem a svobodnou vůlí, může pouze všemohoucí Bůh. Jedině On dává dítěti duši a činí je takto podobným svému obrazu.

A protože vše ostatní, čeho se dítěti dostává od rodičů, pochází od Boha, jest vlastně každé dítě spíše dítětem Božím než dítětem rodičů.

Jaké zářivé štěstí prozrazují často slova: „Naše dítě,“ když jimi rodiče označují hodného syna nebo dobrou dceru! Jak zkrášlí a obnoví toto slovo lásku manželskou! Neboť sladká jsou pouta, která v bytosti dítěte tajuplně spojují rodiče a děti v jednu rodinu.

Stvořitel vložil do bytosti dítěte duši sobě podobnou a tato podobnost jest jeho nejvyšším důstojenstvím; proto zaujímá dítě v rodině místo nejprzednější... a to také je příčinou, že rodiče se přibližují k Bohu tak, jako v celém pořádku Boží přírody neviděti. Jejich dítě jest současně dítkem Božím a dítě Boží současně jest dítětem jejich. Vyslovujeme to s posvátnou bází — a přece je to úplná pravda. Bůh nemohl rodičů oblažiti větším štěstím, větší láskou, dokonalejší důstojností, jako tím, že jejich svobodné vůli svěřil bez výhrady a s důvěrou dítě, které více než v jednom smyslu jest dítkem Jeho vlastním.

Nelze se tedy diviti, že, ačkoli toho vyžadovalo důstojenství Syna Božího, aby se narodil z Panny neposkvrněné, přece jen Bůh chtěl, aby Panna Maria s panickým chotěm, sv. Josefem, byla spojena manželským svazkem. Takto dal Bůh Svatou Rodinu nazaretskou každé křesťanské rodině jako nejdokonalejší a zářivý vzor.

Zneužití a znesvěcení manželství.

Uvažujeme-li, jaké dobrodiní prokázal Bůh, ustanoviv manželství jako svátost, a vidíme-li, kterak mnozí lidé toto dobrodiní lehkomyšlně a rouhavě odmítají, neubráníme se trpké bolesti; neboť právě v pohlavním životě vyskytují se nepřírozená poblouzení, zneužívání a dokonce hanebnosti a hříchy, kterých zůstává i nerozumné zvíře ušetřeno. Neučí nás dějiny, že následkem těchto neřestí vymřely celé národy?

Nezdá se, jako by i zvířata byla rozumnější ve věcech potavy a pohlavního pudu než lidé? Kde jest pramen těchto zločinů?

Odpověď na tuto otázku není nesnadna, ale předpokládá, že si ujasníme dále uvedené skutečnosti.

PUD SEBEZACHOVÁNÍ A PUD POHLAVNÍ.

Pud sebezachování i pud pohlavní v našem těle je týž, jako u zvířat. Pudem to nazýváme proto, že nás pudí, abychom se vyhýbali vlivům, jež život brzdí a vyhledávali vlivy, které život podporují.

Aby dosáhly svého cíle, spojil je Stvořitel s té-

měř nepřekonatelným odporem proti všemu, co život ohrožuje. Vzpomeňme jen na svírající pocit hladu nebo žízně, který tak rychle roste, že nelze ho snést, — nebo na mocný odpor proti bolesti a smrti. Aby jim dodal větší účinnosti, spojil Bůh uspokojení s pudem sebezachování a pud pohlavní s tělesnou rozkoší. Vlivem přirozenosti nutkají tyto pudy, aby byly ukájeny a aby přitom bylo vše škodlivé odstraněno. Pud sebezachování dožaduje se potravy jako prostředku, jímž by byl ukojen hlad a „chuť“. Ale jeho přirozeným důsledkem jest pouze udržovati a obnovovati tělesné síly. A to je vlastní účel, za nímž dal nám Bůh pud sebezachování.

A právě tak požaduje pud pohlavní pouze spojení pohlaví pro ukojení; ale přirozeným, to jest: od Boha zamýšleným účinkem jest ploditi potomky. Jen takového účelu má býti dosaženo; spojení pohlaví jest toliko prostředek k cíli, ukojení pouze vzpruhou, aby bylo prostředku užíváno k tak vznešenému účelu! A jen takto má pohlavní pud pravý smysl a oprávněnost.

Tento pud bývá doplněn pudem jiným, který jej objasňuje a teprve potravou a ochranou správně doplňuje nad pud zachování *druhu*. Je to pud všeobecný, neodolatelný, starati se o porodem docílené potomstvo tak dlouho, až bude vlastní silou s to, býti živo zcela. V člověku je tímto pudem láska k dítěti, která zde v souhlasu s přirozeností ducha dosahuje šířky, výšky a trva-

losti, jež jest nerozumnému zvířeti podstatně zcela cizí.

Nelze dosti zdůrazniti tohoto přirozeného spojení a vzájemného doplňování oněch dvou pudů: pudu pohlavního a pudu po zachování druhu. Jako by sám Bůh řekl:

„Nejzazší hranice svobody tvého pohlavního pudu povolil jsem jedině vzhledem k dětem. Kdo nechce míti děti, nemá naprosto práva užívatí pohlaví.“

Přírodní pudy, totiž pud sebezachování a pud pohlavní, jsou samy o sobě slepé; to jest, hledají ukojení, nikterak nevědouce, k jakému účelu slouží jejich ukojení. Poznati tuto spojitost není věcí pudu, nýbrž věcí rozumu a proto nemůže si to nerozumné zvíře uvědomiti, poznati a účelně uspořádati. Přesto však postaral se Stvořitel, aby tu vládl krásný pořádek tím, že sám vede ony pudy určitě a neomylně k cíli, který jim stanovil. Jedině tak shledáváme tu pořádek, který obdivujeme u zvířat a který jim do určité míry závidíme. A právě tato míra, tento řád, pudem řízený, dělá ze světa jakýsi ráj, ve kterém jsme před poblouzením chráněni a ve kterém se můžeme kochati. Je to div moudrosti a lásky Boží, kterou věřící člověk pohrdati nesmí a nebude.

POD VLÁDOU ROZUMU.

Bůh dal lidem rozum, aby poznávali účel pudů, — a svobodnou vůli, jež nám dodává síly,

abychom jim podle jejich účelů a svého svědomí vyhovovali. Činíme-li tak, jest nám odměnou štěstí nejvyšší, protože jsme si vědomi, že Bůh je nám na blízku... štěstí, které v porovnání s pocity zvířete ční vysoko jako nebesa, protože jest omezeno pouze na jeho tělo. Nedbáme-li však toho, pak bývají tyto pudy v nás velkým nebezpečím pro tělo i duši, a my, pohrdající duchem, klesneme hluboce pod vládu bezuzdného těla, pod úroveň zvířat, a hyneme v pustém zoufalství svými neřestmi. Jiného nám nezbude; pro nás není pořádku bez námahy, ani klidu a míru jako u zvířat. Štěstí si musíme zasloužiti a vybojovati a porážka znamená pro nás největší bídu těla i duše. Přísloví: „každý je sám strůjcem svého štěstí“ nemá nikde tak oprávněný význam, jako zde. Tomu, kdo zná tento zápas, snad někdy napadne: Nebylo by lépe, kdyby byl Bůh sám řídil v našem těle pud sebezachování i pud pohlavní pevně a rozhodně?

Jedinou odpovědí jest: Nikoli, — naopak, bylo by to mnohem horší, neboť by to znamenalo, zničení v nás, co jest nejušlechtilejší a nejvzácnější, čím jsme a co máme, totiž: zničení ducha i celý viditelný svět. Svět toliko hmotný, — bez stvořených duchů, — neměl by pro Boha účelu ani smyslu; neboť jediný účel světa spočívá v tom, že stvořené duše mohou z něho poznati moudrost, lásku a všemohoucnost Boží, a vedeny tímto poznáním, mohou Mu vzdávati čest a uznání a planou k Němu láskou. Toto uznání nabý-

vá ceny teprve tím, že je zcela dobrovolné a že pochází od bytosti, která jest Bohu poněkud podobna, — ač-li jest podobnost mezi Bohem a člověkem vůbec možna. Tuto podobnost, totiž podobu k obrazu Božímu, tvoří rozum a svobodná vůle. Rozum je schopnost poznávati vše stvořené i Boha samého způsobem naší přirozenosti přiměřeným. Svobodná vůle pak je schopnost samostatně určovati své jednání, — tedy vše, co jsme s to konati přirozenými silami. Z nadvlády vůle nad duchem i tělem vyplývá samozřejmě povinnost, přiváděti tělesné pudy k jejich přirozenému cíli, právě tak jako to činí vůle Stvořitele instinktem, který vložil do nerozumného zvířete.

Splní-li člověk tuto velkou povinnost, vytváří tím pro sebe i jiné lidi mravní hodnoty, které všechny pozemské statky převyšují. Nesplní-li jí, zaviňuje jak ve své vlastní přirozenosti, tak i v celém lidstvu nepořádek, který sám o sobě jest horší nežli zánik hmotného světa; neboť právě tak jako duch ve své vnitřní hodnotě neskonalé převyšuje vesmír, tak také jest dobrovolné odvrácení ducha od jeho vysokého cíle neporovnatelně větším zlem, nežli zkáza takového světa.

STUD.

Aby vyvíjející se pohlavní pud nezaváděl mládež k pokleskům v době, kdy zkušenost i užívání rozumu jest ještě nedostatečné, sáhl Bůh k pro-

středku, který jest mocnou ochranou mládeže, ač jí ve svobodném jednání mezi neklade: jestiž to jemný a přece mocný *stud*, který ji úspěšně chrání, ač-li nebyl cizí vinou zničen. O těch, kdož tuto vinu bérou na se dobrovolně, řekl Spasitel „Kdokoli pohorší jedno z těchto maličkých, kteří ve mne věří, tomu by lépe bylo, kdyby mu byl na hrdlo uvázán mlýnský kámen a on byl pohroužen do moře.“ Mluvil by takto, kdyby takový hřích nebyl tak těžký a jeho následky pro jedince i všechny lidi tak zkázonosné?

Ale zde přichází mládí na pomoc církev Přítele dětí, Ježíše Krista, a sice tak, že sotva co jiného projevuje její božský původ a božské řízení tak jasně: považuje za jednu z nejvyšších povinností, býti rodičům nápomocna při důležitém úkolu, vychovávatí mládež, radou i skutkem.

Zavedla vyučování mládeže a starala se o vývoj školství, zřizujíc školy obecné i střední, jakož i university. Na všech těchto ústavech dbá se netoliko rozmanitých věd, ale i křesťanského vzdělání srdce i povahy. K tomu arci patří i poučení a výklad šestého Božího přikázání tak, jak toho žádá Bůh; a to jak při všeobecném vyučování náboženství, tak i při jakékoli vhodné příležitosti, vždy pak přiměřeným způsobem.

Bůh poroučí, aby člověk ovládal pohlavní pud i před sňatkem i mimo manželství. Nezakazuje jen pohlavní styk individua s sebou samým nebo s někým jiným, nýbrž žádá také, aby se člověk zdržoval všeho, co by vedlo k nestoudným tuž-

bám, jako představy, pohledy, četba, styk, zábavy atd. Tím, že církev vštěpuje lidem toto božské přikázání, posiluje netoliko přirozený stud, který Bůh do nich vštípil jako ochranu před znesvěcením, nýbrž dodává i mladistvé vůli nej-mocnější pohnutky víry; neboť jemnocitná mlá-dež, vedena studem, chápe dobře, když se jí řek-ne, že to, co sama cítí jakožto něco nestoudného, snadno vede ke smrtelnému hříchu a tím k vině, která je tak těžka, že jejím následkem jest věč-né zavržení, nenapraví-li ji upřímnou lítostí a pokáním.

ZNEUŽÍVÁNÍ PUDU POHLAVNÍHO.

Hlavní příčinou, proč sám Kristus a jeho cír-kev klade tak přísně a neúprosně tyto poža-davky a proč na nich musí trvati, jest nahoře objasněná pravda, že nejvyšší povinností člově-ka a jeho největší důstojností jest ovládati vše-cky přirozené pudy rozumem, osvícenou vůlí a povinnost vésti tyto pudy tak, aby jejich přiroze-ný úkol byl vyplněn.

Ve světle rozumu poznáváme jasně, že bezúčel-nost má též význam jako nesmyslnost a vnitřní bezcennost; ale protože Bůh nemůže stvořiti ni-čeho, co jest nesmyslné a bezcenné, není pochyb-nosti, že vše, co jest lidské přirozenosti přizpů-sobeno, musí míti nějaký účel. Jinými slovy: do-konalost a oprávněnost k existenci nějaké by-tosti spočívá jedině a výhradně v tom, že splní

Bohem stanovený účel, ke kterému se hodí.

Když tedy člověk, který mezi všemi tvory jediný může tyto účely rozeznávat, odvrátí některého tvora násilím od jeho účelu, — jinak řečeno, zneužije ho, napadá tím tohoto tvora v oprávněné existenci a současně napadá celý Božský řád přírody. Zneužívá-li se pohlavního pudu, jest toto násilnictví zvláště těžké, — jednak proto, že se tu jedná o nejvyšší účel životního výkonu, totiž o násilné *zhanobení těla*; jednak i proto, že to má za následek i zhanobení duše; neboť, jak již řečeno, jest povinností duše i jest jí důstojno, aby pud ovládala.

Ale tuto povinnost necudný člověk porušuje, této důstojnosti se sám zbavuje, — a to vše činí z hanebné pohnutky, — tak hanebné, jak jen možno; a nadto i z protipřirozené zbabělosti: místo aby vládl jako král ve své říši nade všemi tělesnými schopnostmi a silami, činí ze sebe, — on, vznešený, Bohu podobný duch! — sluhu a otroka slepé tělesné smyslnosti, což se rovná zcela úmyslnému zničení duše. A konečně i denní zkušenost a světovými dějinami dokázaná skutečnost ukazuje jasně, že tento hřích otrásá všemi silami těla i duše a že je přivádí zkáze co nejbliže. Dělá z člověka netvora a obludu, — dělá z něho jediného tvora, který úkolu, Bohem mu určeného, nesplňuje, — dělá z něho původce veškeré bídy, na kterou lidské pokolení nařiká.

Všecky tyto následky jsou odůvodněny naší dvojí přirozeností!

I když se člověk vzdá své přirozené důstojnosti, přece zůstává v jeho duši neukojitelná touha po nekonečných statcích, které jsou vlastní jedině požitkům duchovním. Pakliže však jich už nehledá tam, kde jedině lze je najíti, — totiž v jasných výšinách své nadsmyslné přirozenosti, poddává se slepě svému tělu. A protože mu i v tomto poblouzení zůstává přirozená nutnost, aby vše uvedl v souhlas se svou vlastní bytostí a tuto produševnil, — to jest: odstranil těsné hranice a rozšířil je takořka do nekonečna, — činí tak tím spíše s požitky čistě smyslnými, protože je pokládá za jedině žádoucí. Při-kládá jim nejvyšší cenu, které nikterak nemají, a trvalou hodnotu, jež jest v přímém rozporu s jejich přirozeností. Takto pohání člověk tělo stále do větších a větších výstředností, aby z úzce omezených smyslů a z tak přísně na dostatečnou potravu a zdravé potomstvo omezených pudů utišil svůj neomezený hlad a žízeň.

Jest však nezměnitelným zákonem těla, že každá nestřídmost mstí se neúprosně na zdraví. Přirozenost ducha nemůže se spokojiti tím málem, jež mu může tělo poskytnouti skutečnými požitky, ale přirozenost těla nemůže mu podati opravdových požitků, které by si chtěl z něho vynutiti duch. A takto osvědčuje se na každém nemírném a na každém nečistém člověku to, co řekl Spasitel o marnotratném synu: „Žádal si naplniti žaludek žaludy, jež požírala prasata, ale nikdo mu jich nedával.“

Smutnějšího osudu pomysli si nelze: takoví lidé zavrhli nejčistší a nejvyšší radosti a tím si otrávil i prameny skutečných požitků tělesných; jako opilí potácejí se od smyslového opojení k opojení novému, to jest: od zklamání do zklamání a místo vnitřního pokoje a klidu, který jest podmínkou a spolu hlavní a nejlepší částí štěstí, bouří v nich stále divočeji pustý zápas mezi ochabujícím tělem a nezkrotným a nikdy nespokojeným duchem.

Písmo svaté, chtějíc nám jasně naznačiti hanebnost této viny, sahá k nejsilnějším výrazům: na konci zprávy o stvoření světa dí: I viděl Bůh vše, co učinil a bylo to velmi dobré.

Ale kterak zní jeho úsudek o takto vyznamenaném člověku, když dal v šanc vládu ducha nad tělem a ponížil se za otroka nečistoty! V hloubi duše bolesti jat, řekl: „Vyhladím člověka, kterého jsem učinil, s povrchu země... jeť mi líto, že jsem ho stvořil.“

Mohl býti tento rozsudek ostřejší!?

A právě tak strašlivé jest, co praví Písmo o ochromujícím a zhoubném účinku nemravnosti. Svátý Pavel píše: „Smýšlením těla je smrt, smýšlením ducha však život a pokoj; — protože smýšlení těla jest nepřitelem Bohu, neboť není poddáno zákonu Božímu, ba ani poddáno býti nemůže, a ti, kdož jsou v těle, nemohou se líbiti Bohu“. (Řím. 5.—8.) A opět: „Smyslný člověk nepřijímá toho, co jest Duchu Božího.“

Taková a podobná místa z Písma sv. nejsou nikterak přehnaným mluvením; jsou to prosté pravdy, které nabývají potvrzení jak v životě jednotlivých lidí, tak i v životě celých národů. Církev katolická nemůže si přát skvělejšího ospravedlnění národů o šestém Božím přikázání v životě před manželstvím i mimo manželství, jako jest ospravedlnění světových dějin.

ŽIVOT V MANŽELSTVÍ.

Tato nauka o čistotě, jak ji hlásá Kristus i Jeho církev, jest podepřena lidskou přirozeností a tudíž i tvůrčí vůlí samého Boha a platí i pro život v manželství; — a samozřejmě jest zde uvedena v souhlas s účelem manželství.

Hlavním účelem manželství jest ploditi, pěstiti a vychovávatí děti. K tomu připojují se jako účely podřadné vzájemná duchovní i tělesná pomoc a rozumné řízení pohlavního pudu, to jest ukájení tohoto pudu, pokud není v podstatném rozporu s hlavním účelem manželství. Protože Kristus žádá manželství nerozlučitelné, omezuje se toto ukájení na právoplatné manžely, ale i tu jen tak, aby plození dítek nebylo vylučováno. Ukájetí tento pud, ale vylučovati manželství bylo by tolik, jako manželství zneužívatí.

Z toho vyplývají tyto body, kterých šetřiti musí všichni manželé:

1. Manželský sňatek dává oběma stranám právo, užívati přirozeného pohlavního styku;

2. Manželé naprosto nemají práva zamezovati účinky tohoto styku, totiž početí; ani tedy tím, že by užívali umělých prostředků, nebo že by tento styk předčasně přerušovali (t. zv. onanismus).

3. Protože manželský svazek sám o sobě nezavazuje k tomu, aby bylo trváno na užívání práva k manželskému styku, mají obě strany volno, chtějí-li se svého práva zříci a zachovávat zdrželivost.

4. Kdyby se jednomu z manželů stala slíbená zdrželivost prakticky nemožnou, to jest, tak těžkou, že by byl vydán ve velké nebezpečí propadnutí hříchu samoprznění, jest povinen trvati na tom, aby manželské právo bylo splněno. V tomto případě i druhá strana jest následkem manželské smlouvy povinna, k žádanému styku svoliti.

5. Přejí-li si manželé počet porodů omeziti, jest jim dovoleno omeziti i styk na takovou dobu, kdy jest naděje na početí malá.

6. Jedině dovolený způsob, počet porodů ještě více omeziti, jest jen úplná zdrželivost. Ne-ní žádného, byť sebe závažnějšího důvodu, jenž by ospravedlnil jiné prostředky před Bohem a neporušeným svědomím!

7. Z toho plyne, že jakmile by chtěla jedna strana užívatí umělých prostředků, aby bylo početí zabráněno, musí se i strana druhá zříci práva na ukojení, ač-li by chtěla uchrániti se spoluviny.

8. Neplyne však z toho, že by manželka, jež si nepřije omezení porodů, *musila* se vzdáti svého práva na manželský akt, protože ví nebo se dohaduje, že její choť úmyslně zabrání početí přerušáním manželského aktu. — V tomto případě jest vinen pouze on. Ale rozumí se samo sebou, že taková žena musí na svého manžela působiti horlivou *modlitbou*, aby jej přivedla zpět k poslušnosti k Bohu. — V ostatním všem jest v manželství celá pohlavní činnost se vším, co jí přirozeným způsobem slouží: v myšlenkách, žádostech, slovech i činech dovolena, pokud se vztahuje jen na manžela či ženu a není v rozporu s hlavním účelem manželství.

Zneužívání manželství.

Není snad v současné době otázky tak ožehavé, jako otázka zneužívání manželství.

DŮVODY ZDÁNlivÉ.

Všeho, co jakkoli může mítí zdání nějakého důvodu, bylo použito proti neochvějnému stanovisku katolické církve nahoře vylíčenému. Tak zvaná povinnost vychovávatí děti stavovsky přiměřeně, jeví se tu ve světle zcela přirozené samozřejmosti. Bohužel, velmi značné obtíže, jež se vyskytují v rodinách, četnými dětmi obdařených, zvláště ve velkoměstech, bývají vášnivě zvětšovány od těch, kdož manželství zneužívají.

A při tom se nikterak nedbá toho, že vnitřní cena lidského života všecky ty svízele vyváží a bohatě nahradí; ani toho, že jest povinností věřiti v Božskou Prozřetelnost a důvěřovati ve Všemohoucího Pána, kterého Spasitel tak rád nazýval naším nebeským Otcem.

V některých zemích byl zbaven starosti o budoucnost lidstva a tato svěřena vědě, již tak dost přetížené a usouzené: bylo přesně vypočteno, že po tolika a tolika letech nebude již země mítí ani dosti potravin ani místa, nebude-li po-

čet porodů velmi značně omezen. A hle! jsou to právě ony země, ve kterých, — jaká to ironie světových dějin! — starost o přelidnění obrátila se v pravý opak! Po řadu desíletí trápí se tyto země starostí, kterak svobodné velmi těžkou daní donutiti k manželství a výchově dětí aneb alespoň z nich dostatí dosti peněz na premie pro rodiny s četnými dětmi.

Takto stará se bázeň před dětmi sama o to, aby bylo dosti místa pro dívky těch, kdož v Boha důvěřují a drží se víry ve vše vznešené a ušlechtilé ve své přirozenosti.

A naproti tomu jsou přívrženci oné nekřesťanské a protipřirozené moudrosti zralí pro zánik a nezaslouží si, aby měli delší trvání. Až do vymření budou pokračovati ve svých hříších, i když všechny jejich námitky budou vyvráceny, neboť tyto důvody jsou jim pouhou záminkou, aby jejich skutky byly aspoň na venek omluveny.

SKUTEČNÉ DŮVODY.

Pro takové jednání směrodatným jest jen nemírné sobectví, nezkrotná smyslnost a odpad od Boha a křesťanství. Protože takoví lidé nedovedou chápati a hodnotiti důvodů, jež zdržlivost již v předmanželském životě činí povinností, nelze očekávati, že by se v manželství naučili zdržlivosti, která z těchže důvodů musí býti žádána. Jest tedy marno žádati od nich, aby

rozjímali, kterak čistě duchovní a mravní hodnoty přivést zase k praktickému uplatňování.

KATOLÍK A ZNEUŽÍVÁNÍ MANŽELSTVÍ.

Jinak však je tomu u oněch katolíků, kteří názor své církve o šestém Božím přikázání musí uznávat i schvalovat, ale jejímu zákazu, manželství zneužívat, se podrobiti nechťejí. Takové jednání skrývá v sobě vnitřní rozpor, ale toho si uvědomiti nechťejí; avšak snad stačí, tento rozpor si postavit do pravého světla, jež by je pohnulo, tomuto na výsost rozumnému zákazu církevnímu se podrobiti.

Uznává-li kdo církevní předpisy o životě předmanželském i mimomanželském, musí je důsledně uznávat také tam, kde vážné důvody jej vedou k tomu, aby omezil počet dětí; neboť tyto důvody jsou v obou případech zcela stejné. V obou případech jest odloučení pohlavního styku od přirozeného účelu ponížením a zneuctěním a pouhým prostředkem smyslnosti; je to stejně drzý zásah v zařízení Boží a tudíž i zločinem proti majestátu Božímu. V obou případech je to stejná zrada na vlastní přirozenosti; neboť člověk snižuje se za otroka těchže pudů, jež ovládati jest jeho vznešeným právem a nejvyšší důstojností. Porušujeť tu zákon své přirozenosti a poslušnosti svého rozumu, takže tento zločin rovná se pokusu sebevraždy na své duši. V obou těch případech jest přirozeným důsledkem tohoto

hříchu mravní nepořádek, který vede celé národy ke zkáze a znamená vražedný útok na lidstvo. Tak tomu učí rozum, tak učí i církev Kristova.

NEÚPROSNÁ OTÁZKA.

Ále i srdce má své zvláštní důvody v této otázce, jež je snad nejdůležitější ze všech životních otázek. A tyto důvody staví před nás ve své neodolatelné řeči.

Kterak soudilo lidstvo ode dávna o nevěstkách? A proč bude i dále cítiti nepřekonatelný odpor proti těmto bytostem, které samy se vydávají neřesti? Patrně jen proto, že srdce svým vlastním způsobem chápe, co jest v lidstvu nejkrásnější. Všichni lidé, pokud nejsou ještě úplně zpustlí, jsou proniknuti vědomím, že dobrá matka jest nejdražší statek, který může býti člověku na zemi údělem. Všichni lidé cítí, že v celém životě není ničeho, co by mohlo dítěti i dorůstající mládeži nahraditi dobrou matku a že právě nejušlechtlejší důstojnost, jakou si jen můžeme představití, jest právě důstojnost mateřství. Tento pocit oděli Hindové v hlubokou větu: „Kdo má dobrou matku, nepotřebuje bohů.“

Tuto nejvyšší osobní cenu, tento statek, jehož nelze s ničím jiným srovnati, zaměnila nevěstka opojnými prostředky nezkrocené pohlavní rozkoše a pro ně dala přednost hanbě neřesti před důstojností mateřství, a lehkomyšlně ji odkopla, aby sebe samu, svou duši i své tělo, ano celou Bohu

poddanou bytost vydala v šanc nejhoršímu člověku mezi všemi lidmi. Toho však jí lidstvo nikdy neodpustilo a nikdy neodpouští. I takoví muži, kteří nevěstek zneužívají, aby se u ní a s ní snížili na nerozumná zvířata, nemají pro ni leč bezmezný pohrdání, které jest tak hluboké a tak nesmazatelné, jako její hanba.

Jest pravda, že v moderních velkoměstech, těchto nezcestných hlubinách a bařinách naší materialistické kultury, jest mnoho dívek, kterým nikdo manželství nenabídne a které často hladem, ano dokonce i od svých nelidských matek bývají vyháněny na ulici a vháněny do neřestí.

Zde tedy staví nás rozum i srdce před *neúprosnou* otázkou: Čím se liší žena, která manželství zneužívá, od nevěstky?!

Vdaná žena může arci vystupovati jako žena počestná nebo dokonce jako vznešená dáma. Ale zde se nejedná o zevnějšek, nýbrž jedině a výhradně o hříšnou vinu, která v obou případech jest zneužívání pohlaví — a pak, pak tu není žádného rozdílu.

ŽÁDNÝ DŮVOD NEOMLUVÍ.

Bylo k tomu zapotřebí oněch slavných obřadů před oltářem, před rodiči a přáteli, — oněch obřadů, jimiž církev obklopuje svátostnou přísahu manželskou? Nebo mohou tyto obřady pustý nepořádek změnit v pořádek? Nebo mohou aspoň z malé části omluviti těžkou vinu a hanbu?

Zajisté nikdy nemohou. Mohou ji toliko zvětšiti!

Nebo, může snad rozkaz chotě omluviti vinu manželčinu? Kde by tu zůstala důstojnost a rovnoprávnost ženy?

Přísaha věrnosti manželské nemůže ženu právě tak zavazovati ke hříchu, jako nemůže k němu zavazovati muže.

Jest vůbec nějaký mravní důvod, který by dovoloval snoubencům ono pohlavní zneužívání, které jest u neoddaných vždycky těžkou vinou? V obojím případě není to nic více a nic méně než neřest nečistoty a v obou případech stejně ničí tělo i duši! V obou případech je to onen oheň, který nikdy neřekne: A už dost! Neřest tato v podstatě není než zneužívání a proto nemůže býti za žádných okolností dovolena a tudíž ani církev nemá k tomu práva.

SEBEVRAŽDA BÍLÉHO PLEMENE.

Marně naříká tedy moderní, od křesťanské víry a idealismu odpadlý stát nad sebevraždou bílého plemene, neboť je tím sám v první řadě vinen.

Jak zahanbující vysvědčení chudoby vydává si sám stát o svém smyslu pro skutečnost a rozvahu návrhem, který opět a opět se objevuje již po řadu desítek let, — návrhem, aby byl další úbytek porodů zaražen peněžními odměnami pro rodiny, které mají mnoho dětí! V každém člověku

jsou skryty poklady, proti nimž jsou všechny drahokamy a všechno zlato světa pouze bezcenným prachem. Kterak tu lze žádati na těch, kdož nedovedou takových pokladů oceniti a jimž jsou děti jen přítěží a překážkou sobeckého požitkářství, aby se podrobovali námahám a starostem s výchovou a výživou dětí, — a to jen za hrst mrzkých grošů! Kterak směšno jest, něco takového očekávati! Nikoli! Žádnými penězi nelze znovu pozvednouti hluboko pod vlastní přirozenost kleslých lidí k oné ušlechtilosti duševní, která jedině může správně oceniti hodnotu dítěte! Neboť takoví lidé oceňují pozemskou hodnotu dítěte tak nízko, že by bylo zcela marno, připomínati jim, že život vezdejší jest úzce sloučen s životem věčným. Buď tomu již vůbec nevěří, anebo jsou plni sobectví a smyslnosti tak, že vše, co jest vznešenější, zdá se jim býti bezcenné.

Rozvrat manželství a rodiny, — a tím i sebevražda bílého plemene bude pokračovati nezdělitelně, dokud nebude zase křesťanská víra o nesmírné ceně dítěte všeobecným a nejhlubším přesvědčením lidí. Jedině tato víra dodává lidem odvahy a síly k sebeovládání i ke všem obětem, kterých vyžaduje rodinný život; jedině ona tvoří a zachovává onen idealismus, který rodinnému životu zajišťuje jako za odměnu nejvyšší hodnoty.

Kolik však jich se k němu znovu vzchopí? Na tom závisí budoucnost našeho — i každého — národa. O osudu jejich bude se rozhodovati na

poli mravnosti. Mezitím klesá počet narozených stále více a více.

Tento zahanbující úbytek porodů nabývá rozměrů opravdu hrozivých, pohlížíme-li na něj v souvislosti s nejnovějšími úředními statistickými údaji:* zejména ve velkoměstech jsou tyto poměry opravdu strašné. Kdyby mohla býti velkoměsta uzavřena tak, že by byla odkázána pouze na své potomstvo, byla by podle pravděpodobných odhadů asi za 25 let pouhými pohřebišti a němým, ale výmluvným svědkem pravdy, kterou tak zmužile hájí církev: Kdo si už nevází vlastního účelu manželství, nýbrž snižuje pohlavnost na smyslný prostředek rozkoše, ten již nezaslouží býti živ a také živ nebude.

(V Praze — na příklad postupuje smrt vítězně proti životu jako v mnoha velkoměstech.)

Bohužel však velkoměsta uzavříti možno není, a tak působí tato města jako hnisavé rány na těle národa, které mu vyssávají a ničí všechnu životní mizu. Bylo by snad snesitelné, kdyby se kvetoucí venkovská mládež vrhla v náruč smrti, a takto zachránila svým utiskovaným městským spoluobčanům život; této odvaze a obětavosti bychom se obdivovali a jí se povznášeli. Ale i oni jsou zatahováni do těchto pařeníšť neřesti, aby se tam nakazili a s umírajícími umírali následkem takových ohavných hříchů! Který poctivý Čechoslovák ubrání se kletbě, jež dere se do úst

* Viz: „Mají kolébky zůstatí prázdné.“ Vydáno nákladem fy Kropáč & Kucharský v Praze.

proti onomu modernímu druhu kultury, jenž nám přinesl tuto bídu! Nemusí se tu každý Čechoslovák, kterému na srdci leží blaho jeho národa, vážně vzchopiti? Na tomto poli může každý jednotlivec účinněji spolupracovati na blahu národa, nežli všichni političtí dohromady! Kdo však toho nečiní, ten jest opravdu zrádcem vlasti i národa!

V době, ve které jest nevinnost dítěte i jeho čistota ohrožována největším nebezpečím, — v době, jež nezřídka přináší rodinám, dětmi bohatým, téměř nepřekonatelné obtíže, bývá velmi nesnadno udržeti se na výši, kterou ukládá Kristus a jeho církev. Jestliť k tomu potřebí nejvyšší mravní hrdinnosti; — hrdinství, které v jakémsi smyslu jest ještě vyšší, než u křesťanských mučenníků pradávna; neboť jejich útrapy dlouho netrvaly. Ale to, co musí často snášeti křesťanští otcové a matky pro svou mravní čistotu, bývá mučnictví, jež trvá dlouhá léta. Buď Bohu chvála a díky, že i dnes ještě je dosti jinochů a panen, kteří nedotčeni projdou dravým ohněm i nejvykřičenějších velkoměst, jako kdysi tři mládenci v babylonské ohnivé peci. I za našich dnů, právě tak, jako v prvních křesťanských stoletích, obnovuje Kristus vítězství a divy své milosti na těch rodičích, kteří po léta snášejí trpělivě své nekrvavé mučennictví raději, než by se zpronevěřili Kristu a od Něho žádané čistotě mravů.

Ti, kdož manželství zneužívají, konejší své svědomí, tvrdíce, že to, čeho tu žádá Bůh, je lidské

přirozenosti prostě nemožno. A mají pravdu; neboť kdyby člověk mohl uniknouti nečistotě vlastní silou, — zvláště nyní, kdy se tato neřest všude tak roztahuje, byl by to zázrak právě tak, jako kdyby bez porušení procházel domem, který by byl na všech stranách v plamenech. Ale ani skutečně čistí křesťané nezůstávají čisti vlastní, zoela přirozenou silou; čisti zůstávají jen proto, že si udržují živou víru v Krista a protože nalézají ve Svátostech nadpřirozenou sílu, která jedinečně činí možným to, co přirozeně jest nemožno. „Beze Mne nemůžete učiniti ničeho.“ Nechať tedy každý zkoumá sám sebe, věří-li dosud v Syna Božího — člověka, i v nadpřirozený řád i jeho prostředky milosti! Kristus řekl: „Proste a bude vám dáno,“ — a: „Modlete se, neustávajíce!“ Především tedy v každé duševní bídě!

A právě tak musí každý dbáti toho, aby ve chvíli pokušení vzýval Boha upřímně a vytrvale o pomoc. Kristus pravil: „Nebudete-li činiti pokání, všichni stejně zahynete.“ Ale podstatou pokání jest pokorně a s lítostí vyznati svou vinu, vrátiti se k nebeskému Otci, pakliže jsme upadli do těžkého hříchu; to jest: co nejdříve dobrou svatou zpovědí uvéstí se zase do stavu posvěcující milosti Boží. Či neřekl také Kristus: „Kdo jí mé Tělo a pije mou Krev, zůstává ve Mne a Já v něm?“, jinými slovy: nabývá kdykoli mé božské síly, aby přemohl jakékoli pokušení.

Jen proto chodili první křesťané tak často ano,

bylo-li možno, každý den ke sv. přijímání. Zkoumej tedy každý sám sebe, zda-li v tato slova Páně dosud věří, a zda-li mu záleží na tom, aby ve sv. přijímání nabýval této božské síly. Nezáleží-li mu na tom, pak patří mezi ty, kdož se s reptáním od Krista odvrátili, říkajíce: „Tvrdá je tato řeč!... Kterak nám může dávat své tělo?“ Ale pak padnou na ně jako strašlivá kletba ona slova Kristova: „Amen, amen, pravím vám: nebudete-li jísti Tělo mé a pít Krev mou, nebudete mít (v sobě) život!“

Katolíci, kteří takto odmítli a popřeli celý nadpřirozený život i s jeho božskými silami, nebudou pak naprosto mít práva stěžovati si, že se nemohou uchrániti neřesti tak, jako katolíci dobří, věrní. Naopak, — potom se splní i na nich slovo Kristovo, které tak rozhodně vrhl na farizeje: „Všichni ve svých hříších zemřete!“ A tak jednoho dne budou nuceni nésti následky své nevěry a zbabělosti, které jsou nekonečně horší a těžší nežli nepohodlnost čistého křesťanského života.

Sám rozum nám říká, a naše katolická víra výslovně učí, že každá lidská duše hned po smrti těla musí před soudnou stolicí Boží složit úcty o celém svém životě. A Kristus řekl, že na konci světa bude ještě všeobecný soud; že přijde sám ve své slávě a že všichni lidé vstanou zmrtvých, aby se před Ním jako svým soudcem s tělem i duší objevili. A tento soud bude v první řadě skvělým zadostiučiněním Boha oproti lidstvu;

neboť přitom vysvětlí se úplně vše, co se nám v tomto životě zdá býti záhadným; ale bude také dokonalou odplatou za vše, co jest na každém jednotlivci mravně dobré i špatné.

Pak zazáří ve vzkříšeném lidstvu světlo Boží vševědoucnosti tak, že každý jednatel zcela jasně pronikne sám v sobě přesnou mravní cenu nebo bezcennost všech svých svobodných, a tedy zodpovědných myšlenek, slov i skutků až po nejtajnější pohnutky. A božská všemohoucnost propůjčí i každému jednotlivci potřebné síly, aby právě tak jasně poznal mravní cenu nebo bezcennost všech svých bližních.

Bude tedy každý do té míry soudcem sebe sama i svých bližních, že tímto jasným poznáním bude nucen uznati úplnou spravedlnost konečného rozsudku. Objevíme se tam se všemi, kdož k nám náleží, se svými vztahy k rodině, kmenu, národu a plemeni; neboť tímto tajemným svazkem bude lidstvo spojeno v jednotu, na jejíž mravní vývoj každý jednatel vykonává svůj osobní vliv. Aby však bylo vše to přesně odhadnuto, to jest: aby Stvořiteli se dostalo při oceňování každého z jeho tvorů dokonalého zadostiučinění, musí býti i celá mravní cena nebo bezcennost každého jednatelce vyličená úplně a jasně.

Přitom však není dosti na tom, objeví-li se svobodné skutky, slova i myšlenky, které mají býti oceněny, pouze samy v sobě i ve svých sku-

tečných následcích; nýbrž tu se objeví i všechny takové hodnoty (jakožto možnosti), kterých by byl člověk mohl dosáhnouti, kdyby byl schopností a milostí, jež mu Bůh dal nebo nabídl, užil tak, jak mu kázalo svědomí a jak by byl svou svobodnou vůlí také skutečně dokázal. Objeví se tedy ony možnosti, na které jako bytost zodpovědná měl pamatovati a které by byl pomocí rozumu mohl také uskutečniti. Teprve když všechny tyto možnosti náhle a jasně zazáří, vynikne jejich plná mravní hodnota nebo bezcennost v celé kráse nebo ošklivosti.

Lze tedy snadno pochopiti, že mezi všemi těmito možnostmi budou nejdojemnější ony možnosti, které zasáhnou děti, jež viny tolika rodičů oloupily o život. Jak drtivě bude pohled těchto dětských očí působiti na takové rodiče! Ony dětské tvářičky s nevýslovně smutným výrazem, který tak ostře prozrazuje nenapravitelnou křivdu, jež na nich byla spáchána! A to právě v tom okamžiku, kdy pozemský život duše bude tak jasně státi před očima všech ve své věčné ceně a hodnotě.

Slova, která do úst vkládá Spasitel vinníkům: „Hory, padněte na nás, pahorky, přikryjte nás!“ jsou s to, učiniti nám pochopitelnými muka, která budou snášeti vinníci.

Ale zbabělci, kteří se na zemi vyhýbali obětím, musí je trpěti tak dlouho, až padne konečný rozsudek: „Odejděte ode Mne, prokletí, do ohně věčného!“

A z posledního pohledu o vezdejší život oloupených dětí zníti bude ozvěna: „Prokletí!“

A tento nikdy nedoznívající ohlas bude je na duši páliť na věky!

Ále lidské řeči chybí slova, jež by vylíčila zadostučinění a blaženost rodičů, kteří své povinnosti zůstali věrni a kteří se svými vděčností plnými dětmi uposlechnou pozvání věčného Soudce a vejdou do věčné blaženosti!

ETHIKA MANŽELSTVÍ

NAPSAL Dr. F. E. MAY, UPRAVILA E. SCHMUTZEROVÁ

PŘEDMLUVA K ETHICE MANŽELSTVÍ.

Problémy manželství stojí — více než jindy — v popředí denních debat.

Manželství dostalo se do těžké krise: Hledají se cesty na odvrácení této krise.

Náhledy se kříží, různá mínění se navzájem potírají. Svůdná, slibná hesla vyvstávají — a zanikají v hluku a shonu dne:

Manželství kamarádké! — Manželství na týden! — Dočasná a zkusná manželství! — Zrevolucionování manželství! — Manželství ve třech! — — — Kde nalezneme upřímného, spolehlivého vůdce bludištěm těchto otázek, ožehavých životních otázek největšího významu!

Mnoho spisů z pera povolného i nepovolných zabývá se touto otázkou.

Ale většina těchto spisů utkvívají na jednostranném teoretisování, ztrácejí souvislost se skutečným životem. Jiní rozptylují se v přílišně idealisujících úvahách, nebo zapomínají při zdůrazňování čistě tělesného jádra, pohlavního obsahu na duchovní obsah manželství. (Jako by vedle problému „erotisace manželství“ neměla by se ethická stránka manželství s důrazem pro jednatí.)

A konečně; mnohé (samo sebou cenné) dílo jest prosyceno množstvím čistě vědeckých, odborných výrazů, nedosti populární, a tím nedostupno většině čtenářů.

Problematicke manželství odpovídá jen neúprosná realisace, která objasňuje světlé i stinné stránky a nevyhýbá se ani — pokud třeba — stránce pohlavní. Kniha o manželství, která chce býti vůdcem a rádcem, musí podávati pravdu, nelíčenou pravdu při vší decenci slovního výrazu.

Problematika manželství vyvolala „*vědu o manželství*“ plánovitě zpytující hledí ovládnouti v systematickém postupu myšlenek naléhavé otázky.

Nejnovější badání sexuální jsou v této knize obsaženy, pokud stává určitých poznatků.

Dílo jest určeno pro zralé lidi. Jest psáno tak, že může býti vloženo do rukou mladé dámy a mladého muže již před sňatkem.

Účelem knihy jest, tvořiti šťastná manželství!

Kéž stane se mnohým čtenářům věrným rádcem k harmonickému rodinnému životu.

Kéž napomáhá mnohým budoucím manželům v okamžicích boje a napětí k dosažení *cíle* manželství; ke šťastné jednotnosti dvou bytostí, „obrození manželství“.

Tím dosáhne svého cíle. —

Kniha jest psána se stanoviska katolického.

Ukazuje podivuhodnou jistotu, s níž katolická církev manželský problém ovládá. Bez slabošských kompromisů, bez dvojakosti, s pevným „*bud' — a nebo*“ kráčí *katolická* církev — nedotčena zmatky doby za svým cílem.

V září 1929.

Dr. Fr. Engelbert May

Co jest manželství? „Jest to počátek a vrchol veškery kultury,“ odpovídá slavný Göthe. „Manželství zjemňuje hrubce, a nejvzdělanější člověk nemá lepší příležitost osvědčovati svůj útlocit. Musí býti nerozlučitelným, neboť skýtá tolik štěstí, že všecko neštěstí jednotlivců proti tomu není ničím.“ —

A jinde praví: „Pojem o posvátnosti manželství jest kulturním ziskem křesťanství a jeho cena jest neskonale.“ Tolik Göthe.

Hned na prvních stránkách v genesi 1, 27 čteme: „Stvořil Bůh člověka k obrazu svému, muže a ženu stvořil je.“ — „Řekl Hospodin: Není dobře člověku samotnému, učinme mu pomocnici podobnou jemu.“ Načež Adam, Bohem inspirován, dí: „Tato je kost z kostí mých a tělo z těla mého.“ Povrchní racionalismus se horší nad naivní formou poučení prvního člověka a nechápe *hloubku* ideí o přirozeném zákoně manželství jakožto nerozlučitelného spojení *jednoho* muže s *jednou* ženou, jemu i dle přírody rovnocennou a rovnoprávnou, tedy v monogamii, v jednoženství; jest to poměr úcty a lásky. Hlavním účelem manželství jest: rozmnožování a zachovávání lidského pokolení: „Rosťtež a množtež se a naplňte zemi.“

Zlato náboženské pravdy monotheismu a dekalogu bylo uprostřed pohanských kulturních národů namnoze zasypáno celým horstvem bludů a vášní. Jen u národa izraelského bylo zachováno. Avšak relativní neporušenost náboženství a mravního zákona manželství u kmenů vzdálených pohanské kultury jako u Tasmanů v jihovýchodní Australii, černochů Bantu západního Sudanu, Indiánů severní a jižní Ameriky a j. svědčí o dědictví prarodičů, relativně neporušeném.

Podobně zachovaly zapadlé chaloupky a vísky našeho venkova s náboženským dědictvím našich věřících předků ve svátostné manželství oproti nevěře moderní hyperkultury nejen fyzickou zdatností a počestností našeho národa, nýbrž i dorost duševní práce, vědy a umění. (Arcibiskup dr. Kordač, „O manželství“, ve schůzi Národního shromáždění 21. května 1919.)

Leč jaké poměry zavládly v posledním desetiletí ve světě v této předůležité otázce? Rozlukový zákon způsobil spoustu v našem národě tak značnou, že ročně tisíce rodin se ničí rozvedem a tisíce dětí ztrácejí dobrodiní tichého, spořádaného domova, jediné to záruky zdárné výchovy.

Jak příšerné následky má nespoutanost pohlavního chtíce v sovětském Rusku, kde zákon připouští pouhé oznámení na úřadě, aby manželství bylo rozvedeno a nové uzavřeno — byť i jen na několik dní! V důsledku tohoto zákona dle ča-

sopisu „Krasnaja Gazeta“ v pololetí r. 1927 uzavřeno 9681 nových manželství a 7255 dřívějších rozvedeno! A nyní tento zákon daleko ještě jest uvolněn.

Kéž naši zákonodárci při nejbližší úpravě občanského zákoníku, poučení smutnými následky rozlukového zákona, přivedou manželství opět k větší platnosti, upraví spravedlivě pensijní a dědické právo, ztíží rozluky a rozvody na prospěch ženské důstojnosti a zabezpečené výchovy dětí, a uznají i před zákonem nerozlučitelnost katolického svátostného manželství!

Nelze dosti zdůrazňovati, že rodina jest základní buňkou lidské společnosti a státního řádu. Kdo otřásá stavbou rodiny, otřásá nebezpečně základy státu!

Dva veliké proudy v literatuře se navzájem potírají. Odpůrci hledí manželství přetvořiti na pouhé dočasné a pokusné svazky, na vypověditelné, snadno rušitelné smlouvy. Druzí pak přenášejí *podstatu* manželství na náboženský základ a tím u katolíků k nerozvížitelné, doživotné vízící svátosti.

Budťež zde uvedeny vývody dvou spisovatelek různých táborů:

Berlínská spisovatelka Rahel Varnhagenová vyslovila se o manželství takto:

„Může náklonnost existovati bez vzrušení? Jest nějaká zákonná vnější záruka pro uzavřená nebo známá přátelství? Jest jen domov posvátný? Mají platnost jen výchova dětí a nakládání s ni-

mi? Mají-li děti nějakou záruku? Nemohou právě rodiče týrat je až k smrti fysicky nebo mravně? Jest intimní soužití bez kouzla a záliby nemravnější než vzrušení jakéhokoli druhu? Je možna upřímnost, kde může být nepřírozeně vyžadováno násilím? Není-li sám sebou zavržení hodným stav, při němž nejsou možné pravdivost, půvab, nevinnost?“

Tato spisovatelka nazývá manželství velkou, starou, škodlivou zdí zastaralého předsudku a pokračuje: „Pryč s touto zdí! Pryč s jejím rumem! Bud' srovnána se zemí tato nepřístojnost! A vše rozkvetě, co má právo života. Vegetace živá!“

Kdo logicky myslí, najde ihned, že Rahel nevystihuje jádra věci. Vidí — jako my — politování hodné výstřelky, které pošly z neporozumění podstaty manželství, a míní proto, že nufno zničit tuto staletí trvající instituci. Vášnivá nenávisť zakaluje její soudnost.

Ricarda Huch odpovídá jí mírnými, promyšlenými slovy:

„Kdyby se sřítla zeď manželství úplně, záhy by přívál vášní, jenž jí strhal, došel odlivu, až by konečně zanikl v písku. Ke vzbuzení vášně musilo by se znovu vybudovati, co bylo zhroucené k jejímu úkoji. — Právě co je krásné a velké v lidské přirozenosti, souvisí s nátlakem a odporem; člověku nedodá křídel ke vzletu to, že zbaven jest veškerých pout. Láska právě pro svou

touhu po věčnosti žádá si věčného pouta. Dvojakost člověka: jeho slabost, všednost, špatnost — a naproti tomu jeho oddanost a obětavost, jeho ušlechtilá snaha, jeho vědomí závislosti na Bohu vyžadují si pevné ukázněnosti; jeho slabost, všednost, špatnost, touha po volnosti, ale i jeho láska k pravdě, jeho vrozená snaha po velikosti se proti této spoutanosti bouří.

Neskonalý byl výchovný vliv manželství. Má-li nepozbýti tohoto vlivu ani v budoucnosti, nesmí zkostrnatět, zprotivovatí se malichernou přísností, nýbrž musí si zachovatí důstojnost a posvátnost, jež člověka nutí, bráti je vážně, poddatí se a zápoliti s ním.“ —

Ano, manželství nutno považovati za věc velice vážnou! Zodpovědnost vůči sobě samému, vůči rodině, národu i budoucímu pokolení leží v jeho podstatě. Zodpovědnost před Bohem! —

Co jest *úkolem* manželství?

Sotva kdo odpověděl na tuto otázku správněji, přesněji a případněji než básnířka Gabriela Reuter: „Úkolem manželství jest přetvořovati smyslnost v srdečnou lásku.“

Tak vyřazují se z pojmu manželství všechna spojení, která uvízla v hloubi pouhé sexuality a nedovedou se povznést do ovzduší čisté, hřejivé lásky.

Pravé manželství jest prozářeno a prohřáto teplotou srdce.

V duchu katolické církve prohlásila valná schůze katolíků z Německa v r. 1929: „Manžel-

ství jest svaté a posvěcující spojení jednoho muže a jedné ženy, je svátostí a obrazem spojení Kristova s Jeho církví, onoho spojení, jež připomíná sv. Pavel slovy: „Mužové, milujte manželky své jako Kristus miloval svou církev a za ni se obětoval.“

Končím tuto stať stručnou formulací pojmu manželství, při čemž jsem si vědom, že nečrtám obrázek manželství ubohého, banálního, nýbrž *ideál* manželství:

„Manželství jest zodpovědné *spojení* dvou (duševně, mravně a tělesně) schopných osobností a zároveň je *úkolem*, jenž žádá trvalého plnění. Jest založeno předně na *lásce*, jež jest tak silná a bezpodmínečná, že vzbuzuje víru v její věčné trvání a za druhé na *důvěře* v duši a mysl druhé části manželského svazku. Odhodlání k *věrnosti*, ochota k *oběti*, k *sebekázni* a *zodpovědnosti* před Bohem za dítky vzešlé z tohoto svazku.

V rodičovství dochází manželství své koruny, ale i náplně výchovných úkolů.

Rodičovstvím stává se manželství tvořitelem budoucnosti, nové generace, jež dědictví rodičů využívá, stává se nositelem božské tvůrčí vůle.“

Hluboký náboženský obsah *manželství* v *katolickém* smyslu vypisují obsáhleji ve stati: „*Manželství utvrzené v Kristu*“.

O KRISI A KRITICE MANŽELSTVÍ V NAŠÍ DOBĚ.

Projevy revolučního ducha v r. 1918 daly nám tušiti, že se ocitáme na prahu nové doby.

Staré útvary braly za své, nové povstávaly, ba vyvíjejí se dosud v chaotickém zápasu.

Doba válečná a více ještě poválečná zachvívá se krisemi. Duch doby jest pln kriticismu. A my zápasíme v úporném chvatu o svou existenci.

Kde že kvete dosud snivě modrý květ romantismu?

Amerikanismus myšlení a jednání se roztahuje a nepřeje romantismu našich otců.

Budiž zde podán typický obraz doby na objasnění *vzniku* věci.

Před léty nalezl jsem ještě v ústraní od široké cesty běžných turistů dech romantiky, jak jej zná již jen sotva dle jména velkoměstský člověk, štvaný, zapřažený ve chvat nervosní doby.

Bylo to tiché horské jezero v lůně hlubokého lesa. Tu a tam v blízkosti jezera chaloupky několika pastýřů, myslivců a uhlířů. Lidé klidní, prostí, nespoutaní problémy, šťastní ve svém zaměstnání v srdci přírody. Problémy manželství — krise manželské a kritika manželství: to vše byly pojmy naprosto jim cizí!

Zasněná, jako krásný sen byla zde příroda! Byl to ráj pro zvířenu, idyla pro přítele přírody, jenž hledá krásu daleko od vyšlapaných cest.

Zde našel ji, kdo ji dovedl *vnímati!*

V ranním šeru sestupovala stáda vysoké zvěře ke břehům jezera napájet se, opatrně vyhlížejíce nebezpečí.

Zářivé červánky osvětlovaly horské velikány, jež jako strážní obři zdáli se hlídati tento klenot.

V násadách na sluníčku míhali se vesele pstruzi v čistounké vodě, libely kolébaly se nad hladinou jezerní.

Jak často opájelo se mé oko rozkoší z tvé krásy, vzácný skvoste!

Nikdy však žíznivěji, než když v letní noci má loďka plula tiše po tvých vodách, kdy vesla v pozvolném tempu opatrně stápěla se jako v tekutém stříbře, kdy v hlubokém mlčení vysoké temné jedle vážně se shlížely ve vodách, kdy poháněny sladkým vánkem noci běloučké beránky putovaly nad tmavým hvozdem.

Jen vyvolené přátele přírody vábila cesta k tvým krásám, tiché horské jezero! Dav velkoměstských turistů tebe nepostřehl.

Až jednoho dne skončil tvůj *klid*. Přišli inženýři s velkolepým americkým plánem přetvořit tě i s tvými tichými přítoky v ohromnou umělou přehradu.

Jeřáby zvedaly se k obloze...

Tak se přistěhovaly *problémy* do ticha přírody! Štvavý shon nastoupil místo lesního klidu. A — tragiko osudu! — nescházel ani *problém manželství!*

Nervově nemocná choť vedoucího inženýra, žijící v *nešťastném* manželství, našla ve vlnách jezera kýženou smrt dříve než bylo proměněno v přehradu. —

Nakreslil jsem úmyslně tento obraz širokými rysy, abych ukázal, jak problematika manželství, krise jeho a kritičnost vyrůstají z půdy složitých poměrů, nenajdou však místa v životě, jenž se vyvíjí přirozeně, prostě, jednoduše, nezatíženě.

Nadkultura občanů velkoměstských vnesla „problémy“ uměle do manželství. Hysterii jakožto rušitelku manželství! Ty ženy „nepochopené“! Ve zdravých poměrech selských jen zřídka naleznete ten či onen obraz velkoměstského manželství.

Tak tomu jest: Velkoměsto se svým hlukem a shonem drásá nervy svého obyvatelstva a vytváří náplň soudobých manželských problémů.

Krise manželství — krise jakožto uvědomělý lékařský výraz — kterou prožíváme nyní co den, pochází z komplikace životních poměrů, z dráždivosti, nervosity doby, v níž stupňuje se rychlé střídání dojmů, jakož i z osudné hrubší materialistické nauky, jež prohlašuje beze studu evangelium o *nadvládě pudu, náboženství vyžítí se*.

Kritika manželství nalézá potravu ve snižování a zakrňování ideálu, manželství lidmi lpícími na hroudě, při čemž rozevírá se často mezi sku-

tečností a ideálním obrazem tak hluboká propast, že usnadňuje se kritisujícím a uštěpačným „humoristickým“ plátkům vtipkování o něm.

Ještě s jiných stran doráží se kritikou na manželství: Zcela *proletářská* kritika staví se proti buržoasnímu prospěchovému sňatku. Proletář zápasící se dne ke dni o chléb, nemůže zcela přirozeně spatřovati ve sňatku „zajištěný přístav“, jak si jej obyčejně představují dcery bohatých rodin. (Stavím se častěji v této knize proti této skutečnosti naprosto neodpovídající „teorii o pohodlném přístavu“. Také život manželský neodehrává se v zátiší krytého přístavu, nýbrž na otevřeném moři, často neklidném a rozbouřeném. Je to správné, když ani dorůstajícímu dítěti měšťanských kruhů se nevštipí „teorie bezpečného přístavu“. Bojovných povah potřebuje manželství, nikoli slabochy a pohodlné prospěcháře, kteří se zhrozí každé zodpovědnosti.)

Konečně také bývá manželství kritisováno ženami, kterým pro číselnou převahu ženského pohlaví nedostane se možnosti uzavřítí sňatek. Tyto ženy kritisují *pojem* manželství, protože jest toto zařízení pro ně nedosažitelné.

(Bylo by vlastně logičtější, kdyby kritika těchto žen obracela se proti válce, která tak strašlivě decimovala zástupy mužů a jež svými národohospodářskými následky jich tolik vyvrátila z kolejí.)

Vidno, že problematičnost manželství lze zjednodušiti návratem od „nadkultury“, od patholo-

gického, jež zatěžuje naši dobu, k důstojnosti a prostotě pravé kultury. Ač jsme štvanými dětmi své doby, můžeme přec ještě nalézt radostného klidu, býti dobrými manžely, otci a matkami. (Politikům a zaměstnavatelům budiž důtklivě na srdce vložen problém *pracovní doby* pro jeho důležitost. Zdravotní a kulturní důvody — také pokud manželství se týká a rodinné politiky — vyžadují toho, aby se pracovní doba příliš neprodlužovala. Vždyť se nedosahuje hodnotných výsledků práce tak *trváním* činnosti jako spíše *psychologickými* momenty, na příklad stupněm vůle ku práci a pracovní energii.)

Krisi manželství lze značně zmírniti, budeme-li — *puzení* účinnou snahou udržeti manželství, — žíti jednodušeji, méně dráždivě, méně nervosně, méně hystericky, méně dychtíce po nestálých, měňavých požitcích. Odpoutati se musíme od zmíněné již *nadplády pudu* a od teorie vyžití se. Neboť tato „teorie“ nesrovnává se s ideí manželství, jež obsahuje vůli k věrnosti, sebekázeň, obětavost a zodpovědnost.

Kritiku manželství nutno do jisté míry považovati za oprávněnou. Věcnou kritikou lze často vytríbiti idej k naprosté čistotě.

Idea manželství ve své takřka nadzemské čistotě není zranitelná kritikou, nelze ji pošpiniti blátem na ni vrženým, ani ve prach strhnouti! Jest povznesena nad zástup kritiků.

Co bývá kritikou *dotčeno*, nutno dobře *lišiti* od *idee manželství*: jest to chybné uskutečňová-

ní, nízké pojetí čisté *idee*, jež stojí tak vysoko nad mnohými lidskými bytostmi, že se jim zdá býti nespílitelnou.

Tato skutečnost však není oprávněna *strhnouti* vznešený, svatý ideál manželství. Zašlapovati ideál!

Nezbytně *potřebujeme* zářivou hvězdu na své pozemské pouťi a klidného bodu ve *shonu* událostí.

Tímto místem klidu budiž *manželství! Rodina!*

Dejme tomu, že tu a tam „zdivo *manželství*“ je poškozeno, jak zmíněná spisovatelka Rahel se vyjádřila, že poškozeno býti *musí*, jelikož se tam stalo uskutečnění ideálu velice *nedostatečné*. Ale základ zdiva sám, ideál, musí zůstatí neochvějný! Ve stínu tohoto základu musí vyrůstati budoucí generace! Mládež, jíž náleží naše práce a naděje našich srdcí! Naše starost a naše víra!

Bude nám za to vděčiti, že jsme ochrannou zeď nezbořili. Budiž nám ideál posvátným!

Rum se zdi lze odstraniti lepším, důstojnějším uskutečněním ideálu, k jehož uskutečnění jest třeba vážného, opravdového snažení mnoha let, snad i práce a sebekázně celého života.

VŮLE K IDEÁLNOSTI.

Z Ameriky došla sensační zpráva, že Barnay Johnson na důkaz, co zmůže lidská vůle, dal se přivázati k elektrické stoličce, aby proud 2.500 Volt procházel jeho tělem. *Nebezpečná* to hra se

smrti. Ale *vůle* zvítězila: odhodlaný muž zůstal *na živu* s nepatrnými spáleninami.

Tolik zvěstovaly americké listy.

Nechceme rozhodovati o *správnosti* této zprávy v *podrobnostech*. Jakožto *symbol* stačí nám tato zpráva.

Jedno jest pravdivé: *Vita v ideál* může hory přenášeti, *vůle* k *ideálu* povznáší z prachu pozemského žití k hvězdným výšinám.

Síla *vůle* musí nás strhovati, povznášeti!

Ideály nesmí zůstatí pouhými schematy. Musí být uskutečňovány, musí se žítí.

Prožíváme je, ze snivého fantomu je přetvórujeme k životnosti, žije-li v nás snaha po *ideálu*.

Vryjte si tyto verše v paměť:

Buď heslem Tvým: Chci vůlí železnou
proniknout přes hlubinu nesnází!
ať balvany mi různé nahází
života tvrdost v dráhu vytčenou!

Chci, mohu vše, co uznám potřebným
bych cíle došel! Duši nezdolá
ni chabá bázlivost, kdy život zavolá:
„Jen mužně chtít a vítězit je heslem mým!“

Kdo s vynaložením všeho *volného úsilí* spěje za *ideálem*, povznášeje se přes duševní i mravní otupělost, dospívá k výšinám.

Nikdy nebude se ovšem nenedostávatí lidí, — právě proto, že jsme *pozemskými*, k zemi *tíh-*

noucimi tvory, — kteří *zaklopýtají* na této strmé stezce vedoucí vzhůru. Vždycky vyskytnou se *bezmocní slaboši*, kteří se neodváží směle tihnouti ke hvězdám.

A vždy budou tvořiti *vyvolený sbor* lidé silné vůle, zanícení idealismem.

Oni budou prožívatí manželství jakožto nejvyšší útvar všech pohlavních vztahů s vnitřní opravdovostí.

I pro tyto silné jest manželství *úkolem*. Ale budou se ze dne ke dni zdokonalovati, aby dobyli si z *odvahy* „manželství“ hodnot, jež odpovídají *velkosti* oběti.

Zeptejte se obchodníka: Není-li vedle riska také zisků? V obchodě jak v životě.

Zasvěťte se svou vůlí ideálu manželství! A věřte, že povznášející hodiny ideálního manželství nebudou vystřídány dobami pustého poklesu jako u lidí bez ideálu a slabochů, kteří v naprostém neporozumění nazývají toto spolužití „*životním svazkem*“. (Ač tento „*svazek*“ jest vlastně pouhým *znetvořením* ideálu!)

Bud'te, vedeni pevnou, božskou silou vůle, vzníceni pro ideál!

Bud'me Matce své, katolické církvi, z hloubi duše vděční, že vytýčila nám ideál manželství, jenž svou velikostí, jednotou, nerozlučitelností a svátostnou důstojností odolává všem bouřím dobovým. Ideál, který my katolíci v zápolení své činně napjaté vůle za dosažení dokonalého manželství vysoce ceníme a o něj se snažíme.

Ideál, jenž jest schopen zabrániti otřesu a zániku rodiny i v nejtěžších dobách, rodiny, která dle slov velikého našeho Sv. Otce Pia XI. má větší platnost a právo než společnost a stát.

MANŽELSTVÍ UPEVNĚNÉ V KRISTU.

Mnoho cenných myšlenek leží v moderní vědě manželské. Často jsou pohřbeny pod plevami!

Tento poklad myšlenek mohl by dosáhnouti nesmírné ceny pro věčnost, kdyby byl zpracován v duchu náboženství, v duchu Kristově.

My katolíci vidíme v manželství svátost, „velké tajemství“ (Efez. 5, 32). Tak nazírá na ně sv. Pavel, velký apoštol národů, jenž nám jasně ukazuje *plán Boží* vzhledem k *manželství*.

Tak praví velký apoštol národů, jenž nám zřejmě objasňuje Boží úmysl vzhledem k manželství. A proto vstupují katoličtí snoubenci do manželství v posvátné úctě k tajemstvím, jež obklopují vznik života lidského a jsou obsaženy ve slově „rodina“. Proto nelekají se žádných obětí důvěřující radostně v pomoc Boží.

Posvátná zodpovědnost, Bohem uložené povolání spočívá na nich, manželstvím spojených. Spočívá na nich a omilostňuje je. Takové manželství jest *upevněno v Kristu*.

Ve spoluúčasti s božskou tvůrčí vůlí vznikají a vyrůstají v katolickém manželství děti. Jsou květinami v zahradě Boží, jsou darem nebes.

Katoličtí manželé nevyhýbají se břemenu uží-

vajíce rozkoše. *Nadpřirozená* pomoc udílí se jim svátostí, založenou Kristem, aby věrně plnili těžké úkoly a povinnosti stavu manželského. Řád přirozený podává pomocnou ruku řádu nadpřirozenému.

Čest mužova a důstojnost ženina jsou chráněny posvátností katolického manželství. Věrnost až do smrti a nerozlučitelnost jsou podstatou manželství takového, v Bohu utvrzeného.

Toto manželství je pevné a má charakter jasného *světového názoru*. Ve znamení sv. kříže chce vítěziti a vítězí.

Nepředpojatý čtenář zajisté nahlíží, že nerozlučitelné manželství, upevněné v Kristu, jest nemírné ceny vůči „manželství“ bez náboženství.

Tiše plane před svatostánkem *věčná lampa*, připomínající Boží přítomnost.

Tam vyprošují sobě na kolenou katoličtí manželé vždy novou sílu.

Také sílu k těžkému úkolu výchovatelskému. K výchově člověka radostně tvořícího, k výchově pro Boha, jenž jest pramenem všeho dobra.

Děti jsou símě, jež má vzklíčiti ve světle náboženství v budoucí nádherný plod! Od rodičů bude se požadovati účet, jak s tímto semenem hospodařili.

Blaze těm, kdo byli dobrými rozsévači, kdo dovedli mírnost spojovati s rozumnou přísností; těm, kteří *spojeni v lásce Kristově*, v radostné oběti nesli závazek lásky, dítě, k svatostánku Páně.

Katolické manželství ukládá neustále vážné úkoly. Nezná prázdnotu nudy, jež ohrožuje přechasto beznáboženské manželství.

Nezanedbává darů ducha ani darů tělesných. Jeť přece zdravé *tělo* pro duši zde na zemi nejúčelnější pracovní úbor, jest umělecké dílo Boží právě tak jako síla *ducha*.

Katolické manželství jde za vysokými ideály. Nezdržuje se v prachu nížin, nýbrž spěje pevně vzhůru. Vzhůru k Bohu, k Věčnému. Tak povznáší se, co *pudové*, k mravnosti, k *oduševnělosti*. V dojemném důkazu důvěry a lásky buduje se vznik křesťanské rodiny, jež má býti věrným obrazem sv. rodiny nazaretské. Stává se ohniskem duševní kultury, „radosti v Bohu“, plněním Jeho svaté vůle.

V životních utrpeních sílí a utvrzuje se *křesťanská* rodina. Neboť přitéká jí proud vnitřní síly ze pně *sv. kříže*, na němž Spasitel v horoucí lásce dal svůj život za hříchy světa.

Nesnášela též „*Matka bolestí*“ pevně a oddaně hořkost utrpení?

Tak stává se náboženství těšícím a hojícím sluncem. A kde manželství *beznáboženské* ztroskotává o *úskalí* života, stojí Kristus jako kormidelník manželského člunu ve *svátostně upevněném* manželství. A loďka bezpečně projde rozbourenými vlnami: vždyť řídí ji ruka Boží...

Malíř Uhde namaloval *mistrovsky* obraz, jenž jímá svou prostotou: Kristus *uprostřed* rodiny,

shromážděné při stole. Tento obraz jest *symbol*.

Tak budiž i v křesťanské rodině:

Kristus v nás, kolem nás, s námi!

Pak nevstoupí nám na oči karikatury manželského ideálu, nýbrž v čisté kráse zjeví se před námi odlesk idee božské.

Veliký katolický básník Dante radí následovati *hvězdu*, svou hvězdu, abychom se neoddálili svému životnímu cíli. *Kristus* buď Vaší zářivou hvězdou, ukazatel cesty a směru v temnotách a příbojích života!

Jako mohutný hlas varhan nechť zazní Vaše pevné „Credo“ do prázdnoty bezvěří, a jásavé Gloria nechť hlásá v pravé katolické aktivitě *vládu myšlenky Boží* a moc této posvátné značky:

Tak přechází manželství pevné u víře, zúrodněné a nesené přírodou a milostí do vznešené symfonie božských děl a božské tvůrčí vůle.

Ovšem znamená pro nás, dítky tohoto světa, obtížené hříchem dědičným, tento křesťanský ideál neustálý boj, neustálý zápas o Boha.

Těm však, kteří bojují *cílevědomě*, platí na prahu věčnosti slova sv. Pavla: „Dobrý boj jsem bojoval; proto jest mi uchystána koruna slávy.“

Bojovníků za tento ideál nezbytně potřebuje „církev bojovná“.

ZKRESLENÝ IDEÁL.

„Úkolem knih jest vésti k životu. Spis, jenž nemá souvislosti se životem nebo ji ztrácí, jest bez-

cenným," tak praví čelný spisovatel ve vášnivě, temperamentní přednášce „O dnešní knize“ roku 1929.

Proniknout touto myšlenkou a přesvědčen o její správnosti *chci se vynasnažiti* ve své knize položit jasnou otázku a odpovědět na ni přímo:

Jak žije se v manželství *zbaveném ideálu*? Jak vypadá *manželství bez Boha*?

Odpověď má bude pravdivá, nelíčená. Vždycky ještě se *vymstila* prolhaná okrašlování na knize.

Vylíčíme život s fotografickou věrností. Ve visi, jež má zobrazit manželský život a manželské utrpení, chceme zřít, jak jest ideál manželství lidstvem uskutečňován.

Nebude to malicherná kritika, s níž odkryjeme *slabiny*; jen vnitřní *touha po věrnosti* v líčení skutečnosti. Spisovatel Wassermann v románě „Laudin a jeho rodina“ líčí *život a jednání* znamenitého obhájce ve věci *rozluky*.

Praví v románě a advokátovi: „Kdyby byl kárcec mravnosti nebo kritikem společnosti, byl by mohl sepsati nejdůkladnější traktát o manželství a o jeho vývoji ve dvacátém století. Byl by snad rozvedl pohnutky, jež vedly k *uzavření* sňatků a motivy, pro které měly být *rozloučeny*. Byl by suše zapsal velký počet sňatků, uzavíraných z *lehkovážnosti* a *důvěřivosti*, jak se mu v praxi naskytaly i ty, jejichž pohnutkou byla *vášeň a nerozvážná smyslnost*; rovněž sňatky jež *spočívaly na ctižádosti, samolibosti, velikášství, na lakotě* po penězích, na dobrácké *slabosti* nebo

na *pomíjejícím milkování* a takové, které byly uzavřeny s *naprostou lhovostí* nebo *zoufalou resignací*; byl by mohl načrtati postavy mužů, již *lstí dobudou* manželky, jako *lstně* dobyli výhody na burse; mohl vyprávěti o takových, kteří vstupují do manželství jakoby do kavárny nebo ke hře v karty; o takových, jimž bylo voliti mezi sňatkem nebo samovraždou a odhodlali se pro sňatek; o takových, kteří svým milenkám platili penězi své manželky, a o takových, kteří ze své ženy učinili nevěstku a z výdělku jejích si hráli na pány ve společnosti, která vše věděla a nade vším mhouřila oči, dokud nedošlo ke skandálu; o jiných, již byli po leta klamáni, o těch, kdo pro věrnost své družky byli by svou věčnost dali; o morálních lenochodech, kteří z pohodlnosti nechtěli nic viděti, aby svůj blahobyt nemusili obětovati; o slaboších, kteří se stali otroky ženy, o takových, kteří zničili tělo ženino, jelikož tomu rozuměli asi tolik jako řezník předení hedvábu — — —“

Není-liž tento pohled do „utrpení manželského“ ohromný a zároveň *zdrucující* a *zkormucující*?

Zajisté mohl by zpovědník ze svých zkušeností ještě mnohem více a důtklivěji vyprávěti než svrchu jmenovaný spisovatel!

Hle plačící ženu pijana! Hlad a nedostatek jest jejím údělem. Duševní sjednocenost naprosto schází v tomto manželství, rozvráceném sata-

nem alkoholu; děti jsou dědičně zatíženy, zplozeny v opilosti.

Tu zas obrázek „manželství“ muže z hořejších desetitisíců: On, ředitel velkozávodu, má své „poměry“, ona — svého „domácího přítele“. Tak žijí „vedle sebe“.

Tam opět rozvrácené manželství vinou mužovou, jenž onemocněl z hříšných styků a svou ženu uvrhl do nemoci.

Zde žena, která každou žilkou svého srdce visí na muži, až se dozví z listů a poznámek přátel, že jest jí nevěren!

Zde opět manžel, jež klame lehkomyšlná manželka.

Mohl bych takovýchto smutných případů vyprávěti na tisíce.

Však hle! — Tamo vystupují — třeba že ojedinele — mezi *temnými* postavami též *jasné* obrazy, nositelé ideálu manželství.

Zřím ovšem také všechny ty lidi, kteří frivolně a nevědomky bez správného citu pro zodpovědnost, bez pevnosti povahy, podvedení i podvádějící, rok po roce, dvojice za dvojicí vrhají se do manželství. I já zřím zástup sňatkem spojených, kteří snad *právě* oddáni, *již* touží, aby byli od sebe „osvobozeni“. Chaotický to obraz lidské nedokonalosti!

Ale zřím též vyvolený sbor těch, jimž přísaha na ideál *zůstala svatou* i v těžkostech a bolech života. Zářivá jeví se mi tato skupina ve všem

tom temnu manželského utrpení. Proti těm, kdož hledají temné, nečisté „poměry“ jaký to vznešený sbor oslavenců!

Máme-liž tedy zoufatí a pochybovatí o ideálu, jenž jest tak povznesen, že slabí, malodušní, bezcharakterní ho nedosahují?

Máme snad mluvití o „sestupu manželství“, o „smrti ideálního manželství“?

Nikoli! Neboť ideál *žije*, a od nevelké skupiny těch, kdo v ideál věří, přijde *vzestup idee* manželství.

Jest to tragika všeho lidského bytí: Ideály byly uskutečňovány úplně vždy jen omilostněnou menšinou!

Tento výsek z *lidské mravní bíd*y jest sice *ponurý*, ale jest *pravdivý*. Ukázal jsem s bezohlednou *otevřeností* znetvoření ideálu.

Nemluvil jsem z touhy souditi nad bližními. Mě pudila vůle k pravdivosti, která vždy předchází polepšení.

Ke konci ještě otázku:

Má býti *ideál*, protože jest pro mnohé příliš vysoký, snížen, „níže zavěšen,“ aby byl dosažitelnější?

Nikoli! odpovídám.

Dějiny lidstva vždy dosvědčovaly, že svět pouze *ideály* se *pozdravuje* a *povznáší*.

Zachovejme tedy ideálu tuto výsostnost jakožto sílu, která živí lidstvo. Nebylo by správné strhnouti ideál na niveau stádových lidí.

Nikoli *stádové* lidi, *velké* lidi! Nikoli *snížení* dosahu *ideálu*, nýbrž jeho *povýšení*! To jest požadavkem všech, kteří se snaží o pokrok lidstva: Jest to též požadavkem katolické církve, která trvá neochvějně na svém vznešeném ideálu o manželství.

MANŽELSTVÍ BEZ ROZMÍŠEK?

Řekněme rovnou: Manželství prostého *všech* rozmíšek vůbec v praktickém životě *není*.

Život se svými změnami, se svým kolotáním vyvolává nezbytně rozpory. *Život* jest boj! *Jest rozpor!* Příroda sama nechává vybíjeti se v neklidných křivkách přitažlivosti a odklony, a tím poskytuje manželství půdu nasycenou konflikty. Mezi *ošklihostí* a *touhou* kolísají naše pocity *rozkoše* a *odporu*. Dva učenci vyslovili po mnohém pozorování *zákon o střídání pocitů*, *zákon bipolarity*.

Této poučce děkujeme za poznání, že není pohlavních citů bez přeměn. Velmi *úzce* jest spojen pohlavní odpor s pohlavní přitažlivostí!

Jakožto opak *touhy* po sblížení musí *nezbytně* se dostaviti *odpor*. To jest zjev *normální*, že v pohlavním životě tělesná *náklonnost* a *odpor* se střídají. Manželská, *tělesná* láska může se proměnit s hlediska fyziologického v manželskou nenávisť.

Jest tedy fakticky půda, na níž se buduje manželství, plna konfliktů. Máme vzhledem k této

skutečnosti složití sklesle ruce v klín? Ztráceti odvahu?

Nikoli! *Pravé* manželství není sice *bez konfliktů*, nýbrž jest manželstvím, jež *vyrovnává* stále konflikty.

Vyrovnávání jakožto stálý úkol!

K tomu patří pevná, cílevědomá vůle k urovnání konfliktů! K tomu nezbytno jasně poznávati danou chvíli a míti snahu *přeměňovati erotiku v srdečnou lásku*. A což důležité: *velká sebekázeň!*

S nezvratnou vůlí ovládnouti všechny rozpory *mirnosti a rozvahou* zajisté se dostaví také *síla*, jež tvoří z manželství životní společenství, jimž má manželství skutečně býti.

Svatým příkazem nutnosti budiž manželům *vyrovnání* konfliktů, jež *hrozí* je v životě *rozdvojití*.

Musí se podařiti cestou rozumu najíti z těchto ohrožujících situací *síly spojující* a manželství podporující. Konflikty, které byly překonány dobrou vůlí, v duchu smířlivého přizpůsobení, působí tím vroucnější semknutí manželů.

Nikoli manželství *bez konfliktů*, nýbrž manželství *oprostěná rozmršek!* Manželství, která se *snaží* v duchu Kristově po *míru a sjednocenosti*.

Nesvár konečně rozežírá zhoubně společenství.

Ještě jedna připomínka. Kdo chce odstraniti látku k rozporům, nechť se obeznámí dobře s *manželstvími zákony*, hlavně o *právu majet-*

kovém. (Nutno doznati, že svoboda a důstojnost ženy vyžadují změny v tomto směru v novém zákoníku občanském.)

ZMĚNĚNÁ ŽENA.

Ve středověkém traktátě „De legibus connubialibus“ (po česku: O právech manželských) čteme slova:

„Žena je méněcennější než muž. Proto sluší se, aby *poslouchala*, a manžel aby *poroučel*. Příroda tomu tak chce. Síla a rozum jsou *jedině* údělem *mužovým*.“

Dnes usmějí se i muži tomuto vysvědčení méněcennosti, jež vystavuje se zde *všeobecně* ženskosti.

S úporným vynaložením vůle dobyla si dnešní žena jiného postavení a ocenění. *Dokázala*, že jest schopna dosíci vysokých met, získala si přístup i k povoláním, která dříve byla přístupna toliko mužům. Dnes nalézáme ženy právničky, při soudech, lékařky atd.

Nemíníme rozdmýchatí starý spor anthropologie, jenž se vedl o rovnocennost a nerovnocennost pohlaví.

Žena jest žena, muž jest muž! Žena a muž jsou *různorodí!* A bude vždy nemožným problémem srovnati bytosti různorodé.

Spokojme se poznáním, že obě pohlaví jsou ve svém způsobu schopna dokonalých úkonů.

Žena — soudce dovede v určitých případech uplatnití oproti přísným paragrafům *svou žensky citící* mysl a vynese rozsudek lidsky snad přiměřenější, než kdyby byla přišla ke slovu neúprosně strohá logika mužova.

Žena lékařka jistě *zapůsobí* mateřsky *po ženskou citícím srdcem* v ošetření a léčbě tam, kde mužská energie by se možná spokojila s méně citovým zákrokem. —

Ptáte se, proč vůbec dotýkám se v této knize o manželství otázky emancipační?

Proto, že se změnou *věcí* také *postavení* ženy v manželství změnilo proti dobám, kdy o „emancipaci“ vůbec ještě nebylo řeči.

Sňatek našich předků byl patriarchálně založen. Okolo „pater familias“, hospodáře, točila se rodina.

S tímto „*patriarchálním*“ poměrem učinilo XX. století konec. Samostatněji než kdykoli před tím *stojí před námi dnešní žena*. V manželství chce býti mužovou přítelkyní a rovnocennou družkou.

Přijměme s upřímnou radostí tuto změnu! Nechť jest žena v manželství mužovou rovnocennou, věrnou družkou! (To jest také přáním církve — *správně-li pojato*). Tím přejímá manželka velikou část *zodpovědnosti* za udržení budovy manželské.

Muži však tím *nastávají též větší povinnosti!* Musí se vzdáti svých představ o „*erotickém majetku*.“ *Není jeho majetkem*, aby mu sloužila *v poddanosti!*

Přítelkyni jest muž povinen přizpůsobiti se jemně a jest jí zavázán *věrností*, jež po všechny doby byla typickou *pravému* přátelství. *Vážný to okruh povinností!*

Nemá-liž pravdu spisovatelka Marta Karlweis když praví: „Manželství se změněnou ženou *požaduje* nepoměrně větší lásky a *podává* neobyčejně větší lásku než průměrné šťastné manželství dřívějších dob.“

Muž, jenž by si činil právo na „sílu a rozum“ ve smyslu svrchu uvedeného traktátu, učinil by se dnes — směšným. Dokazoval by jen, že prospal dobu.

Zúčastniti se chce starostí a potřeb manželových „*změněná žena*“, která často před manželstvím prochází vážnou školou úředního povolání. Účastníci v jeho pracích chce býti moderní žena muži! Nechce život *prosníti*, nýbrž *činně* prožítí. A pomocí této moderní ženy, jež vytvoří životní typ celého člověka svou silou a svou cenou, dojdeme k souladu manželství, v němž co *duchové* jest, se stane *smyslným a smyslné se produševní*.

Typ pouze rozkazujícího domácího tyрана *není* schopen vytvořiti souladné manželství.

Bohu dík: tento typ drsného domácího tyрана již vymírá. (Mohlo se mu dařiti jen tam, kde „ženuška“ nedospěla dosud v „ženu“).

Církev byla vždy ochranitelkou slabé ženy.

O jistých výstřelcích moderního ženského typu — nejedná se o pravidlo, nýbrž pouze o *výjimky*

pravého ženského typu — pojednávám pod záhlavím „Světačky nebo matky?“

POHLAVNÍ PROBLÉM.

Tato stať obrací se proti časovému ovzduší, naplněnému sexualitou.

Nijak nepodceňuji význam pohlavního pudu. Vždyť jest z vůle Boží!

Počítám jej jako buditele, tvůrce života. Jím puzeny podávají si život a smrt sestersky ruku, doplňující se, podmiňující se navzájem, ne jako nepřátelé, nýbrž jako společní pomocníci v díle tvořitelském.

Budiž pozdraven i ve své síle; neboť chabý pud by snadno život uhasil.

Stavíme se v této stati pouze proti dnes rozšířené nauce o „nadvládě pudu“, proti dnešnímu materialistickému požadavku, šířenému v nynější době pomocí tisku, literatury a radia: „Kdy a kde se pud projeví, povol mu bez újmy a omezení!“

Důsledněji zastává tento požadavek Max Hoddann. Celá literatura stává již o tomto předmětu, jenž — jak uvidíme, — chová v sobě *vážná nebezpečí*.

Jdeme s otevřenýma očima ulicemi velkoměsta! Z kiosků zní hlasitě a vřeštivě hlas sexuality, a nezralá mládež „*poučuje se*“ těmito časopisy, knihami a brožurami o manželství (Nesmíme ovšem

házetí do jednoho koše vše! Vedle špíny jest tu i literatura o manželství, jež vážně chce *pomáhati* při budování manželství!)

Celkový obraz jest tento: Konjunktury manželství zmocnil se obchod, jenž apeluje na pudy zástupu, hojně využívá této příležitosti. Ne vždy k užitku problému „manželského“. (Jest tu táž „obchodnická snaha,“ jako u revuí podávati denně obecenstvu, ženoucímu se za sensací — „nezahalenou krásu“, na podívanou nahé ženské tělo, často bez vážné snahy po uměleckém podání!)

Jednostranností materialistického řešení problému trpí duševní hloubka slova a pojmu manželství.

Neustálou kapitulací před pudem vzniká chabá, slabošská výmluva:

„Jsem míčem v rukou pudu!“ A mezitím, co snažíme se s jedné strany utužovati mocnou myšlenkou „*sportu*“ posilovat naši mládež *k boji o život*, musíme na druhé straně přihlížeti, jak značná část mládeže, utonulá v myšlence „*vyžít*“ *poklesá v raném věku na chabé vyžilce*, neschopné ideálu pravého manželství z důvěry!

Zde jest *jediná* pomoc: zmužile se přiznati k požadavku, *zakotvenému a odůvodněnému katolickou církví*.

„Tvůj pud stůjž *pod tebou, pod vládou vůle!*“

Víme ovšem, že jest to požadavek, hájený jen chabě určitou částí literatury pohlavní a o manželství; druhou částí dokonce — jest odmítán jako nemožnost.

Trvejme při „nadvládě rozumu“! Na základě *přesného materialismu* nemohli bychom nikdy proniknouti k *vyššímu pochopení, pojmu „manželství“*.

Jest nám zcela jasno: pouze *bojem a sebekázní* lze uskutečniti tento požadavek. Avšak logický další rozvoj *pojmu o manželství*, jak jsme jej stanovili, *nutí nás stavěti vůli nad pud*. „*Odhodlání k manželské věrnosti*“ představuje vítězství vůle nad pudovostí.

Právě tak jest „*odhodlanost k trvalému svazku*“ vítězstvím sebekázně a síly vůle ovládati pohlavní hnutí, jež usilují o změnu a dočasné omezení pohlavního spojení.

Kdo popírá vítězivou moc vůle nad pudem, nemůže utvořiti ideální manželství, musí sáhnouti po „*náhražkách*“, jež jsou pudem nahodile spojovány a opět rušeny. Ohromné jest množství zločinů proti mravnosti! I mladí zločinci! Jest to následek nauky: „*Na začátku byl pud!*“ A kdykoli se hlásí, *poddej se mu bez omezení, bez rozvahy!* To jest nutné, přirozené — ano mravné“!

Tato nauka, jež jest vyhlašována ve mnohých spisech za evangelium pudu, stvořila tisíce otrávených duší.

Jest velice načase, aby *theolog, etik, vychovatel a lékař* pozvedl hlasu proti tomuto názoru, jenž odporuje biologii ještě více než mravnosti.

Vraťme se od poblouzení „*pohlavní psychosy*“ k „*nadvládě rozumu*“. Jen tím podaří se přivésti

naši mládež i sebe k čistému a posvátnému pojetí manželství.

MANŽELSTVÍ LÁSKOU NESENÉ.

Nauka moderní vědy, heslo manželské zní:

„Erotickým budiž manželství!“ — V myšlence této tkví jakési jádro, jež jest přijatelné i pro katolíka. Jako musí být manželství proniknuto ethosem, tak musí být prohřáto láskou, erosem. Herman Kutter praví ve svém díle „Plato a my“ o erotice takto:

Eros jest věčně totéž, nevyčerpatelné thema lidstva. Prastaré a přec vždy nové ve všech myslích a ústech, a nikdy nedomyšlené. Nejznámější a zároveň nejneznámější! Jedni je velebí druzí proklínají, ale ovládá všecky. Vylučte je ze středu lidí — a jejich spolužití promění se v cestu pouští bez půvabu, mezi haldami rozbitých střepin, popraskaných tajemství... Co jest eros? Kde naleznete *básníka*, který nám je *odhalí*, filosofa, jenž probádal jeho podstatu? Všichni vědí pouze, že žije tato velká, nádherná moc, ovládající dějiny i srdce lidská. „Eros vykonává všecky velké věci“, praví jedni. Bez něho pohasíná oheň v oku ctižádostivce, zanikne vlna touhy po slávě, jež povznesla hrdinu. Podlost a hanebnost rozestřely by své stíny nad společností, kdyby eros nevháněl růměnec studu ve tváře. Zeptejte se dějin: Čím byly činy nesmrtelných, ne-li projevem sil, jež rozdmychal

v jejich hrudích eros? Tažte se vlastního srdce: Kde jest tajný osten, jenž Vás pobádá? Není-liž to často jen tázavý nebo povzbudivý pohled dvou očí, jež přihlíží Vaším bojům?

Kdežto *pohlavní* pud ovládá toliko oblast *tělesnosti*, panuje eros — jakožto tvůrce erotiky, umění lásky — v okruh *tělesně — duševního* života. Individuelně — duchovně pojí se erotika a má v trvalém, jednotném manželství jakožto *jediném* možném způsobu správně řídití pud rozplazovací, svého pevného pomocníka.

Každé pravé umění jest živeno duchem — jinak jest pauměním.

Jest tedy produševněná erotika — jakožto umění lásky — provanuto *duchem*.

Ale jak málo je těch, kteří znají opravdu podstatu, smysl a Bohem danou krásu tohoto umění!

Láska manželů jest — s hlediska filosofického — význačná schopnost úplného usjednocení. Bohužel však neovládáme my — děti této neklidné doby — celkem vzato — vůbec nebo alespoň ne *dostatečně umění lásky — erotiku*.

A jelikož nejsme umělci v lásce, nedostavuje se dokonalé tělesně — duševní splnutí, dokonalé sjednocení, jež by se mělo vyvinouti mezi životními druhy jakožto následek obapolného objetí.

Mezi normálními zákony *fysiologickými* a mezi *theologickými* poučkami *není rozporu!* Zde platí: fysiologicky normálně — z vůle Boží — mravně dobře — církví dovoleno. —

Pohledme do přírody! Není-liž zvíře mužského rodu „vůdcem v lásce“ družce své?

Proč se nechceme my „moudří“ lidé z toho poučiti?

Leč jak *málo soudobých mužů* jest opravdu schopno s to býti ženě — manželce bezpečným „erotickým“ vůdcem! A jaké neblahé následky, jaké možnosti k roztržkám odtud pocházejí!

Odborníci nemocí nervových a ženských mohli by k tomuto zde jen naznačenému problému podati ohromně rozsáhlý materiál.

Kdo chce jiného „vésti“, musí míti alespoň v základě porozumění pro tělesnost i duševnost bližního, jenž získává svou schopností přizpůsobiti se a vniknouti do zvláštností bytosti druhé.

Bohužel nemá mnoho mužů této schopnosti! Tisíce žen potvrdilo by plně toto tvrzení.

Pěkně praví M. v. Kemnitz: „Veškerá erotika jest *duševně získaná pohlavnost*“.

Nedosahují tedy „vůdoové lásky“ této výšky. Jsou spíše *svůdci* než *vůdci*! Jsou to takoví, kteří hledají v požitku lásky jen své vlastní uvolnění.

Nikdy nestane se pohlavní sobec pravým umělcem v lásce. Erotika jest ve své podstatě *altruistická*, obětavá. „Bere“ i „dává“. Jest „službou manželovi“ i zároveň „službou životu.“

Láskou budiž řízeno manželství! Ušlechtěno a sjednoceno umění lásky! Pak budou učitelé mravnosti, kritikové společnosti a romanopisci moci méně líčiti muže, kteří zničili tělo i ducha

ženy, jelikož tomu asi rozuměli — jako, řezník tkaní hedvábí.“

Neboť erotik zná podstatu a potřeby těla — duchovnosti své družky života. Přizpůsobí se. Jest ideálním milencem.

Není nikdy surovým požívačem pohlavní rozkoše. Jemnými doušky požívá z kalicha radosti jakožto „erotická osobnost“, abychom užili výrazu anglického anthropologa Havelocka Ellise.

Musíme býti vděční spisovatelům, kteří se snaží probouzeti „erotické osobnosti“. Tak stvoříme lidi — v nejlepším toho slova smyslu — schopné požitku *tělesně i duševně*. Typ požitkáře není v životě vítězem a podmanitelem, nýbrž poraženým a rušitelem. Člověk *schopný požitku* jest obnovitelem života.

Dosažení hodnot erotických *není* sprostá smysluplnost, nýbrž vývoj v *člověka hodnotného*. Musíme se toho dopracovati, aby místo lidského zdání zaujala náplň života erotického.

Musíme míti odvalu označiti věci, jež chceme měniti a zlepšiti, otevřeně a plně jménem označiti. Pruderie a sebeklam nemají ceny!

Žádnou „nadvládu pudu!“ Žádné rafinované předráždění techniky lásky! Jedině čistá erotika! *Čisté umění lásky*.

Pohlavní rozkoš nesmíme také pojímati nesprávně *nadasketicky* jako „zlou“ samu v sobě.

Jest „dobrou“ (i ve smyslu mravním), odstraňuje-li tísnivé stavy a když je ochota účastniti

se ve *vznešeném* stvořitelském díle. „Radost je tak posvátnou jako bol,“ praví básník. Jakožto buditelé života potřebujeme rozkoše a radosti. Moderní hygiena ducha žádá potlačování pocitů nevolnosti a usnadňování pocitů radosti. „Více radostnosti!“ jest důležitým příkazem doby.

Eros manželství jest právě tak dítkem Božím, jako Ethos manželství.

Náležitě pochopena vede erotika k *uvolnění a vyrovnaní osobnosti*. A po *vyrovnané* osobnosti toužíme zajisté všichni.

Heslo: „Manželství budiž vedeno láskou“ nesmí ovšem býti považováno za jediný záchranný prostředek. Manželství musí býti *podpořeno* hlavně *čistě duchovními* hodnotami, z prazdroje *náboženství*.

Má-li být manželství *křesťanským* vzdor všem protivným překážkám, nesmí býti každému zůstaveno, aby si sám utvořil své stanovisko k manželství a k rodině. Manželé musí být prodchnuti zásadami, na jakých Bůh si přeje míti rodinu postavenou.

My katolíci naprosto nezavrhujeme erotiku v manželství.

Ale v duchu Kristově jsou láska a její projev v určitém smyslu zušlechtěny a posvěceny. V *katolickém duchu* erotisované manželství jest si vědomo, že dar objetí lásky, dítě, jest *darem Božím* a musí být opět k Bohu přivedeno. Rodiče

stávají se nositeli myšlenky Boží v takto erotisovaném manželství, nositeli spasitelské myšlenky Ježíše Krista. Jsou účastni vznešeného úkolu církve, přiváděti vykoupené k Bohu a doplňovati tak oběť Spasitelovu.

Takováto láska oprostila se nakonec toho, co jest jí společného s nižšími druhy tvorstva, jest láskou Bohu podobnou, osvícenou, aniž ztrácí na své přirozenosti.

Také katolické manželství může a má býti nesenou láskou! —

Oblíbený film o manželství holandského Van de Veldes předvádí kvetoucí pohlavní život jakožto základ manželského štěstí, jakožto jediný záchranný prostředek proti slabostem doby.

Toto mínění není správné! Jest jednostranné! Tíhnoucí k zemi bez pohledu vzhůru!

Jest to sice *jeden* z prostředků dostatí se k *harmonii* manželství. Avšak nikoli *jediný* aniž *hlavní* klíč k manželskému štěstí.

Myšlenka „manželství neseného láskou“ dostává *ve světle víry* zářivý oheň *diamantu* a stává se duchem *čistoty cennou* myšlenkou.

My katolíci můžeme heslo „manželství, nesené láskou!“ proto klidně přijmouti, protože určitě víme, jak vznešenou, Bohem chtěnou funkci má vyplniti eros v tvořitelském ději. Naplnění svatou úctou k tvůrčí vůli toužící po životě, vidíme v úkonu lásky mravní povinnost a čin.

Nám katolíkům neznamená toto heslo pouze

rozkoší žádaný *pohlavní projev*, nýbrž pokorné plnění *božského plánu* v manželství.

Tak mění se věřícímu křesťanu myšlenky moderní vědy o manželství v důstojnost modlitby a v posvátnost služby Boží.

SVĚTOVÝ ZÁKON LÁSKY.

Francouzské přísloví praví: „Láska jest sobectví ve dvou“. Možná, že v některém beznáboženském manželství takto znetvořen jest pojem „láska“.

V nejhlubším svém základu jest láska „dávající“, přesahující pouhý okruh bytosti druhé, a úkolem jejím jest zhřívati svět svými zářnými paprsky. Neznají ovšem všichni „světový zákon lásky“, ježž nelze beztestně přestupovati.

Láska má působiti jakožto síla, která svět spojuje, protivy překlenuje.

Láska jest principem harmonie v celé přírodě.

Láska má význam kosmický, má sloužiti vesmíru.

Spisovatel Kutta praví: I v přírodě existuje nepravý eros, v jehož žáru se síly *maří*, a pravý eros, jenž protivy *správným* způsobem *spojuje v soulad*. Rostlina, zvíře i člověk podléhají erosu a nastává jen úkol, uváděti toto určení v pravou kolej, aby se nezvrátilo ve zhoubu, nenávist a boj... Miluj přírodu, zpytuj s láskou její zákony — a můžeš s ní konati všecko; rostliny tě zahrnou svými květy a plody; nejdivočej-

ší zvířata položí se ti k nohám. Ale běda, jednáš-li s ní lhostejně nebo násilně! Vskočí proti tobě a rozdrtí tě svými železnými zákony. Není-liž člověk podnes otrokem přírody, protože jí nemiluje, nýbrž vykořisťuje v sebelásce — zlu to, jež mění přírodu v nepřírozenost.

Otevřemež oči! Pojímejme zákon lásky v jeho celém významu! Pak vnese láska, vložená v rámec, objímající celý svět, velikost a důstojnost ve své úkoly. Bude požehnána velikostí této idee!

Pochopme, že oba spojení lidských tvorů tvoří nepatrnou částičku vesmíru, malou buňku v ohromném organismu světa. Buňku, která se nesmí odloučiti.

Pod tímto zorným úhlem musí úzkoprsý, sám v sobě úkoj hledající egoismus lásky — znetvoření pravé lásky — se proměnit a vytríbiti ve zdroj lásky objímající všechno lidstvo ve službě člověčenstvu.

Tak přicházíme k uskutečnění příkazu křesťanství: „Miluj bližního svého jako sebe sama!“

Tak stane se manželství vroucí službou k povznesení lidstva.

Dětní požehnaní manželé, vedeni touto myšlenkou vytvoří výchovu mladého dorostu tak, že ve víře a v mravích silní lidé budou dospívat, plni ochoty zasvětit všechny síly své blahu obecnému.

Ale i manželé, jimž nebylo dopřáno dítek, naleznou, povzbuzeni světovým zákonem lásky ve

své činnosti, skorem neobmezené pole činnosti v práci charitativně-sociální. Pole, jež nezbytně potřebuje příčinnivých rukou v nynější naléhavé době.

Bylo by přímo hříchem neobjasnití v této knize kosmopolitický význam lásky, světový zákon lásky. Láska dává! Přijímá teprve, když byla sama dala! Sobecká láska láskou vůbec *není*.

Budme tomuto zákonu poddáni! A neznetvořujeme „dávající“ povahu lásky v nepřirozené, sobecké citění! Láska činná v Bohu a pro Boha má cenu věčnosti. Právě katolické manželství má vnitřní povinnost býti neseno tímto věčným zákonem lásky a vedeno k účinnosti v ní. V tomto obsáhlém rozvití síly lásky jeví se *katolické* manželství velmi důležitým činitelem v „*Katolické akci*“. Věříme v tento zákon lásky, protože vidíme před svým duchovním zrakem ohromně velkolepý obraz Boží lásky, lásky, která s kříže, objímajíc svět, modlí se i za své nepřátele.

UMRAVNĚNÉ MANŽELSTVÍ.

Problém, o němž má býti jednáno v následujícím odstavci, zní:

Čeho žádáme dosíci v manželství a skrze manželství s hlediska mravního?

Odpovídáme: Mravně náboženskou obrodu doby!

Co největší užitek osobní i sociální! Manželstvím mají býti rozhojněny a vystupňovány:

šťěstí, podstata a cena lidské společnosti i jednotlivců.

Toto vytýčení mravního účelu manželství zavazuje k vědomí zodpovědnosti před sebou samým i před sociálně spjatou pospolitostí lidskou.

Dosažení tohoto účelu pro manželství i pro život předpokládá poctivou vůli vytvořiti povahu a sebekázeň.

Jen ovládnutím pudů, svědomitou volbou manžela či manželky, vedenou správně pochopeným výběrem, ovládáním sebe a stálou snahou zdokonalovati se, podaří se prožívatí manželství opravdu umraveněné.

Není to úkol snadný, ale hodný toho, abychom se mu věnovali s obětavou silou a vroucím úsilím.

Kdo v plném porozumění pro požadavky mravnosti, pochopil plně takto označené manželství, vynasnaží se upřímně, aby našel prostředků a cest k uskutečnění jeho.

Veliká jest odměna za toto úsilí o své vlastní zdokonalení! Přes malý okruh manželského společenství zasahuje takovýto člověk do veliké oblasti společnosti lidské. Stává se nesmrtelným: žijeť ve svém cenném potomstvu, jež vychovával a vzdělával s dojemnou péčí.

I když nemnoho manželů žije myšlenke „umraveněného manželství“, může z jejich života i snažení vzejít *mnoho požehnání* lidstvu.

A užíváme-li schůdných cest k uskutečnění této cenné snahy po povznesení a zdokonalování

lidstva, dospíváme k ideálu *lidskosti*.

V tomto pojetí manželství ozývá se příkaz Kristův:

„Milovati budeš *blízního* svého jako sebe *sa-ma*“. Neboť tato mravouka vyrostší z půdy sociální spojitosti, jest vpravdě a plně „dávající“.

Ve štěstí *lidstva* hledáme a nalézáme *vlastního* štěstí. Neboť uskutečňuje se tu dávná pravda: „Kdo zná jiné blažiti, bývá sám nejšťastnější“. (Bolzano praví krásně: „Šťasten býti a jiné blažiti jest úkolem života“.)

Širý jest rozhled, jejž nám poskytuje tato myšlenka: vždyť jsme vykonali dlouhou cestu z šerého údolu pudového života k oduševnělému manželství umravněnému.

Patříme před sebou lidskost a štěstí člověčenstva!

Nechť svítí slunce umravněného manželství lidstvu, aby se ohrálo a ožilo, obnovilo a povzneslo se v jeho paprscích!

Katolické manželství jest manželstvím *umravněným, řízeným povinností, zodpovědností a náboženským citěním*.

Manželství i panictví — obé předpokládá mravní čistotu a utváření se k obrazu Božímu. Obé čerpá sílu z víry ve *věčnost* říše Boží. Obé požaduje cele křesťanského lidství. Zápasí o vyšší lidskou bytost a roste snahou hrdinné velikosti úkolu propracovati se z přirozené bytnosti k nadpřirozenému lidství křesťanskému.

„Katolické manželství přesahuje“ — dle univ. prof. Ādama, — „již ve své přirozené povaze hranice pozemského života a přirozených úkonů; jest místem, kde spolupůsobící účast Boží se jeví a září ve zcela novém způsobu, ve tvořitelské bezprostřednosti.“

Jen umravené manželství může přeměnití dobu mravního úpadku, rozvratu životního v dobu mravního povznesení. Právě od nás katolíků, v jejichž církvi spočívá pravda a náplň milosti, musí býti zadržena zkáza manželství a rodiny.

Musíme se státí obnoviteli vpravdě manželského a rodinného života.

O RODINNÉM ŠTĚSTÍ.

Přes hory v širou dál chceš spěti?

Říkají lidé, že štěstí jest tam...

Spěchal jsem za ním ve shluku, směti —
a vrátil se smuten — sám a sám.

Za horami prý v dálném kraji
obývá štěstí a sídlí čest...

Však marně se pachtí a po něm lkají,
kdo netuší, *v duši vlastní* že jest!

Člověk neustále hledá štěstí. Lidstvo jest neko-
nečné procesí lidí, hledajících štěstí.

Nehledali jste i Vy, když jste uzavírali sňatek, štěstí, štěstí manželské? A co potom?

Nemínili jste, že žijete v nebi? Až pak jed-

noho dne zabušily vážné starosti a protivenství na Vaše dveře a rozvrátily idylu Vašich „líbánek“? Bylo snad slibované manželské štěstí *lichou* příповědí? — Nikoli! Ale hledali jste štěstí nesprávně! —

Velkým ziskem jest již to, jestliže štěstí *správně hledáte*.

Co je štěstí? Domácí štěstí?

Odpočívá za zlatými dveřmi bohatství? Spočívá v hlučném životě společenském?

V bouřném plesu masopustní noci? —

Nikoli! Zde lze hledati jen *zdánlivé* štěstí, jež má se k pravému štěstí jako talmové zlato k ryzímu dukátovému.

Nenechte se oslepiť nicotnou společenskou zábavou ani maškarádou povrchních lidí. Oč krásnější a cennější jsou tiché radosti domácího štěstí! Pocit štěstí po vykonané povinnosti!

Štěstí je vnitřní uspokojení, jež plyne z využití všech duševních a tělesných sil. Z věrného plnění povinností, z těžkých zodpovědných povinností manželských. Štěstí musíme *dobývati, pracně získávati!*

Štěstí, bohatství a blahobyť *nejsou* totéž!

Žádná mocnost světa nemůže Vás oloupiti o Vaše *vnitřní* štěstí!

I kdyby chudoba u Vás byla hostem a kdyby Vám bylo bojovati se starostmi, můžete býti šťastnými!

Poznáte velmi často v životě, že dítě chudoby bývá šťastno, dítě blahobytu nešťastným.

Právě ve spokojivosti a spokojenosti jest štěstí! Člověk přesycený není šťasten!

Bud'te pravým nálezcem štěstí!

Ten nejšťastnější jest — buď sluhou nebo králem.

Kdo u *svých* spokojí se, byť jen málem.

Domovem štěstí jest vlastní domácnost!

Slovo k manželkám: Dejte svým manželům a svým dětem více radosti doma, učinite jim domov útulným! „Připoutejte“ své drahé k rodině!

Čichému štěstí v domově žádné jiné se nevyrovná!

Domov jest ochranným talismanem Vašeho štěstí! Snažte se *obšťastňovati*! A tak *budete sami šťastni*!

Domáci štěstí jest vybudováno radostnou obětavostí, ctnostmi hospodyně, spojenými s výdělečnou činností mužovou. Kde schází domáci štěstí, tam zebe jinovatka mladistvý dorost rodinný. Plody výchovy nemohou dozrávati v tomto okolí! Takový domov dýše ledovým dechem *odcizenosti*.

Jak často stěžují si ženy, že mužové jejich pozbyli smyslu pro domácnost, že i dnešní mládež touží mimo domov.

Hledejte jedinou cestu nápravy. Popřejte všem účastníkům rodiny s porozuměním radost a štěstí domova. Žijte *se* svými drahými, nikoli *vedle* nich. Vaše rodina bude Vám za to vděčna!

V mnohém případě nebude bez viny žena, jež nařiká na odcizení rodiny: nedovedla muži a dětem učiniti domov útulným a pohodlným.

Jistě nebude lkáti nad prázdnotou svého domova manželka, jež se zařídí dle průpovědi, kterou by si každá hospodyňka měla zapsat do svého památníku:

Jen štěstí drahým svým
a radost chci vždy dáti
a měnit žalu stín;
jim v klid, jak dobrá máti.

Chci slunečkem jim být
a lásku vůkol šířit;
jen jejich štěstí zřít
a žehnáním je sblížit.

Pravdu má učenec jenž dí:

Ne šťastným ten, kdo v úkoji
všech přání hledá blaho:
kdo v oběť povinnosti dá
vše, co mu milo, draho!

Dostáti svým povinnostem! Vděčně se radovati i z maličkostí! Modlitba, práce, důvěra v Boha, hluboké náboženské cítění! Býti ochoten k obětím! To je cesta k pozemskému štěstí, ale i k domácímu štěstí. Životní štěstí nezávisí na tom, jak osud s námi zahrál, nýbrž na tom, jak mu dovedeme čeliti.

Aforismy o lásce a o manželství.

Jen *jediná* moc dovede *pozvednouti* svět: *na-
dšení; jen jediná obšťastniti: láska*

Marie z Rievensternů.

*

Láska jest pro ženu nejvznešenějším pojmem,
jest pramenem, z něhož vyvěrá její celá bytost.

Karel Nissel.

Bůh dal svému stvořitelskému dílu pilíř: lás-
ku.

Carmen Sylva.

*

Láska proměňuje chatrč ve zlatý palác.

Ludvík Hölty.

*

Pokud země může býti nebem, jest jím ve
šťastném manželství.

M. z Ebner-Eschenbachů.

*

Šťastná manželství jsou sloupy státu a pala-
diem člověčenstva.

*

Šťastná manželství jsou nejlepším vzdělávacím
prostředkem lidského srdce. Z luna šťastné ro-
diny vychází zušlechtěná generace.

František Ehrenberg.

Věrnost až do hrobu jest souhrn vzájemných
povinností manželů.

Indická průpověď.

*

Šťastné manželství, jehož *hlavou* je muž, *srdcem* žena.
Bedřich Hang.

*

Nic nepřipoutává tak k domácímu krbu, ke vlasti a k lidstvu jako šťastné manželství.

H. Zschokke.

*

Nikoli sobě, *jíným žiti* jest údělem ženy.

Hufeland.

*

Na posledním místě náleží k dobrům naší víry *křesťanská rodina.* *Arcib. dr. K. Fritz.*

*

Manželství jest svátostné sjednocení dvou bytostí tělem, duší; nerozlučitelné, dobrovolné, spožití ze svobodné volby před tváří Boží, potvrzené přísahou věrnosti. Jeho nejposvátnějším úkolem jest navzájem se oprošťovati ode všech chyb k pravé lidskosti, a býti druhu svému oporou, cestou a mostem k domovským břehům Božím. Jaké štěstí, když milost odtamtud dvojici manželské požehná a když vzkvete jí div všech divů: dítě!

Nuž, vybudujte sobě stan
srdcem i ústy, rukou svou;
v božský buď základ budován!
Bůh bude Vaší záštitou!

PROTI ŽÁRLIVOSTI.

Láska, věrnost a čistota budují.

Žárlivost ničí. Proti této vášni musíte bojovat, chcete-li vystavěti budovu svého štěstí. „Žárlivost jest vášně, jež usiluje vynalézt, co působí bo.“
Cervantes.

Kdo má pohled a smysl pro skutečnosti životní, ví, že žárlivost působí mnoho zla a mnoho utrpení v manželství. Žárlivost dovede proměnit manželské nebe v manželské peklo.

Často je to pouze boj malichernými prostředky. Ale právě tato manželská „drobná válka“ užirá síl.

Někdy nabývá rozkol manželský takových forem, že končí dramaticky v soudní síni. Zeptejte se obhájce zvučného jména; potvrdí Vám, jaký neblahý vliv má žárlivost na rozvoj manželského života.

Psychologicky vzato, jest žárlivost přirozeným průvodním jevem každé silné lásky.

Avšak věčně klidná rozvaha měla by vésti k tomu, aby všemi prostředky a možnostmi byl za-

mezován vznět žárlivosti jakožto jedné z nej-
hroznějších vášní.

„Žítí znamená: Přemáhati v sobě řádění tem-
ných mocností“ (Ibsen). Přemáhejte temnou moc
žárlivosti prve než uchopí se otěží a vyvrátí vůz
Vašeho žití z bezpečné dráhy do propasti!

Nemá-liž pravdu oblíbená současná francouzská
spisovatelka, když píše: Žárlivci, kteří zabíjejí?
Připomínají mi vždy zahradníky, kteří zdupou
své vlastní záhony.

Nerozšlapte ze žárlivosti pěstovaný záhon své-
ho manželství!

Pusťte klidně — věcně svůj rozum ke slovu!

Pozorujte život, jenž jest nejlepší knihou tomu,
kdo má oči a viděti *chce!*

Poznáte: Žárlivost jest přirozeně primitivního
původu, jest nejsilnější projev „pohlavního so-
bectví“.

Dle povahy, temperamentu a duševního založe-
ní vytváří se různě projev žárlivosti.

Přemožena jest, bohudík, duchem času „kon-
venční žárlivost“ se svou povinností souboje,
„z důvodů cti“. Otevřené, rázné odmítnutí soubo-
je *katolickou církví* velikou měrou přispělo k to-
muto časovému pokroku.

Dnes ušetří si lidé — nejen katolíci — zbyteč-
nou práci, aby „poznámávali“ soupeřovo tělo,
stav, jenž jest velmi prospěšný pro *společenský*
klid, pro klid v duchu a v nauce Kristově.

Snad ovládne rozum naši žárlivost, ujasníme-li
si, že se tu jedná vlastně o *zvířecí* pud. V říši

živočišné hraje žárlivost — najmě u *samců* — důležitý úkol (u *samiček* pouze výjimkou upozorujeme cos takového, jelikož samice v pudovém životě lásky zásadně jest pasivnější).

Život nás učí, že vznícení žárlivosti přecasto je bezdůvodné.

K pravé a hluboké lásce patří *důvěra*, *bezpodmínečná důvěra*. Tato důvěra musí naprosto vyloučiti žárlivůstkářství. Na půdě manželství, upevněného náboženstvím, se žárlivosti vůbec ne-
daří.

„Kde panují závist a svárlivost, tu neustavičnost i všeliký zlý skutek. Ale moudrost, jež přichází s hůry, jest především stydlivá, pak pokojná, mírná, povolná, k dobrým věcem přivolující, plna milosrdenství a dobrého ovoce“. Jak. III. 16—17.

Důvěřujte manželovi, manželce! Důvěřivé manželství jest ideálním manželstvím.

Nedejme vzniknouti nižádnému podezření v srdci svém a nezavdávejme k němu příčiny; také netrpme vměšování se osob třetích!

Uvědomte si též, že žárlivost jest *primitivní pohlavní* pud! Potlačujte tento zvířecký pud! Přemozte impuls, jenž rodí se ze sobeckého pohlavního pocitu! —

Kterási duchaplná žena řekla mi kdysi (a musím jí plně přisvědčit!): „Žárlivost jest jako — *sůl*. Maličká dávka ujde, snad i manželství o-
koření! Vezměte hrst — a manželství jest —
důkladně přesoleno!“

Tedy: Opatrnost — při nejmenším — s tímto „kořením“! Nejlépe: Konec s ničivým citem žárlivosti!

Budujte dobrotivou rukou znovu krásněji a větší chrám manželství, odpouštějící láskou, jestliže Váš druh pochybiv v lidské slabosti, zavedl příčinu k žárlivosti!

„Neboť láska jest trpělivá, dobrotiva jest; láska nezávidí, nečiní nic na chloubu, nenadýmá se; není ctižádostivá, nehledá, co jejího jest, nevzpouzí se, nemyslí zlého; neraduje se z nepravosti, ale raduje se pravdě; všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká... Láska nikdy neumírá (1. Kor. XIII. 4—8).

Láska muže a ženy není prosněním sladkých hodin;

není nezkaleným štěstím na společné dráze; láska jest věčné hledání i když dávno jsme našli,

jest neustálé poznávání a porozumění.

Marie Kahleová.

JIŽ NE HYSTERICKY!

V lékařských ordinacích jest hysterie známým zjevem.

Hysterie působí rušivě v manželství, často je i rozvrací. Bernard Shaw nazývá žárlivost velmi nebezpečnou neurosou; hysterie jest jí neméně.

Hysterie vyskytuje se v různých stupních. Na útěchu ženám doznávám otevřeně, že jsou i *hysteričtí* muži. Obvykle jest to nemoc *ženská*.

Povaha ženina jest impulsivní. Nestálost, snadná zranitelnost (*zranitelnost v nejvlastnějším* toho slova smyslu!), snaha po změnách jsou povaze ženině vrozeny.

Doporoučí se, aby si muž *ujasnil*, jaké náladovosti jest žena vydána na př. *v době květu*, kdy u některých objevují se výstřelky až kriminálně nebezpečné, na př. kleptomanie = snaha krásti. Neboť z tohoto ujasnění pochází pak i porozumění pro chorobné zjevy u ženy.

Proto buďte mužové rozumní v obcování se svými ženami jakožto slabšími. „Udělujte jim cti jako spoludědičkám milosti života.“ 1. Petr. 3, 7.

Hysterie projevuje se v základě jakožto nervosní vybočení v těžkých nebo *domněle* nesnadných případech života. — Jest dobře, aby i žena věděla o *hysterii mužově*.

Zde zajímavý případ *hysterie (mužovy)*:

Známý generální ředitel, jemuž byly svěřeny všechny dispoice podniku, byl znovuorganisací závodu omezen ve své pravomoci. Následek: muž stal se neschopným vážné práce, ležel v posteli pláče jako dítě, měl třasavku. Příčina: byl mu vzat životní účel.

To je hysterie!

Také o hysterii *dětí* musí rodiče vědět.

Typický případ: Školák šestiletý má hrozný

strach před školou. Den co den zvrací ráno. Vzhled jeho je chorobný.

Jest zřejmo, že se nepřetváří. Jest to výslovně případ hysterie, již lze nazvatí nemocí naší doby.

Bylo by naprosto pochybeno chtít „hojití“ takovéto zjevy brutálně, snad bitím.

Klidná domluva, laskavé jednání pomohou mnohem více!

Čížké případy náleží ovšem svěřiti lékařskému zákroku.

Dospělému, jenž trpí hysterií přeji trochu *poznání sebe*. Jen trochu *poznání*, jak trapným se stává hysterickými záchvaty spolužití pro manžela.

Snad poněkud pomůže poznání, že by muž, týrán nešťastným manželstvím, mohl se přikloniti „*k jině*“.

Představte si, prosím, vývoj věci:

Muž odchází z domova deprimován, pohněván. Věčného lkání hysterické ženy „*má už dost*“. Tam jinde má klid, jehož si zaslouží po celodenním pachtění. Tam jinde nalezne lidi, kteří mu rozumějí, kteří naň působí fluidem ukázněné osobnosti, kteří ho netýrají.

Jako manželka jistě si nepřejete toto odcizení. Ale ono se samozřejmě dostaví.

Život a *příkaz Kristův* — vyžaduje obezřelosti a taktu, dobroty srdce a sebevlády!

Neztrácejte jako manželka vládu nad svými nervy! Jste tím povinna své *rodině*!

Mnozí lékaři považují hysterii za *nezhojitelnou* (nebo alespoň *těžko* zhojitelnou).

Znám ženy, které při dobré vůli a správném rozhledu po životě přemohly svou hysterii.

U ženy moudré, obětavé, vpravdě křesťanské ženy, není žádné slabosti vůle!

Kdo si předsevzal velký cíl životní, kdo dává svému životu náplň, u toho *sotva* se objeví hysterie. V nečinném trávení života daří se této nemoci.

Uvažte, že i malé bodání špendlíkem bolí!

Nač tolik „rytí“ do bližního, jež vyvolává denně hysterie?

Neztrácejte v malicherném všedním boji „velkou linii“ *sebezáporu*!

Již ne hystericky! To budiž vaším heslem!

Bud'te jakožto manželka a matka *paní* svých nervů! Pokuste se prosím, o to!

Vím, jest to často nesnadné, skoro *oběť!* Ale oběť, kterou si vykupujete nebe. A odměnou této námahy jest již zde na zemi — *manželské štěstí*.

A kdo by *nechtěl* býti šťasten?

VÍCE DIPLOMACIE V MANŽELSTVÍ.

Co jest diplomacie? A kdo jedná diplomaticky?

Diplomacie jest *umění*, umění jednati a vyjednávati obezřele, moudře, s rozhledem a s odstraňováním protiv. Kdo ovládá toto umění, jest diplomatem.

Zajisté patří toto označení *v* *prvé řadě* silám,

jež mají za úkol urovnávatí státoprávní jednání dvou států.

Avšak samozřejmě mají i dvě bytosti, jež se spojují v manželství, velký užitek a odstraní mnohý manželský rozpor, rozumějí-li umění diplomacie.

Všeobecných pravidel tu nelze stanovití. Každý případ jest individuálně založen a musí býti individuálně pojat a vyřízen.

K diplomacii patří, abychom měli „jemný cit ve špičkách prstů“, choeme-li si zjednatí pro své konání dobrý zvuk a resonanci. A jest tomu tak. Od velkých diplomatů, kteří uvádějí v pravé koleje státoprávní styky celých států, kteří s taktem a politickým jemnocítem dovedou rozptylovati „bouřné mraky“, aby urovnali půdu náklonnosti, důvěře a duševnímu porozumění, jež náležejí k úspěšné spolupráci, musí se učiti též *diplomat manželství*.

Máme pevnou víru v taktní nadání ženy, že *ona* především bude moudrou *diplomatkou* v manželství, anebo alespoň jí býti může. Šťasten, kdo má takovou diplomatku! Ona dovede leccos srovnati, co muž v příliš impulsivním, někdy pedantickém jednání „špatně postavil“. Ona dovede lehkou rukou uhladiti vrásky na zkaboněném čele.

Takt, a ještě jednou *takt* patří k tomuto zajiště obtížnému umění!

Znám moudrou paní, která svého těžko řiditelného muže tak dovedla „vésti“, že manžel-

ství se neztroskotalo o třenice a úskalí všedního života. Jako zkušený kormidelník řídila manželskou loďku kolem nebezpečí dnů, měsíců a let.

Milé čtenářky a čtenářové! Učte se od cechovní diplomacie pro úzký okrsek své manželské diplomacie! *Otevřte oči!* Pozorujte, jak si stavitel připravuje náladu pro své účely!

Příklad:

Nelze tvrditi, že by se carské *Rusko* bylo těšilo velikým sympatiím *v Anglii*.

Nyní chtěli v Rusku navázati s Anglií — taťček car potřeboval peněz — aby získali půjčku.

Jak si počínali *ruští diplomaté*?

Poslali nejprve umělecký carský prvotřídní balet do Londýna. Výsledek byl veliký. Tisk přinesl dlouhé články o ruském baletním umění, o ruském umění režie a divadla. Brzy nadchlo se vše pro Rusko. Opřeno o tyto chytře připravené výsledky, přešlo nyní Rusko k jádru věci. A půjčka se *uskutečnila*.

Učte se, prosím, z této metody! Váš manželský život tím získá!

Bud'te diplomaty! Ale prosím, dámy, nejen tehdy, jedná-li se o získání nové toalety v boji s panem manželem o „finance“!

Ve skutečnosti obmezuje se diplomacie v manželství mnohých žen na dni, ve kterých ve všech možných variacích zaznívá píseň, již manžel přijímá často s velmi „smíšenými pocity“:

Můj drahý manželi, nemám co na sebe!

Více diplomacie *neustále, každodenně!* A *dosáhneme šťastných manželství!*

Lord Salisbury, jeden z nejnadanějších ministrů zahraničí posledních staletí, označil povolání diplomata těmito slovy. „V úspěších diplomata není nic dramatického. Jeho vítězství skládají se z řady mikroskopicky malých zisků, správného navázání styků zde, dobře umístěné zdvořilůstky tam, moudrého včasného ústupku a jindy tvrdosti, opřené o svůj rozhled; z bdělého taktu, neochvějného klidu a z trpělivosti, již neotřese žádná bláhovost, žádná vyzývavost a žádná neobratnost.“

V podstatě pracuje i *manželská diplomacie s těmitěž prostředky.*

Bud'te *dobrymi* diplomaty v manželství!

ROZSÉVAČ RADOSTI.

Vidím v mnohých dětských očích, hlavně v očích dětí velkoměstských, jež mají málo slunce, *němou* prosbu:

„Dejte nám slunce, radost a slunce; žízníme po slunci!“

Hledím ve tvář dospělých, kolem nichž vlní se boj o život. A opět čtu v nich vroucí prosbu: „Proč tak málo slunce? Nám slunce *schází!*“

Hledím ve vrásčitou tvář starců; i oni prosí: „Více slunce pro večeř našeho života!“

Životem zemdlený touží po slunečním světle, po radostném slunci. Mohlo by jej spasit světlo, ubožáka tápajícího zoufale ve tmě!

Nešťastné manželství, v němž jdou muž a žena

vedle sebe „nepochopení“; rázem by nabylo jas, kdyby alespoň jeden z manželů měl dar „roz-sívatí radost“.

Je to opravdu vzácný dar, jež nemá každý a jemuž lze se do jisté míry naučiti. Tomu, kdož *jest „dobré vůle“!*

Člověk má vstoupiti do areny života s hlavou radostně vztyčenou.

Kdo chce rozsévatí radost a slunce, musí je mít *u srdci!* Tak to bylo u Chudáčka Božího z Assisi, jenž v dobrovolné chudobě vdechl fran-tiškánskému duchu radosti z krásy stvoření nejen svému řádu, nýbrž celému světu. Tak bylo též u „paní Aji“, dobrotivé matky velkého bás-níka Götheho, od níž — vedle „chuti k spisová-ní“ — podědil též optimistickou radost ze života, „radostnou mysl“.

Slunce, *vniterná radostná nálada „nositele slunce“* šíří *teplo a světlo*, i když *venku* je „ne-čas“ a „bouře“. Budí životní sílu a radostnou čin-nost, již tolik potřebujeme k luštění životního programu!

Společník Vašeho života má právo na radost, toto základní právo lidstva. Neslouží svému dru-hu na společné životní dráze, kdo skládá svou tvář ve vráska „světobolu“. (Tento vzdychající „světobol“ — často jen *mimický* — hrává smut-nou úlohu při hysterických záchvatech.)

Právem vytyčuje biskup Keppler ve své knize „*Více radostí*“, již i protestanté velmi rádi čtou, ideu radostnosti takto:

„Radost jest životním činitelem a životní potřebou, životní silou a velkým ziskem. Každý člověk *potřebuje* radosti a má na ni *právo*. Jest *nepostradatelnou* pro *tělesné*, pro *duševní zdraví*, pro tělesnou i duševní *činnost* i pro *náboženský život*.

Že jest radost pro člověka tím, čím jest slunce rostlině, naprosto není pouhou frází. Oživující vliv radosti a skličující účinek opaku jest mnohdy zcela patrný. V životě dětí lze nejlépe pozorovati, jak utrpení hubí, radost vše oslňuje a oživuje. Ve dnech *nemoci* působí radostnost hotové divy. Moudří lékaři to dobře vědí a oceňují tento „duševní lék“ —

Můj známý lékař, opravdový lidumil, byl na to hrdým, že jej pacienti nazývají „*smějící se doktor*.“ Znal dobře „lék — radost“. Dovedl zaplašiti u nemocného laskavým úsměvem „strach před nožem“. Sugestivní silou své osobnosti vléval svým pacientům *novou* radost ze života, *novou* chuť k životu. Byl mužem velikého lékařského *úspěchu*.

Jak že radost rozséváme?

To závisí na daném okamžiku, na taktu a vkusu. Ponechávám rád jednotlivosti „jemnému citu špiček prstů“ svého účelivého čtenáře a své moudré čtenářky.

Jsou hodiny a okolnosti v životě, kdy „*zlaté mlčení*,” zachovávané s jemným zřetelem, dovede buditi radost; a jsou chvíle, kdy povzbudivé slovo, laskavá domluva uvolňuje radost.

Vzpomínám na zajímavý „tryk“, jímž velmi inteligentní mladá choť dovedla *působiti radost*. Její muž měl jakožto velký přítel přírody, zálibu ve veselých historkách ze života zvířat. Přihodila-li se taková veselá věc, dovedla milá paní podat ji po celodenním shonu svému muži v takové formě, že mu působila velikou radost.

Zcela mimochodem. Z tohoto „daru radosti“ vznikla později nádherná *kniha o zvířatech*, jež potěšila již tisíce čtenářů.

Šťastným, třikrát šťastným jest manželství, v němž dovedou býti manželé „rozsevači radosti“.

Manželé mají býti nositeli slunce! Dárci radosti!

Sám Kristus Pán pravil malomyslným a zarmouceným: „Nestarejte se, jak pohané činí!“

S jasnou tváří mají manželé kráčet i v dobách ponurých, oživeni vnitřní radostí, prýštící z pramene věčnosti, jež nadchla velikého svatého Františka k jeho nádherné „*Písni o slunci*.“

Tímto duchem, hořícím láskou k Bohu a k přírodě, duchem „*serafinského Otce*“ prodchnuti, vetkávejte sluneční svit do šedi každodenního života! Buďte si vědomi, že k životnímu i k manželskému štěstí jest zářivé radostnosti třeba. *Radost v Bohu*, jakožto *děti* dobrotivé tvůrčí síly Boží.

HUMOR V MANŽELSTVÍ.

Nikdy asi se nepodaří naprosto vymítní třenice a nedorozumění ze života. Ani v manželství!

Stává však *universální protokolek*, najít na lidech a na lidské slabosti ještě vlídné a milé stránky a snížit rozladění na nejmenší míru.

Tímto zázračným lékem jest *humor*, jež manželům srdečně doporučím.

Dobrou dávkou humoru lze manželská rozladění snadno vyrovnati a přeměnit v harmonii manželského života.

Znám manželství, v němž při nádherném basovém smíchu, jež proniká až k srdci, jsou manželská rozladění přímo nemožná.

Žertovné slovo, jež přichází ze srdce plného humoru — a rozladění uvolní se v srdečný smích!

„Budme humoristy“ v nejlepším toho slova smyslu! Přijímejme lidské slabůstky a nedostatečnosti se srdečným úsměvem (což ovšem neznamená „všecko zkrašlovat.“)

Vyrovnat se velkodušně s lidskou slabostí právě proto, že je — lidská!

Mark Twain to dovedl jako pravý humorista.

Nevažme na zlatých vážkách bez zlého úmyslu prohozené slovo!

Snad se přesvědčíme časem, že lidé s malými chybičkami jsou dokonce zcela roztomilí. Měl jsem jednou příležitost v procesu o koně uslyšeti od koňáře, obdařeného dobrou „vyřidilkou“, filosofickou otázku: „Slavný soude, můžete-li mi ukázat *bezvadného* člověka, pak Vám ukáží *bezvadného* koně!“ Všichni mlčeli. —

Ten dobrý člověk měl skoro pravdu! A proces *vyhrál!*

Zcela bezvadných lidí na světě není, třeba že jest nás všech mravní povinností přičiňovati se stále o své zdokonalení. „Ideálními“ lidmi ovšem také nejsou manželé. K zemi tíhneme všichni!

Správně dí Maria Feesche:

„Hledáme-li *bezvadné* lidi, jež bychom oblažili přátelstvím a láskou, budeme vždy znovu zklamáni. Užíváme-li však síly své *lásky* (a já dodávám: také síly svého humoru!) —, abychom milovali lidi, kteří jsou v hříších zrozeni jako my, musí se náš život čím dále tím více *rozvíjet*.“

Humor a láska! Oboje zrozeno z dobrořivého porozumění.

Lidé s humorem milující s porozuměním obejmouti!

Kdo se chce vyrovnati s obtížnými poměry, musí míti dar humoru.

I živočíšného druhu s humorem pojmouti!

V tomto smyslu napsal jsem mladým manželům kdysi do památníku:

Humor provane žití nám, jak čistý proud nás osvěží;

jedním okem se usmívá
a druhé při tom slzívá.

Šatí se pestře, vesele a srdce jistě potěší:
proto je vítán s radostí,
kdekoli jen se uhostí.

Nikdy nedere v popředí se násilně a s hrubostí;

přec vládne svému okolí —

leč vláda jeho nebolí!

Potkají-li Vás v životě též někdy trpké bolesti:
k němu se klidně viňte jen —
a prchnou jako těžký sen.

Pamatovali si dobře má slova, a jak pozoruji,
svědčí jim můj „recept“; žijí šťastně a spokojeně.

Osvojili si správnou dávku — „manželského
humoru“.

V PORADNĚ MANŽELSKÉ.

Máte půl hodinky času, abyste mě doprovodili
do velkoměstské poradny o manželství? —

Vaše „ano“ mě těší.

Oba jsme si uvědomili, že manželství není
bezpečný, klidný „přístav“, jak často slýcháme.

Manželství není „vyplnění“, nýbrž jest *úkolem!*
Jest *napjetí!* Jest vážnou, osudovou *zodpověd-*
ností! Jest *pouť v přítomnosti* Boží. Jest *výstav-*
bou budoucích a věčných hodnot!

Obtížný jest tento úkol! To budiž doznáno
ještě jednou s velkou otevřeností.

Což divu, ohlížíme-li se po spolehlivém po-
mocníku a poradci v nesčetných otázkách, tý-
kajících se manželství, a v rozmršcích? Zdůraz-
ňuji: po *spolehlivém* poradci! Velké jest nebez-
pečí špatně orientovaných poraden!

Že jest *třeba* systematické porady dnes víc než
kdy jindy — jest samozřejmo.

V zájmu těch, kdo rady vyhledávají jest, aby

poradce byl velice hodnotný a způsobilý k tomu.

Býti poradcem znamená: Míti dar prohlédnutí bystrým pohledem lidí a jejich život; znamená: dovést čísti v duši tazatelově. Nic lidského nesmí býti poradci cizím. Musí míti vážnou vůli pomoci trpícím, skleslým, utrápeným, a těm, kdož nevědí si rady.

Musí býti nejen jemnocitným psychologem, ale i dobrým znalcem manželské vědy (Neboť jedná se skutečně o vědu při množství obtížných otázek v manželství!)

Měl a musil by býti — ideálně řečeno — lékařem, právníkem, národohospodářem, theologem i filosofem — všechno to pokud možno v jedné osobě.

Vidíme, že tento ideální obraz poradce sotva kdy se vyskytne plně ve skutečnosti.

Nutno však pevně žádati, aby poradce (ať muž nebo žena) měl obsáhlé *vzdělání*, *takt* a *energii* a musí býti veden *lidsky vroucně cítícím* srdcem.

Důvěra musí spojovati rádce i ty, kdo rady hledají. Poradce musí býti plně „*osobností*“! Charakterem! *Mraveně a nábožensky upevněný* člověk!

Jest třeba naprosté otevřenosti při líčení manželských poměrů, věcné vyličení, prosté všeho přehánění po stránce dobré i špatné, má-li si utvořiti poradce rychle skutečnosti odpovídající obraz poměrů.

Jsou-li tyto předpoklady dány u poradce i u osoby hledající rady, můžeme tvrditi, že větší polovinu „nešťastných“ manželství bylo by lze „ozdravit“ soucitnou pomocí a odborně moudrou radou.

Kdo zná život, ví, jak často manželství hrozí ztroskotání, pro nicotná úskalí všednosti, pro malé vedlejší věci, jež nerozum zveličuje.

Pochybení pohlavní a nedostatek důvěry, žárlivost a chladná odměřenost, zoufající životní slabost a náhle propukající tělesná touha, „chaos manželský“, pocházející z přesyceného bohatství jakož i manželská utrpení strádající chudoby; všechny tyto problémy buší — především ve složitých poměrech velkoměsta — tu drzeji jinde skromněji na brány poradny, tázavě, tápajíce v temnu nesmělosti, nevědomosti hledajíce jasno, toužíce po pomoci.

Tu přijdou manželé, kteří vybudovali své manželství na prchavém „písku“, vášnivého pohlavního hnutí — bez rozmyslné volby manželů! A nyní se diví, že stavba praská ve všech spárech! (Zkušenost přece učí, že *vášeň není dobrým budovatelem* manželství!)

Tu zas manželé, kteří neuvážili, že každé manželství do určité míry jest vázáno na podmínky hospodářsko — hmotné. A nyní nechtí stačiti prostředky, dochází-li k poslednímu!

Poradce, rádkyně nahlédnou do manželství, která chorobou, alkoholem, jedem chvatného vyžití již již hrozí ztroskotati! Labyrint bezradost-

nosti se často otvírá před jejich zraky. A přec může býti v mnohých případech ještě *pomoženo!*

Stačí tyto skizzy ze života, aby ukázaly, jaký požehnaný sociální úkol mají poradny.

Nutno položit moudrou radou, účinnou pomocí nové základy, na kterých se dá vybudovati manželství, aby budova *vzdorovala životním bouřím* a zůstala *bez trhlin*.

Nikdo nemá opustiti poradnu bez účinné domluvy, bez moudrého poznání! Nedobře pochoopené má být *objasněno* otevřeným, poctivým dorozuměním.

Hlavním pravidlem pro ty, kdož rady vyhledávají, jest neostýchat se, otevřeně promluvit o věcech, jež je tíží!

A ještě jedna dobrá rada: nepřicházeti, až když jsou takřka všechny cesty k nápravě zataraseny! „Onemocnění“ rozhodně lépe „se léčí“ v začátcích.

Otázky a námítky, jež zasahují po stránce náboženské, lze nejlépe řešiti na konfesně zařízených a vedených poradnách.

Často jsou poradnám o manželství přičleněny *sňatkové* poradny. (O tom v odstavci: Volba manžela.).

Úkol, jež mají obě tato sociální zařízení společný jest: býti hledajícím s láskou a znalostí vůdcem, autoritou, rádcem a přítelem!

Obě tato zařízení *bojují* v době kritické, v době kritiky která často jest zkalena (i stranickými a politickými vlivy!) vášněmi, za ideál: přivést

manželství ku štěstí, činiti manželství trvalými.

Obě přistupují k problému manželství nikoli s rozleptávajícím duchem záporu, nýbrž s optimistickou vůlí *budovati* manželství.

Půlhodinka „v poradně“ ať za účelem otázky porady nebo pozorování! A vy víte, jste-li dobře poučeni, že plnění manželství obsahuje v sobě též podrobení se utrpení.

Které lidské žití jest bez žalu?

Přemožení manželské krise v naší době — a já pevně věřím v její zdolání! — závisí na práci dobře řízených poraden o manželství. Důvěrujeme této blahodárné práci, vyžadující tolik obětavosti!

Zdůrazňujeme, že *katolík, katolička* potřebují k poradě o manželství také místo řízené *konfesionálně — duchovní*, aby se vyvarovali nedobrych rad.

Vždycky podrží svou důležitost od církve předepsané poučení snoubenců jakožto porada duchovní správy — právě také pro *vzdělané* kruhy, které tak často volívají poradny světské v náhradu za duchovní. Rovněž tak jsou důležitý sv. zpověď a exercicie pro snoubence jakožto poradny sňatku a manželství.

Čilá spolupráce církevních kruhů zajišťuje poradně správnou činnost.

Odměna této obětavé práce projeví se povznesením smyslu rodinného a zvýšením mravnosti lidu.

Tato práce a tento úkol zapadá plně do rámce

Katolické akce. Vážnost zodpovědnosti musí vésti k tomu, aby proti valné části nedobře co do světového názoru orientovaných poraden se postavily četné poradny stojící pod vedením a iniciativou církevní — hlavně ve velkoměstech; poradny, jež by pečovaly s mateřskou oddaností o dobro svých svěřenců v duchovním, náboženském a tělesném ohledu.

Organisátorský to úkol duchovní správy, hodný, abychom se o něj zasadili tělem, duší.

Se vši přísností zavrhuje my *katolíci* poradny o manželství, o porodech a o sexualitě, které spatřují svůj úkol v zabráňování porodů a v kontrole porodů.

Hlavním účelem sňatku pro nás *není úkoj tělesné rozkoše, nýbrž vznik dorostu lidského dle plánu Stvořitelova. To jest křesťanská morálka!*

Tento světový názor žádá od nás *čin, starost o početné rodiny. S upřímnou radostí vítá národohospodář snahu křesťanských kruhů, pracovatí s živým zájmem na řešení označeného problému. Se zájmem a s patrnou dovedností.*

Znatel lidové duše ví, že *pravý duchovní vůdce* nachází nejrychleji cestu k srdci své osady. Jeho vedoucí ruce neuniknou vrstvy, v jejichž domovech sídlí nouze a starost. Budiž katolická církev jako již v nejprvnějších dobách křesťanství plamennou láskou zaníceným návladním sociálně utlačených. To jest správný duch charity!

VOLBA MANŽELA.

Volba manžela, manželky jest nesmírně důležitá!

Je to problém, jejž nelze rozluštití za hodinu radostného flirtu (Ačkoli často se vyřešuje tímto lehkomyšlným způsobem).

Ovšem, jsou také bytosti, obdařené taktem, které s neklamnou jistotou dovedou naléztí „pravého“ druhu, „pravou“ družku.

Ale takových šťastných lidí, kteří na „jeden ráz“ mohou volití, aniž musí později litovati, jest přec jen velmi málo.

Většina nedovede tak jistě volití. Co se pokládá za „lásku na první pohled“ v taneční síni a při podobných slavnostních příležitostech, jest nejčastěji „erotické opojení“ mladých, nezkušených lidí, které za studeného „březnového vánku“ osvědčí se jako nedostí pevný základ manželství.

Nevolíme ve smyslovém opojení, volíme a zkoumáme s klidně uvažujícím rozumem! Nad milostnou vášní musí bdítí rozum?

Císařská volba, již nám dějiny zapsaly nechť slouží i *dnes* ještě těm za příklad, kteří uzavírají „svazek pro život“.

Theofil, císař Východořímské říše byl jednoho dne vyzván svou matkou Eufrosinou k volbě nevěsty těmito slovy:

„Synu můj, jest na čase, aby ses postaral o nástupce ve vládě a budoucího dědice. Nejkrásnější panny Východu jsem dala vyhledatí a po-

zvala je do Cařihradu. Shromáždí se v „Perle.“ (Tak se jmenoval nejkrásnější sál v císařském paláci.) Modlí se k Bohu, aby tvá volba byla šťastna! Neboť věz, že toto jest pro tebe důležitější a těžší nežli jho vlády nad celou říší, jež spočívá na tvých bedrech. Co rozum opomenul při volbě manželky, musí pak spláceti v manželství s vysokým úrokem!“

„Nejdražší Matko,“ odvětil Theofil, „ženy mají bystřejší oko než muži. Tys jevila vždy tolik zájmu pro mé blaho, že tě srdečně prosím, abys mi v této pro mne tak neobvyklé záležitosti pomohla svou dobrou radou.“

„Ráda to učiním! Zde máš soupis, v němž zaznamenána jsou nejen jména všech pozvaných dívek, ale i život a mravy jejich. Prozkoumej listinu důkladně, vezmi toto zlaté jablko, zdobené drahokamy a dej je té, kterou *vyvolíš*, jakožto důkaz své lásky!“

Princ čítal tak důkladně listinu, že ji uměl skorem zпамěti.

Nadešel den volby manželky. V pohádkovém sále císařského zámku, v „Perle“ čekaly řady krásy.

Princ prošel sálem, oslovil tu i tam některou a pobavil se s ní. *Naposledy* přistoupil také k panně, jménem *Theodora*, kteráž byla na soupisu označena jakožto nejlépe vychovaná, nejmravnější a nejrozumnější.

Co do krásy byla zastíněna některými jinými

na tomto tržišti marnivosti. Oko na chvíli přišlo v *rozpor* s rozumem.

Rozum hlasoval pro Theodoru, oko však opět a opět se vracelo k oslňujícím kráskám. Po chvíli vnitřního boje přistoupil mladík k Theodoře řka:

„Kdyby se manželství týkalo pouze těla, musila bys ustoupiti před mnohou jinou. Jelikož však manželství má býti také posvátným svazkem duší, zasluhuješ přednosti přede všemi ostatními. Theodoro, budeš má a já tvým!“

S těmito slovy odevzdal jí jablko.

Theodora stala se jednou z nejmoudřejších kněžen, které kdy krášlily trůn, svému lidu moudrou vládkyní, svému choť nejvěrnější rád-kyní. —

Čemu můžeme se z toho naučiti my, děti doby rychle a lehkomylně žijící?

Tomuto:

Přijmouti radu z věrné, spolehlivé strany ve věcech volby manželské! Zřídka kdy máme sami ruku pevnou, abychom nepotřebovali rady a pomoci. Nutno uvážiti, že obtíž volby manželské vzrůstá se složitostí, tříděním a dělbou povolání.

Dále:

Nejen očima, nýbrž především s rozumem volit! Na manželství nutno hleděti jako na *tělesně — duchové* spojení! Také jako na *náboženské* spojení! Proto právem jest katolická církev *proti* „smíšeným“ manželstvím. Nosí v sobě símě nemoci — vnitřní rozdvojení. Mnoho neštěstí povstalo již ze smíšených manželství! *Náboženství*

má v manželství největší úkol. S člověkem nábožensky lhostejným, s nevěrcem nebo s jinověrcem může se manželství proměnit v peklo. Kde mají čerpat manželé sílu ke snášení manželských trampot, k obětem, ke správné výchově dětí v duchu katolické církve? (Totéž platí o rodinách, v nichž se nepěstuje modlitba). Nejčastější následky smíšených manželství jsou: manželské rozpory, vzájemné odcizení manželů, náboženská lhostejnost, odpad od víry, nekatolická výchova dětí.

Konečně:

Volme tak, abychom učinili zadost moderní manželské vědě správnou volbou, pro udržení ba zmnožení hodnot!

Manželství jest zodpovědnost. A tento moment nejen individuálně vázané nýbrž i sociální zodpovědnosti počíná již volbou manžela!

Jsme povinni lidstvu „správnou“ volbou, řízenou rozumem, abychom spolupůsobili na jeho povznesení!

Sňatkové poradny, jež jsou často přivtěleny k poradnám manželským, snaží se dle možnosti přispívatí těm, kdož rady hledají.

Tyto poradny požadují ku př. zdravotního vysvědčení. Tento požadavek dosud nezevšeobecněl, ač ve skutečnosti může takovéto vysvědčení, je-li svědomité, působiti velmi blahodárně.

Zdrží neschopné od sňatku. Osvobodí lidstvo od mrzáků a neduživců. —

Obtíž poraden záleží v tom, že rada nemůže

býti dána *pouze* se stanoviska lékařského, nýbrž má uspokojiti tazatele také ve *všech* jeho dotazech, i pokud se týká světového názoru.

Rasová hygiena čili *eugenika* snaží se — jak řecké pojmenování eugenika ukazuje — postavití do života člověka „blahodárného,“ aby tak se vypěstoval a zachoval plnocenný, zdravý a kvetoucí národ. Úděl člověkům má se dle úmyslu této nauky utvářiti šťastně.

Z bohatých zkušeností, jichž se nabylo badáním ve zvířectvu, v rostlinstvu a v lidstvu víme, že otrávené dědičné vlohy vytvářejí znetvořeniny, méněcennost, chorobné, asociální bytosti a zločince (často ve spojení s nějakým neblahým znetvořením.).

Naproti tomu víme, že zdravé zděděné vlohy dávají potomkům plnost života a ušlechtilé síly.

Příšernou řečí mluví statistiky, jež se obírají ku př. osudem rodin *pijanů*. Neplnomyslní, epileptikové, pijani, lidé amoralní, nevěstky, zločinci jsou potomky takovýchto lidí. Takový život podobá se spíše smrti! Takové potomstvo *zatěžuje* lidstvo a přivádí pokles národa!

Badání o dědičnosti jest zasvěceno blahu lidstva tím, že přináší stále nové a nové poznatky.

Síla má se, vedena zásadami eugeniky, stále víc a více odlišovati od méněcennosti.

Eugenika věnuje se *obrodě rodiny a národa*. Se stanoviska rasové hygieny stává se sňatek velice vážnou záležitostí. Volba musí se díti s náležitým výběrem.

Od výsledku tohoto výběru závisí, uvízne-li národ ve své prostřednosti či povznese-li se jeho potomstvo ke zvýšenému uplatnění života.

Vývoj genia, vedoucí osobnosti vždy předpokládá hodnotný dědičný výběr.

Snad v budoucnosti častěji budou sňatky uzavírány dle zásady právního výběru, až eugenika vnikne do všech vrstev společnosti. Tím umožní se dáti světu vůdčí osobnosti a tvůrčí povahy.

Je nesporno, že jediná velká osobnost, pošlá z dědičné vlohy, dovede posloužit lidstvu více než zástup méně nadaných, kteří mohou rozvinouti jen nepatrné životní programy.

V Palackém a v Riegrovi ku př. lze pozorovati náplň dobrých zděděných vlastností.

Požehnaní dědičnosti, kletba dědičnosti, zděděné vlohy a zděděné zatížení, čtyři pojmenování, jež znamenají vzrůst nebo pokles celých rodů!

Kéž kráčí drahý náš národ ke vzrůstu!

Kéž dospějeme záhy v nejširších vrstvách k ideálu biologa: „normální rodiny se *zdravými dědičnými vlohami* a zdravou *životosprávou!*“

Nespouštějme nikdy se zřetele základní myšlenku rasové hygieny: *Jsme plně zodpovědní budoucím dětem.* Budiž nám věcí svědomí považovati za *pramen* života a síly národa *základnu jeho původu.*

Ač úkol poraden jest velice obtížný, zašli bychom daleko, kdybychom chtěli tuto práci

zcela odmítnouti proto, že snad *celý* její rozsah nezdoláme.

Musíme uvážití, že se jedná o zařízení, která se teprve budují. Nové idee musí se teprve vžítí. Organisačních změn, rozšíření poradní práce vzhledem k čistě lékařským otázkám bude zajisté třeba.

V zásadě jest myšlenka poraden správná. Popřejme jí času, aby zakotvila v promyšlené organisaci až do podrobnosti a aby mohla získati přátele! Obzvláště zprávy velkoměst budou tu musít prokázati svou obětavost a tvůrčí sílu.

Porady o *manželství* a správná volba při *sňatku* samy k tomu přispějí, že se zmenší počet rozvrácených manželství a že poklesne počet rozvodů manželství poválečných.

Tento pokles nastane tím rychleji, s čím větším porozuměním a taktem ujmou se díla poradci, zkušené životem a s náležitým rozhledem, jdoucí důsledně za heslem:

„Jsem člověkem, nic lidského mi není cizí“.

Býti poradcem a pomocníkem s vroucím srdcem a s chladnou hlavou!

Všichni účastníci na tomto obtížném díle pocítí ve svém nitru živý cit štěstí za obětavou snahu prospívatí dobru lidstva.

POŽEHNÁNÍ A KLETBA DĚDIČNOSTI.

Nemůže a nemá býti úkolem tohoto spisku vykládati čtoucím theorii zákonů o dědičnosti.

Avšak jest *povinností*, ba *posláním* této knížky vyvoditi praktické důsledky této nauky.

Když dva lidé spojí se v manželství, aby dali dětem život a výchovu, darují dorostu jednak „životní postavení“, které jakožto vlastní atmosféra se vnáší do rodin, jednak „dědičné vlohy“, které přejali od svých otců a matek a jež předávají novému pokolení.

Mohou růsti růže na trní?

Může *hodnotný* život vzrůst ze semene *méně hodnotného*?

Před oči staví se nám dvě obsažná slova: *požehnaní dědičné a dědičná kletba!*

Je pravda, že *nerozhoduje pouze* dědičnost, že nespočívá všechno méněcenné jenom na chorobných vlohách. *Dědičnost a okolí* udávají směr; od nichž závisí budoucí utváření člověka.

Tato skutečnost však neubírá dědičnosti nic z její důležitosti.

Nutno opatrovati zdravé vlohy lidu, pěstovati a rozvíjeti je; kdežto chorobnou dědičnost nutno pokud jen možno vyhlazovati.

Jen tak dostaneme se k pojmu „biologické rasy“, jež zastává zakladatel „*rasové hygieny*“ dr. Plötz.

Ještě slovo o *sňatcích příbuzenských* s hlediska biologů:

Když při sňatcích krevních příbuzných v několika pokoleních obě strany jsou obdařeny jen *zdravými* dědičnými vlohami, netřeba hleděti po stránce biologické na tento sňatek nepříznivě.

Kdo však má jistotu, že v krvi v bytosti jeho příbuzných se nalézají *jen zdravé vlohy*?

Jest *dosvědčeno* a vyplňuje se s *matematickou přesností*, že tu se dědí *zárodky chorob s dvojnásobnou silou!* Mnoho neštěstí stihlo již lidstvo takovými příbuzenskými sňatky. *Podivnůstkářství* dědí se ve zvýšeném stupni.

Správně to vystihuje pořekadlo:

Příbuzných sňatek
působí zmatek,
je zdroj bolesti!
Bez potomstva vymírá
a bez radosti.

Lidová zkušenost mnohých generací a vědecké badání biologů se tu shodují.

Zásadně žádné příbuzenské sňatky! Pamatovali na zhoubného činitele: dědičnost! Kletba i požehnání dědičnosti působí znásobeně v budoucích pokoleních buď ničivě, buď blahodárně.

SŇATKY Z LÁSKY A SŇATKÝ ROZUMOVÉ.

Dvě pohnutky vodívají ke sňatku: úvahy *citové* a úvahy *rozumové*. Z toho vyplývají dva *typy manželství*.

Převládají-li silně hnutí citová, „náklonnost“, mluvíme o *sňatku z lásky*, *sňatku z náklonnosti*. Spojí-li dva lidi ve sňatek především rozumové úvahy, jest to sňatek *rozumový*. Ovšem jsou také sňatky, v nichž účastní se oba činitelé, kde spojeny jsou i náklonnost i logická úvaha.

Sňatek z lásky začíná bouřlivým opojením lásky. Pohybuje se — jak se říká — „v devátém nebi.“ Pro něj není sňatek poutem — nikoli, jen vonným věncem z růží.

Takové sňatky uzavírají zpravidla mladiství, kteří neprošli ještě tvrdou školou života. Příslaví praví: „Láska zaslepuje“ — „láska je slepá“.

Láska zaslepuje: nevidí slabosti a snad i vlastnosti, jež jsou manželství na úkor!

Smysly jsou obyčejně zaujaty půvabným zevnějškem, a zapomíná se proto zpytovat „jádro“. Až pak jednoho dne se objeví — jádro červivé, shnilé! Pak „*víněk růžový*“ se mění v tísnivé manželské *pouto*, které ničí a rozedírá nitro! Pak promění se opojení mladé lásky ve lhostejnost, ba snad dokonce v nenávisť a naplní se pochmurný výrok Nietzcheho: „*Láska* — ve svých prostředcích *válka* — ve svém jádře — *smrtečná nenávisť* pohlaví.“

Kdo zná život, ví, že po „opojení“ často následuje „kocovina.“

Však sňatek z lásky nemusí poklesnouti s výše erotického štěstí a upřímné vroucnosti! Jsou povahy s přímým, nepokrytým citovým životem, které za pomoci vysoce vypěstovaného taktu a pevné sebekázně dovedou zachrániti první, oblažující vzpruhu lásky. Ale mnoho jest *neschopných* udržeti blaživou vroucnost „líbánek“ a okouzlití ji do dalšího průběhu manželství!

Sňatky z lásky často ztroskotávají o „úskalí

všednosti“, rozbředují v rozmoklé šedi denních starostí.

Neboť manželství jakožto trvalý stav není erotickým opojením. Kdož by si přál býti neustále opojen! Kdo by to dokázal tělesně i duševně?

Manželství jest spíše osvědčení ve vážných starostech každodenních. A nyní zeje mezi vytvořením obraznosti, které si bláhový manžel — manželka vybásnili o své „drahé polovici“ a mezi skutečností — hluboká trhлина. Jest tento muž, tato žena vůbec druh tvé volby, tvůj „Osud“, tvůj vůdce k vysněnému štěstí? Tak asi se ptá mnohý, když vystřízlivěl.

Obraznost zabloudila do nemožnosti. V blouznění lásky obepjali jsme hlavu vyvolencovu gloriolou. Až tato zlatozáře zmizela a — snad — dábelská tvář se na Tebe šklebí.

Lásko, ty sladké opojení a — šalbol

Povždy bude mezi mládeží od dvaceti do třiceti let mnoho těch, kteří důvěřujíce v sílu svých citů uzavrou sňatek z lásky: *jedině on — jediné ona* musí býti mým, mou!

Mnohdy přijdou zklamání, a ne všem bude přán strhující vzlet prvního opojení přenést do všedního běhu života manželského.

Mnohý přecenil sílu a vzlet svého citového života. Ne každý je Romeem nebo Julií.

Není však úkolem této knihy strhovati mládež s nebe hvězdy, k nimž vzhlíží.

Přej jí srdečně, aby po smělém vzletu *nenásledovalo* náhlé zřícení! Kéž nemýlí se účast-

níci manželství z lásky nikdy ve víře, že je „spojil osud“, že byli si „navzájem souzeni“! —

Na zcela odlišném základě buduje se rozumové manželství: povstává střízlivě, logicky, věcně na půdě rozumového uvažování. Vyrůstá uprostřed reálního světa.

V manželství z lásky považují se účastníci za osudem spojené; „manželé z rozumu“ považují, se za bytostí spojené z nutnosti.

Užívám úmyslně slova „účastníci“. Vždyť v tomto typu manželství tkví mnoho počítající bystrosti, mnoho obchodnického kombinačního umění a daru organizačního.

Nebylo by správné pohrdavým gestem odbýti tento druh jako manželství vypočítavé!

Pokud bude trvati manželství, bude nutno nezanedbávati ani pozemsky-materiální, chladně-rozumové „vypočítavosti sňatkových vyhlídek“.

Taková rozumová manželství, uzavíraná nikoli vroucím srdcem, nýbrž věcně uvažujícím rozumem, poskytují obyčejně jistou záruku svého trvání. (Ovšem i při takovýchto sňatcích bývají výstřelky, — jimiž — „láska“ a „obchod“ se odporně splítají).

Jsou sice v základě „uklidňující výplní“, nikoli bouřlivým erotickým opojením. Ale právě že zamítají fantastický vzlet až ke hvězdám, nedožívají se obyčejně hlubokého pádu s oblak a — *vystřízlivění*.

Druh pohlíží na druhu věcně zkoumajícím po-

hledem. Přednosti i slabosti se uvažují a *vidí* se. To chrání před pozdějšími zklamáními.

Sotva bude nutno zdůrazňovati, že rozumové manželství předpokládá jistou životní zralost, které se nedostává horujícímu *mláďi*.

Manželství z rozumu jest manželstvím věčným.

V architektuře pracovali jsme se ke stylu účelnosti, věčnosti. A považujeme jej alespoň za tak „hezký“ jako fantastické architektonické výzdůbky let sedmdesátých.

Proč by tedy musilo býti „nehezké“ rozumové manželství, účelně, věčně, z nutnosti vyplývající, jakým skutečně jest?

I když není „erotickým opojením“ jako *manželství z lásky*, přece není jak je odpůrci jeho nazývají — hrobem lásky, a nemusí jím býti.

Také rozumové manželství může plně vykonati *úkol* manželství — a sice klidným výkonem v nelomené křivce: — smyslnost (která ani jemu není cizí) povznést ve hřejivé přátelství.

SŇATKY PRO PENÍZE?

Budiž mi popřán pohled zpět do dějin na počátku této kapitoly.

V dávnějších dobách hrály (vedle manželského *lupu*, spočívajícího na „právu“ silnějšího) vážnou roli sňatky *za výkup*.

Žena se kupovala. Dcery se prodávaly. Kupčilo se s láskou.

Podnes děje se toto protivné kupčení při uzavírání sňatku — sňatku pro peníze.

Kde by se měly na zřeteli míti nejvyšší životní dobra, *soulad duší, zdatnost, zdraví těla i ducha, milující odevzdanost, kamarádství a přátelství*, rozhoduje často při volbě druhu nebo družky života *jedině — měšec nebo pokladna*.

Koupí si starý muž mladou ženu. Peníze mají překlenouti veliké rozdíly věku a duší. Podaří-li se to? Bude láska pokulhávati za „obnosem“ peněz? Sotva!

Sešlý šlechtic hledí bohatým sňatkem znovu pozlatiti svůj vybledlý štít. Láska?! — A co! *Business is business!* (Obchod je obchod!) Manželství je obchodem!! *Mamonismus nejhanebnějšího druhu!*

Divoký tanec kolem „*zlatého telete!*“

Jen čtěte inseráty novin pod hlavičkou „*sňatky*“. A podívejte se, jakým *nestoudným* naivním způsobem se jeví tento hlad po penězích! Pohlavní přetvářka se roztahuje.

Rozumějte mi dobře: Obracím se proti výstrelkům doby, uznávám však ostatně, že při sjednávání sňatku jest též *nutno slušně* bráti v úvahu hmotnou základnu.

Jen by neměly peníze samy rozhodovati! *Osobní hodnoty* jsou nejprvnější!

Peníze neměly by oslepovati! Neměly by činiti lidi krátkozrakými!

Není-li tělesná duševní zdatnost manželčina

nepoměrně jistější kapitál než majetek, než peníze?

Smí ten, kdo uzavírá manželství pro hlad po penězích, přehlížeti zákon rodové dědičnosti?

Co pomůže dobře napěchovaná pokladna, když vedle „zlatého“ požehnání musí s sebou nositi po celý život kletbu, že bylo postaveno do světa dědičně zatížené, nezdařené potomstvo? Až do hrobu ještě bude zníti tato kletba!

Manželství jest ve svém pojetí znesvěceno, do prachu zašlapáno, hledíme-li na ně jako na předmět spekulace, na kupčení.

Sňatek pro peníze jest ve své hrubé, nectné podstatě jemnější a proto tím nebezpečnější způsob — prostituce. Ubožák prostituje se — pro peníze!

Takovéto jednání musí působiti vlivem zne-mravňujícím, zkázonosně na ducha doby, škodlivě na lidstvo. Sňatek pro peníze jest prolhaný!

„Sňatek uzavřený z chladné vypočítavosti a bez lásky, není mravným poměrem; v příznivém případě *shodnou* se ještě muž a žena ve sňatku rozumovém... ve sňatku *pouze* lichevním nenajdou se duševně *nikdy* a snad ani ne tělesně. Je-li již peklo na zemi, stává v takovém „lichevním“ manželství.“ — J. Klug „Život“

Šťastným a harmonickým může se státi „sňatek pro peníze“ leda jen tehdy, byl-li uzavřen nejen obchodně — poctivým způsobem, ale i se *zřetelem na ostatní důležité podmínky: zdraví,*

vzájemnou náklonnost, zdatnost v povolání, náboženství a povahu.

Považoval jsem za svou povinnost upozorniti na „bolavinu“ naší doby. —

Kéž mnoho mých ctěných čtenářů této vážné výstraže rozumí a si ji vezmou k srdci!

Kéž vryjí si hluboko do srdcí:

Pouze sprostě mamonářské duše považují manželství za čistou peněžní záležitost, za „finanční transakci“, za „zaopatřovací ústav“, za „business.“

Cestu k výšinám manželství nenajdou tito lidé nikdy! Duch mamonismu jest *nekřesťanský!*

Příliš často vytrestá se to trpce, když Erosu a Amoru — moderně řečeno — činíme bursovní nadháněče. Kupčení láskou a manželstvím jest obchod, jenž se zřídka kdy skuteční šťastně, ať již se jedná o kupčení čistě peněžní nebo o kupčení jménem, konvenciencemi atd.

Železný a nezměnitelný jest zákon životní: Nad mrtvými, mamonářskými hodnotami stojí osobní hodnoty, plné energie a síly.

A *nejméně* může *katolík* s povýšeného hlediska svého světového názoru dopustiti, aby vznesený duch kázání na hoře byl zatlačen obchodním duchem pustého hmotářství a mamonářství.

STAVOVSKÉ MANŽELSTVÍ.

Stavovské manželství vyznamenává se tím, že spojení muže a ženy podřizuje se mravnímu požadavku. Idea výběru se tu uplatňuje.

Jakési zřeknutí se spočívá v podstatě stavovského manželství. Volba manželů jest omezena ohledem na stav, na určitý kruh.

Toto omezení ve volbě druhá, toto vědomí zodpovědnosti oproti stavu, tato úcta před tradicí jest řízena mravní závazností určitého kulturního řádu.

Víme, že stavovský sňatek byl po staletí velmi přesně zachováván šlechtou (Ale i v kruzích selských!).

Často se ovšem také přehánělo v této věci. A často vyskytly se tu příznaky zrudnění jakožto následek sice pečlivé, ale jednostranné obnovy krevní.

Ne všude jevila se tato degenerace vzdor *jednostranné* pokrevní volbě. Kde mnohostrannost vysokého úkolu pracovního přemohla *omezení* krevní obrody, uchránily se šlechtické a panovnické rody před zánikem a malátností. Žil v nich úkol!

Kde umírající idea činnosti spojila se s jednostrannou krevní cirkulací, upadly rody v nečinnost a v ceremoniel, staly se loutkami na trůnech a trůnečkách, pohybované rukou silných povah, vedené a ovládané prací upevněné *vůle*, pocházející často z nejnižších vrstev. —

Na tom záleží u pravých stavovských sňatků: vyplňovati je velkým, životním úkolem! Neudusiť je v povrchně formálních třečkách!

I v době demokracie mohou přecházeti velké úkoly *s otce na syna, z rodu na rod*.

Potřebujeme nejen ve šlechtě, nýbrž *v celém národě* ještě dnes ve službách hodnotné idee stojící silné jedince, průkopníky životních myšlenek a úkolů.

Potřebujeme *i v naší době* pravé stavovské manželství, zušlechtěné ideou starostlivého výběru.

Potřebujeme podnes stavovského manželství, pokud jest manželstvím s tradičně velkým životním programem, manželství naplněné vůlí a schopností vůdcovskou, stavovské manželství ušlechtěné duchem Kristovým, *sloužící rodině, státu, společnosti, katolické církvi*.

V tomto smyslu může stavovské manželství, proniklé čínorodostí, státi se, manželstvím vedoucích osobností velkého formátu, manželstvím v němž Boží plán křesťanské pospolitosti se vzorně uskutečňuje na vzor slabším.

MANŽELSTVÍ Z DŮVĚRY.

Dr. Van der Velde nazval dokonalé manželství „výsostným“, jež básnicky opěvá jakožto manželství *ideální*. Tato kniha chce nazvati takové vzorné manželství „*manželstvím z důvěry*“. Na podstatě „*důvěry*“ spočívá toto manželství *jistě a pevně*.

O moci důvěry podává nám evangelium zprávu. Slyšme!:

Byla temná noc. Apoštolové, povoláním rybáři pluli po širém jezeře. Povstala bouře. *Hrozivě*

kupila se mračna. Zoufale bojovali veslaři s příšerným vlnobitím. Úzkost, předtucha smrti opanovaly i srdce nejmužnější.

V ranním šeru objevila se jasná postava: Kristus, kráčeující na rozbouřených vlnách!

Petr spatřil blížící se jasný zjev. Impulsivně, s horoucí ochotou zvolal: „Pane, jsi-li to Ty, kaž mi přijíti k Tobě!“

Mistr vybídl jej, aby *přišel*.

Pln důvěry vystoupil apoštol z lodičky, zápasící s vlnami a spěchal Mistru vstříc. Vlny jej nesly.

Tak silná, skálopevná důvěra v Boha má pronikati manželství, jež se označuje jako „manželství z důvěry“.

Přejeme tomuto manželství, aby bylo řízeno nezdolnou důvěrou k síle a oddanosti druhově.

Nedůvěru a žárlivost toto manželství vůbec nezná, ani bezčetných úrazů, jež se v takových manželstvích naskytají.

Silný vzlet, jenž vyznačuje sňatek z lásky není tomuto „manželství z důvěry“ cizím. Ale náhlý odklon, strmý sestup k depresi, úkazy to, které se v tak mnohých „manželstvích z lásky“ objevují po opojení prvního erotického požitku v šedi denních starostí, zůstávají „manželství z důvěry“ cizími.

Neboť jakožto strážkyně „manželského štěstí“ a jakožto uchovatelka určité „náladové stálosti“ bdí důvěra, hluboká věřící důvěra v Boha a důvěra v účinnost a sílu lásky druhého člena man-

želské dvojice. A tato důvěra probouzí cit radostné důvěry v sebe. Sociologicky z toho vyplývá společenský a manželský svazek, proniknutý živoucími vzájemnými silami!

Pravé kamarádství, vůle ke sdílnosti v radosti i v žalu, vzájemné posilování, splynutí bytostí, rodí manželství z důvěry „vystupňovanou manželskou osobnost“, dvojjednotu, jednotu manželskou.

Jeden za oba! Oba vzájemně pro sebe! To jest heslo „manželství z důvěry“. V tomto znamení vítězí! Ovládá osud!

Byť by bouřlivé vlny obkličovaly lodičku životní: silná důvěra manželů nedá jim sklesnouti a přenáší je bezpečně přes rozbouřené vody.

Manželství z důvěry jest optimistické, optimistické v nejlepším slova smyslu. Optimismus vždycky se osvědčoval a osvědčuje jakožto vítěz v útrapách životních oproti zoufajícímu si pesimismu.

Při tom jest manželství z důvěry daleko fantastického přehánění, jež upřílišněným optimismem vystupňovaným až k lehkomyšlnosti — znamená zkázu manželství z lásky. S manželstvím rozumovým má společnou pevnou vůli, v pevné, úporné práci přemáhati obtíže životní.

Manželství z důvěry vidí manžele — kamarády — v jejich přednostech i vadách (Který člověk jest bez chyby!) A přece si navzájem důvěřují. Tato důvěra dává sílu a vítězství. —

Pravdivě a hluboce cítící žena Ilsa Heye své

zážitky v manželství z důvěry vyjádřila těmito verši:

Věřím Ti plně, příteli drahý!
Do rukou Tvých jsem vložila žití.
Své štěstí kladu ve Tvůj klín,
na ramena Tvá skládám své břímě. —
Až zhroutí se hvězdy
a moře se vzdeme,
by zničilo zemi:
Ty budeš silou, jež upevní vratkost,
Ty budeš zdržovat drtivý pád:
neboť má víra jest Tvoje síla
a láska má pevná jest vítězství Tvé!“

Mohl-li by lyrik krásněji a výstižněji opěvovat podstatu „manželství z důvěry?“

Pěstujme takovéto manželství! A máme ideální manželství, přizpůsobené naší době plné krisí, schopné zmoci všechny nehody.

Manželství z důvěry spočívá na důvěře v Boha,
a silná náboženská pevnost jest jeho pól klidu.
Na tuto neochvějnou důvěru v Boha úplně se
staví. V důvěře v Boha nalézáme sílu vložiti do
ruky manžela — manželky s důvěrou utváření
životního osudu.

„Když hlomozí bouře
a nečas se řítí
a blesky se kříží:
neplač a nelkej!
I ve dnech temných

stůj v důvěře pevně!
Životu čelit
radostno bude:
vždyť Bůh Tě vede,
jsi v Jeho rukou!"

AFORISMY O MATEŘSTVÍ A MATEŘSKOSTI.

Srdce, jež koná lásky div
bez sobectví a zrad;
to drahé srdce mateřské
mám tolik vroucně rád!

F. Ehrenberg.

Sv. Augustin o své matce dí: „Ty, Pane, jsi ji vyučoval. Učitel její vnitřní *ve škole srdce*. A ona vychovala syny tolikrát bolesti rodičky trpíc, kolikrát je viděla bloudit od Tebe. Ale její trpělivost, vytrvalost, modlitby, zmohly, že viděla všechny polepšené, obrácené, ba konečně i muže svého na samý již konec života získala Kristu.“

Ach, což ta láska mateřská
přes časy, přes hrob hoří!
Neuhasiš ji na horách,
neuhasiš ji v moři.
Matičce dáš-li do hrobu
na prsa dítě její,
ještě se vpadlé, stlelé rty
radostí pozachvějí.

J. Neruda.

Sv. Čech připisuje své matce první sbírku básní tímto věnováním:

„Za tu píseň, jíž's mne uspávala,
za ty kyvy prosté kolíbký,
za ty tiché, vroucí polibky,
za ty dobré oči plné lásky,
za mateřských ctností řidký zjev,
za líc ubledlou a v ní ty vrásky
přijmi, matičko, můj chudý zpěv!“

„Dítěti budiž *první* učitelkou láska mateřská.“ Aimé Martin.

Mnohá láska může člověka potkati cestou životem: — čistší, věrnější, nezištnější než láska mateřská není žádná!

Matko! Dvě dětských oček hledí do Tvých mateřských očí. Naplň srdce své čistotou, dobrotou a jasností, aby jako slunce zářily nad všemi pupeny a poupaty duše tvého dítěte, aby jako hvězdy zářily nad všemi cestami, jimiž půjde Tvé dítě ve svém životě.

Matko, dětské ruce budou se chápati mateřské ruky Tvé. Snaž se, aby Tvá ruka byla vždy *laskavá a pevná* zároveň; aby nejen hladila, ale i trestala, kde toho třeba; aby byla vůdčí rukou, rukou anděla strážného. Spínej ruce své v modlitbě za své dítě, za sebe a za otce Tvého dítěte, neboť úkol rodičů je těžký, obsažný a zodpovědný.

A ještě jedno povím, to největší, co můžeš darovati svému dítěti jako zázračný talisman: jest

to obraz celé Tvé bytosti, Tvé zbožnosti a pevnosti u víře, obraz, jenž má státi v jeho duši jako obraz světice a má mu připomínati v každé těžkosti života, v každém pokušení: „Ne, to své matičce nemohu učiniti!“

J. Klug.

MANŽELSTVÍ JAKOŽTO PRACOVNÍ SPOLEČENSTVÍ.

Th. dr. Van Velde píše, že manželství, v němž oba díly pracují v témž oboru, jako ku př. život malých živnostníků a obchodníků, jest obzvlášť upevněn.

Jednotící spojkou jest tu: společenství pracovní! Oba manželé táhnou — jak se říká — za jeden provaz. Jest to „jejich“ obchod, jež společným úsilím s prospěchem spravují. Jest to „jejich“ práce, jež je denně sdružuje, „jejich“ práce, jíž hmotně děkují za své bytí.

Mnohem méně jest třecích ploch u těchto vrstev, méně „zápalných látek“. (Nehledíme-li ani k tomu, že již samotnou prací neuhostí se v domě rušitelka klidu — „nuda“!)

Často jsem pozoroval i v kruzích intelektuálů — požehnání společné činnosti, a byť i práce jejich měla jen některé styčné body, třeba jen ve společné libůstce.

Znám velice zaměstnaného státního návladního ve velkém městě. Manželka nemohla přijíti na chuť „světu suchých paragrafů“. Ale oba „sefkali

se“ *v lásce k přírodě*, v pěstování zahrádky. Manželství mělo „oporu“.

Tato zkušenost nechť nezůstane nepovšimnuta při snaze upevnití nebo snad dokonce i „obnovit“ manželství.

Morálka tedy zní:

Spolupráce manželů, pokud jen je možná! (Samozřejmě nutno vyhledatí možný styčný bod. Nemůže ku př. žena *nezaložená* duševně býti pomocnicí při duševní práci. Již při volbě manžela bylo by dobře hledatí takovou možnost společných zájmů!).

Ve šťastné a uspokojivé, souladné spolupráci nalézáme vystupňování vlastní osobnosti. Na cestě k manželskému štěstí jsou ve výhodě takovíto spolupracující manželé oproti těm, kdož působí a žijí pouze *vedle* sebe!

To by byl pravý sňatek „kamarádský“! Manželství zdokonalených osobností! Manželství, které i v *náboženském* ohledu jest za jedno prací i vůlí ku blahu potomstva. Manželství *sjednacené* v práci *výchovné*, manželství, v němž *neboří* jedna strana, co druhá vybudovala s myslí věřící!

FIFLENKY NEBO MATKY?

Za touto otázkou skrývá se velmi vážný časový problém.

Značný pokles porodů, jež lze pozorovati ve *všech* zemích *evropských* od sklonku 19. století nutí k přemýšlení.

Dnes bohužel velkoměstské obyvatelstvo samo

ze sebe nevzrůstá; muselo by bez přílivu z venkova přímo vymřítí.

Vinu na tomto poklesu přičítáme ne neprávem „fiflenkosti“ *moderní ženy*, a často chorobně vystupňované potřebě zábav našich dnů.

Dnes není namnoze ochoty roditi děti, protože se žije *nad svůj stav*, vyhledávají se zbytečné požadavky a není odvahy k sebezáporu.

Není času *státí se* matkou a *býtí* matkou! Přílišná *honba za požitkem* tomu brání. Ani móda tomu nehoví; vždyť není šatu pro těhotné ženy. Jak má se ukazovati žena v požehnaném stavu v oděvu podle střihu pro mladá, hubená vyžlata! (Tato okolnost jest důležitější, než většina mužů tuší — jelikož existuje u žen strach před posměchem ostatních!).

Kterýsi zábavný list v Berlíně přinesl tuto „momentku“ ze života takové fifleny: „Ve 12 h. o polednách zajde do baru, zaklepe prstem na stůl, zapálí si cigaretu, vypije sklínku „Cocktailu“ pak druhou, zaplatí, skočí do svého vozu, bez oddechu, vadí se s taxi, které zavadilo o kolo jejího vozu, přichází domu k obědu, břínká třicet sekund charlestonu, nasadí si klobouk, vypije u přátel kalíšek kořalky, vyhoupne se opět do svého vozu, vrátí se domů nasmrt unavena, rozkřikne se na muže a pak ulehne: bolí ji hlava, jest jí nevolno, ledviny ji obtěžují“ — — —

Tuto skizzu napsala *žena*. A ženy mají dobrý postřeh vlastního pohlaví.

Kdo zná poněkud život, jistě poznal již tento

ženský typ, který pro „fiflenkářství“ se vzdal své přirozené ženskosti. V elegantních zábavních místnostech jest stálým hostem.

Závaznost povinnosti a nepohodlí stavu, jenž mění celou bytost ženy od základu, požívačnost, přepych, strach před obětí činí, že tento druh žen s lehkým srdcem vzdává se přirozeného úkolu a nejvyššího štěstí ženina, *mateřství*.

Nesmíme však tento druh žen označovati jako všeobecný typ naší doby. Nelze všecky dnešní ženy házetí do toho koše! Není spravedlivě z výstřelků, jež každá doba má, souditi na celek!

Příčiny poklesu porodů tkví hlouběji! Jejich příčinou jest *hospodářská tíseň* širokých kruhů, nedostatek bytů, jež obzvlášť ve velkoměstech je ohromný, pokles *schopnosti mateřství*, která často ztížena jest zděděnými vadami, *pošnutí věku* k uzavírání sňatku, *výdělečná činnost* provdané ženy, *pochybená* manželství, v poznání *dědičného zatížení*.

Kdo v plném souladu s vůlí *katolické církve* — jakožto rozvážný národohospodářský politik — žádá zvýšení povážlivě klesajícího čísla porodů, musí těmto příčinám s vynaložením všech sil jíti na kloub.

Bohudík nelze říci všeobecně, že žena dneška ztratila smysl pro dítě.

Již to, jak se bezdětná žena chová k cizímu dítěti, prozrazuje prozíravému pozorovateli vrozený instinkt ženy k *mateřskosti*.

S živou radostí pozdraví dbalý národohospodář hodinu, v níž nový *blahobyť* země probudí *touhu po dítěti*, posílí a oživí ji. Tuto hodinu uvítají také vroucně církevní kruhy, protože se tu jedná o mravní obrodu, o poznání *hlavního účelu manželství*.

Nikoli tělesný úkoj jest dle učení katolické morálky hlavním účelem manželství, nýbrž *plazení a výchova* dorostu, který již zde na zemi v chování a jednání bude zmužilým nositelem idee Božské.

„Kdo vyhledává pohlavní požitek bez jeho mravního účelu, zachování lidského pokolení, odděluje věci, které dle vůle Stvořitelovy nemají býti rozděleny. Znovu budiž zdůrazněno, že pohlavní úkon dle vůle Stvořitelovy má býti *tvůrčelským* úkonem a že jest nemravné, *snížovati* jej na pouhý úkoj tělesné rozkoše.“ J. Klug.

„Zajisté nepovolal nás Bůh k nečistotě, nýbrž ke svatosti.“ 1. Thes. 4, 7.

A proto ještě jednou: *Ne fifyleny, nýbrž matky*, matky, které kráčejí životem jako světice, na jejichž hlavě stkví se svatozáře *obětavé lásky, čistoty a síly víry*.

MATEŘSTVÍ — MATEŘSKOST.

Krásný je život a zajímavý ve své mnohotvárnosti! Krásný ve všech fásích.

Každý věk má svůj půvab, své přednosti, svůj úkol, Prozřetelností mu stanovený.

Ale nejkrásnější a pro trvání lidstva nejdůležitější úkol svěřil Bůh ženě a obdařil ji nádhernými přirozenými dary i nadpřirozenými dary pro tento úkol.

Ctnosti její a skutky její rozvíjejí se namnoze ve skrytu rodinného života nádhernými květy, světu sotva viditelnými, ale nesmírné ceny —

V jejich rukou leží osudy budoucích pokolení, osudy národa, osudy duší, jež jsou předurčeny k životu *věčnému*.

V její mateřskosti jest její nesmrtelnost! E. S. Krásně praví Dr. Driml:

„Tichá, obětavá matička — trpitelka, obětavá ošetřovatelka, laskavá učitelka a sladká těšitelka prvá vkládá do duše svaté zákony lásky k Bohu, k lidem, k vlasti a rodné zemi. Největší geniové a největší myslitelé, největší básníci a největší lidé sklánějí se v pokorné úctě před tou nejprostší matkou, vědouce, že nikdo z nich *nedává národu tolik, kolik mu nenáročně dává matka, která mu vychovává dobré a silné občany...* Ano, matka — toť vlastní základ státu. Nepožehná Bůh tomu lidu, který zapomíná svých matiček a nepečuje o to, aby si vychoval ženy, které mají býti dobrými matkami příštích pokolení, v nichž by mohl dále žítí od věků do věků.“ —

A milý náš básník J. Š. Baar: „*Budoucnost národa nese ve svém klínu zdravá matka, rodička nového života, čestná žena, které je mateřství*

nejvyšším štěstím a požehnáním a děti nejvzácnějším bohatstvím.“ —

„A čím byly ženy našemu národu,“ táže se zkušená vychovatelka. „On prožil průběhem časů mnoho protivenství, strastí, rozbrojů a běd. Několikrát stál vinou zevnějších okolností i vlastní vinou na pokraji záhuby. Ve všech těch dobách spínaly se ruce zbožných žen k modlitbě za ohroženou vlast. Ve všech těch dobách držely ženy otěže výchovy ve svých rukou, statečností svou udržovaly kázeň, mrav a zbožnost svých rodin — a české matky to byly, jež chránily nám sladkou mluvu mateřskou v době útisku a protičeského úsilí. Ony obživovaly české citění svých synů, jimž bylo žití v záplavě cizácké. Matky našich buditelů to byly, jež vychovaly nám Dobrovského, Jungmanna, Otce národa Palackého, velkého, šlechtetného vůdce Riegera, jimž zaničily srdce plamennou láskou k českému rodu.“
E. S.

A kdo zná ty miliony duší ženských, které nepovšimnuty přinášely tiché, hrdinské oběti svým rodinám! Kdo sečte ty požehnané mozoly zpracovaných rukou našich matiček! Kdo spočítá vrásky, jež vyryla obětavá láska v jejich tvář! Kdo sečte slzy, které vyplakaly jejich věrné oči, a modlitby, jež vyslala jejich zbožná srdce k nebesům za nás! Kdo vzpomene těch tisíců „růžových lístků“, jež naši vojíní chovali na srdci, když se jménem matky na rtech umírali v hrůzné válce!

Jak vroucně zjihlo břitké pero J. Nerudy ve vzpomínce na zbožňovanou chudičkou matku v tato krásná slova:

Proto mně drahá tak milá má matička,
že je tak maličká, že je tak chudičká.
A kdyby byla snad chudší než oblázek,
přec bych ji v srdci svém choval jak obrázek.
A kdyby byla jen svázaná v uzlíčku,
přece bych miloval tu drahou matičku!

A něžný K. V. Rais píše:

Uplyne řada roků
a skráň má schýlí se k vašemu boku,
jako když tam s vámi jsem býval,
jako když na srdci vašem jsem sníval.
Ať si pak hroudy mně do rakve duní:
jenom když u matky,
ach, jen když u ní!

Drahá trpitelko, Matičko má! Jak ráda zlíbala bych Tvé ruce, jež nám tak upřímně žehnaly, jak naslouchala bych dnes ještě Tvým slovům, ztulena u Tvých nohou jako za dětství! Ale ztulela dávno již Tvá něžná a přec tak pevná ruka i Tvé srdce, plné hrdinné obětavosti! A proto světim Ti tuto vzpomínku za sebe i za ostatní Tvé děti, které do posledního dechu svého na Tebe posvátně vzpomínaly, naše drahá, vznešená, zbožná Maminko! — E. S.

Veliká a svatá úloha: moci i budoucnosti ještě vtisknouti razítko nábožensky upevněné mat-

činy osobnosti, vlivem dědičnosti a výchovy pomáhat budovati rozkvět srdce i ducha v pokolení příštím. *Působiti až za hrob!* Účastníci se úkolu věčného! — —

„Dejte nám matky!“ zvolal Napoleon, když se jednalo o znovuvybudování Francie, zdeptané hroznou revolucí. „Dejte nám matky!“ voláme i my v dnešní době, odcizené náboženství, v době hrozného útěku před mateřstvím, před dítětem, před obětí a před zodpovědností.

Mateřství jest *oběť* a odhodlanost *k sebezáporu*.

Umění všech věků a krajů představuje mateřství takto: Ve svatozáři radosti z dětského dítěte stkví se Matka nejlepší. Povždy byla katolická církev se svým jemným Mariánským kultem nositelkou myšlenky mateřství, oltář sv. Anny posvátným krbem mateřskosti. —

Lásko mateřská!

Svatostánku lásky!

Mluva je příliš chudá, aby vyzpívala tvou krásu!“ volá V. Hauff.

Göthe jako stařec ještě vzpomíná litevské lidové písně:

Matčino oko nad tebou bdí,
jak slunce svítí do chladné tmy!...

Zmínil jsem se o útěku naší doby před obětmi a zodpovědností.

A tu se stává má kniha *žalobcem*; Nutno mluvíti *otevřeně!*

Žaluje na všechny činitele, kteří se staví proti klíčícímu životu nepřirozenou zvráceností mateřského citu. Hrozivě veliký jest počet žen, které zásahem do živého procesu klíčení, do tajemné svatyně vzniku člověka zhoubně se ničí tělesně i duševně. Zejména velkoměstské statistiky mohou rozvinouti hrozný obraz „útěku od života“.

Zdrcující „doklady“ pro nesporné faktum, že příroda nedovoluje beztrestný zásah do ústrojí určeného rozmnožování lidstva, podává fysická i duševní sešlost, se kterou se shledáváme v nemocnicích.

Manželství musí býti posvátným po každé stránce a manželské lože neposkvřeno, neboť „necudné bude Bůh souditi“. (Hebr. 17, 4.)

Jsou manželé, kteří požadují manželských práv, avšak nechťí manželských povinností; nemajíce úctu před posvátností manželství, před stvořitelskou vůlí Boží, znásilňují přírodu, odpírají nenarozeným dětem právo k životu, jen aby se sami mohli vyžítí. Manžely vědomé povinností nazývají zaostalými a hloupými; těžko nalézají rodiče četnějších rodin bytu. Proti tomu by se přece měli postavití konečně všichni rozumní, sociálně — abych neřekl křesťansky — smýšlející a cítící lidé. — —

Je-li krásnější pomyšlení než na kojící mladou matku s dítětem, jež poskytuje živnou sílu tělesnou i duševní svému miláčkovi! Vždyť kojící žena nedává toliko — čistě živočišné — mateř-

ské mléko, nýbrž s tímto podáváním tělesné síly přecházejí do dítěte též duševní vlohy matčiny. (Jak často přijímá kojenec od nedosti správně volené kojné nejen tělesné, ale i duševní zárodky neduhů a zla!)

Nevybíjí se nejušlechtilejší síla ženiny lásky v mateřství? Staré perské přísloví praví: „*Nebe jest u nohou matčiných*“.

Sigrid Undset, katolická spisovatelka, poctěná Nobelovou cenou, buduje ve svých románech nehynoucí pomník lásce mateřské. —

Což však když jest ženě nemožno vyžítí se v mateřství — snad pro nedostatek příležitosti ke sňatku nebo z jiných příčin?

Pak ještě jí zbývá krásná *mateřskost*! Vznešený a krásný to *úkol životní*!

Naše doba přímo žizní po mateřskosti! V nečetných povoláních nalézá laskavě pečlivá duše ženina velmi plodná pole činnosti.

U lůžka nemocného stojí Sestra. Opátruje a utěšuje jej jako matka. Lem roucha jejího měl by se líbat! Ona, prostá ošetřovatelka nemocných, jest trpícím andělem!

Mateřské péče vyžadují si úkoly sociální péče, již jest dnes třeba víc než kdykoli.

Dorůstající dívka potřebuje pečlivě vedoucí ruky své učitelky, aby neklopýtla; mateřská škola věrné opatrovnice, mají-li útlé lidské květiny zdárně vyrůstatí.

Tak přejímá žena, které nebylo dopřáno *mateřství*, jakožto rozená strážkyně *mateřskosti*, velmi

důležitý úřad ve společnosti, okruh úkolů které potřebují opravdové, hluboce věřící bytosti — ryze ženské ražby, člověka nejupřímnější zbožnosti, s obětavou oddaností silou pravé, vytříbené ženskosti pomoci strádajícímu lidstvu. Dílo, jež ve své velikosti a vznešenosti vyžaduje ideálů! Dílo však, jež dodává velikosti a uspokojení, jež povznáší pozemskou péči k výšinám věčnosti.

POČETNÁ RODINA.

Prof. Forel ve svém díle: „Pohlavní otázka“ praví plným právem:

Nejdůležitější a nejpřirozenější projev ženské lásky vztahuje se na rození a výchovu dětí. Žena, jež nechce dětí, jest *nepřirozené* stvoření, a muž, který *nechápe touhu ženinu po dětech* a nedbá ji, nezasluhuje ženiny lásky... Nejkrásnější a nejpřirozenější projev lásky jest vzájemná radost z dětí, radost, jež jest nejzpůsobilejší urovnávati vyskytující se nedorozumění či dokonce roztržky mezi manžely, neboť vyjadřuje uskutečnění přirozeného cíle pohlavního spojení.

Vyjadřujeme se otevřeně: Zamezování přirozeného cíle pohlavního spojení znamená vědomý odklon od přírody!

A tento odklon od přírody se trpce tresce! Následkem jeho je *zestárnutí* pokolení lidského!

Mohu říci, že mě zřídka kdy výrok některého člověka tak dojal a přímo rozrušil, jako doznání mladé ženy:

„Ó, kéž bych měla dítě! Jak bych chtěla pro ně pracovat, žít a o ně se starat!“

To byl výkřik rozdrásaného srdce, rozdrásaného — manželstvím zvráceným! (Ženy trpí mnohem více pro děti, jichž nemají, než dětmi, které mají.)

Konečně stala se zmíněná žena — po naučení, jehož se dostalo jejímu muži — přece matkou. A jest sotva šťastnějšího pod nebem tvora, než tato matka, jež rozplývá se péčí o své dítě.

Musím dále doznati, že považuji za zrůdnost výrok, neodůvodněný ani fysicky ani hospodářsky, jež učinila příliš „moderní“ mladá žena jiná: „Nechci dítěte! Děti jsou — břemeno!“

Pravím s lítostí nad touto bohaprázdnou, zrůdnou loutkou: *„Děti jsou požehnáním! Jsou darem Božím! A cestou k Bohu!“* Mluvil se do nedávno uplynulých dob o „ženách v požehnaném stavu“.

„Na místo dřívější důvěry v Boha nastoupila nyní namnoze vypočítavá opatrnost. Zbožní rodičové, doufající v Boha, nezapomínají, že každé dítě přináší s sebou na svět nejen ústa, jež chtějí jísti, ale i dvě paže, jež se hýbou a dvě ruce, jež budou moci vydělávat chleba hladovým ústům!“ — J. Klug.

Stává dnes znemravňelých hrubců, kteří se pošklebují početné rodině a považují takové rodiče za zaostalé.

„Co může vůči tomu podniknouti jednotlivec, jest: míti úctu před posvátným pramenem ži-

vota a před posvátností lidského těla, míti úctu k mysteriu mateřství. V úctě míti každou matku četné rodiny. Bohužel bylo již na mnohé matky, obklopené věnečkem dětí, pohlíženo úkosem nebo s posměchem, takže místo, aby s hrdostí a s radostnou láskou hleděly na své děti, rumění se falešným studem.

„Kdo od své zákonité ženy požaduje věcí, které z manželství činí prostituci, ať nemluví o „ženě a muži“, neboť patří do kategorie samců a samiček.“ — J. Klug.

Kdy nastane opět doba požehnaných rodin?
Zde musí má kniha opět žalovati:

Žaluji — při všem ocenění *stávajících obtíží* — *na dobu*, že nemá dosud náležitého porozumění pro četnou rodinu. Více *aktivní politiky pro zachování rodiny! Více iniciativy!* Méně slov, více nadání! Politika musí býti řízena tak, aby *četné* rodině, *zatížené* většími povinnostmi, bylo ulevováno cílevědomě a důsledně na daních (Privilegie pro děti!), v bytové otázce, v otázkách výchovy a vzdělání dětí. Důsledně provozuje Mussolini v Itálii takovouto politiku, příznivou početným rodinám. Tento způsob „politiky“ jest velmi následování hodný.

Hlav a rukou potřebujeme k radostné práci! Jsou nám důležitější a potřebnější než kapitál! Nezrozených dneška budeme za 15—20 let velice postrádati na tržišti práce.

Více vzletu a podnikavosti v uskutečňování

idee početnosti dětí. Idee prospívají, když se *uskutečňují*. —

„Vidím před sebou rodinu pražskou na obrázku. Šťastné tváře dvou milých manželů, jejichž radostný výraz hlásá radostné uspokojení, kolem nich patero kvetoucích mladých tváří: nejkrásnější to obrázek pozemského štěstí, zduševněného vědomím lásky Boží.“ — E. S.

Ať žije četná rodina! Budiž jí urovnána životní dráha všemi prostředky (i církevně - charitativními)!

Nestačí, když se probíjí svépomocí. Musíme ji podpořiti v těžkých dobových poměrech zdravou politikou národohospodářskou, aby nepoklesla ve svém sociálním postavení. To jest povinností politických stran s programem náboženským.

Bude nutno pevně se domáhati u továrních podniků založení podpůrných a vyrovnávacích pokladem pro dělníky s četnou rodinou.

Cenným prostředkem proti poklesu porodů bylo by pojištění rodičovství, jež by se přičlenilo k sociálnímu pojištění. Pro každé *druhé a další* dítě dostávalo by se rodičům stále výpomoci. Dosud není toto pojištění proveditelné pro nepříznivé hospodářské poměry; ale na uskutečnění jeho musí býti důsledně pracováno.

Stavba dělnických kolonií na okraji měst osvědčila se již v době předválečné proti zamezování porodů. (Dělnické byty nesmějí býti však už předem projektovány pro rodiny s omezeným počtem dětí!) Též proti útěku z venkova nutno

bojovati. Pro velkoměstské obyvatelstvo nutno na odstranění bytové nouze stavěti hojně na obvodu.

K těmto *vnějším* prostředkům hospodářským musí přistoupiti ještě také *vnitřní* síla.

Musí býti probuzen smysl pro zásadu, že nesmí být považován život výhradně za osobní majetek s čistě osobní zodpovědností. Musí býti *posílen duch zodpovědnosti rodině a společnosti, státu a Bohu*.

Který národ, nadaný rozumem, chtěl by se dobrovolně decimovati, odhodlati se k vymření a záhubě?

Stvořme si na základě eugeniky ve svých dětech bohatství, v němž zdravé dědičné dary vzrostou v budoucnost bohatou prací a ochotou rozvíjeti se. Náš národ již skorem pozvolně vymírá! Hodina jest vážná. Pryč s *omezováním porodů!*

Nemravné, nedovolené omezování počtu dětí, bílá smrt, jest největším neštěstím, jaké může postihnouti národ. Jím zahynuli již i velcí národové.

Vím: plnění povinnosti, vylíčené v tomto odstavci jest často tak obtížné, že politické a nezištné motivy samy nepomohou, aby bylo *možno* žádati takovéto oběti.

Jen na základě *náboženství* lze tuto otázku skutečně *řešiti*.

Jest pravý důvod pro omezování dětí vskutku sociální? Či není-li tu spíše příčina morální? Nikoli *měšec* jest nejtíž churav, nýbrž *srdce!*

Důkaz: Netrpěli touto nemocí *předem* chudí, nýbrž bohatí. Bývaly v dějinách horší doby než jest přítomná, a přece jsme měli hojnější dorost. A teprve tato početnost dětí způsobila sociální vzkvět. Jediný prostředek zní tedy: *Zpět k náboženství! Musíme opět nabýti víry!* Musíme se opět rozpomenouti *na účel, jež manželství dal sám Bůh!*

HLEDÁ SE HOSPODYNĚ!

Tato kniha chce uskutečňovati šťastná manželství; nemůže jí tedy scházeti kapitola o „domově a domácím krbu“. Znovu nutno zdůrazniti, že domov jest základem dobrého manželství. „Kněžkou domácího krbu“, „ochranitelkou domova“ jest *žena!*

Její úkolem jest starati se moudrým jednáním o to, aby se domácnost zjasnila a zahřála. Její tiché působení jest pramenem požehnání pro celou rodinu. Pod její kouzelnou rukou má povstati „kouzlo domácnosti“, jež náleží k „příjemnému bydlení“.

Není to snadný úkol a plnění jeho vyžaduje obětí! Avšak je to úkol, který jsa správně plněn „v Bohu“, „pro Boha“, „skrze Boha“, přivodí dík celé generace, oblažené požehnáním domova. Dík až za hrob!

Tato vděčnost náleží starostlivé manželce, pravé matce svých drahých, mateřské přítelkyni příslušníků domova, apoštolce milosrdné lásky.

Vím *dobře*, že mnohé hospodyňce zdá se její práce malou a nepatrnou, příliš malou a příliš nepatrnou, aby byla brána vážně. Snad i málo půvabnou.

To jsou ženy, povrchní děti doby požívačné, odcizené domovu, které ještě nestaví do služeb domácího působení s obětavou energií dary svého ducha a srdce. Které ještě neochutnaly plnými doušky velikost a krásu, důstojnost a vznešenost tohoto úkolu.

Dejte právě hospodyně našim manželstvím, našim rodinám, naší době! A manželství, rodina a doba budou *zachráněny*. Jako magnet táhne k pólu, tak touží správně cítící muž po teplém krbu z chladného ovzduší bojů o život a existenci.

Pohlédněte se kolem sebe:

Kolik jest neútulných domácností! Kolik hospodyň plní jen částečně své povinnosti! Protože nedovedou správně disponovati, protože nepochopily racionalisaci moderní domácnosti, protože nebyly plánovitě vychovány úkolům hospodyně. Ovšem vím také, že domácí práce musí být od muže správně hodnocena.

Vnésti pohodlí do domácnosti! To budiž vaším cílem, vážená hospodyňko! Netřeba snad poukazovati na vážnou skutečnost, že mnohá manželství strádají nedostatkem „bytové kultury“. Nemělo by býti „manželstev bez kultury“!

Moudrá žena dovede i při skrovných prostředcích stvořiti náladu útulnosti pro svou domácnost. Naprosto není k tomu třeba velkých vý-

loh! Pamatuji se, že nezažil jsem „pohodlí bydlení“ při svém nahodilém pobytu v zámku. Skorem se zdálo, jako by vyzývavá nádhera v paláci tohoto průmyslníka-boháče byla ubila jemnou intimitu bytové kultury, která nevťiravě, tiše nese se prostorem. Útulnost domova *netvoří peníze, nýbrž srdce!*

Malé prostředky, užité se vkusem vlastním jemné ženskosti, konají mnohdy divy! S hrdostí ukazovala mi mladá choť státního návladního svůj skrovný domov. Z nepatrného „bytu z nouze“ vykouzila pravou „schránku na skvosty“! Zde několik květin v pěkné španělské váze, tam vkusná výšivka mladé paní, jež byla v tom oboru umělkyní, tu ztlumené osvětlení, vypočítané na milou „náladu“, zkrátka: zde se krásně bydlilo. Při čaji a radiu rozproudil se mile hovor.

A s očima šelmovsky zářícíma vyprávěla mi mladá dáma, jak vychovala svého muže od náklonnosti mládeneckých večerních vycházek cílevědomě „k bydlení“.

Tajemství jejího úspěchu spočívalo v tom, že dovedla vykouzlití více milé nálady než jí skýtá hostinec, že svého muže netýrала záповědí kouřiti (obzvláště „oblíbené“ po závěsu čistě vypraných záclon — že ano, milé dámy?) a jinými šikanami.

Přivedl jsem hovor na staré oblíbené rčení: „Cesta k srdci vede žaludkem“. Mladá paní horlivě mi přisvědčovala. Rozlišovala dva druhy mužů: takové, kteří si potrpí na „dobrou kuchyni“

a takové, kteří méně zdůrazňují „otázku žaludkovou“.

Dosvědčila, že většina mužů — hlavně starších — patří do první kategorie.

Shodli jsme se v tom, že otázka výživy, na níž závisí čilost a intenzita práce, nesmí být podceňována. (Vzdor vši skrovnosti vzhledem k požadavkům labužnickým, které pravého „filosofa“ zřetelně odlišují od požívavců při hostinném stole života.)

Se zdravotnickými otázkami byla mladá paní velmi dobře obeznámena: Mluvila o vzhledu jídla, o požitku, který skýtá dobře upravené krmě očím i jazyku. Mluvila o svých pomocnících, kteří jí ušetří čas i práci, totiž o nových strojích pro domácnost. Jsou prý ještě podnes „pomocní skřítkové“.

Poznatky vědy o výživě byly této zdatné, duševně velmi nadané hospodyni zcela běžné. Věděla, že dlouho *zhřívané* jídlo postrádá vitaminů, že častým udržováním teplého jídla často se vypěstuje množství bakterií, jež mohou způsobiti onemocnění zažíadel. Byla si vědoma toho, že trvalé stravování po způsobu „hospodském“ vede pro nedostatek vitaminů a přesycování masem k chorobám (nechuť k práci i k jídlu, tělesná nevolnost atd.); lidský žaludek že není žaludkem dravce!

Chválila cenu čerstvě připravovaného oběda a zdravotní hodnotu *syrového* jídla.

Shodli jsme se v tom, že kuchyně, vedená dle moderních zásad výživy, jest těžištěm zdraví rodinného i zdraví národa. Zdraví národa však jest dobro, jehož se musíme domáhati všemi prostředky!

Zmínil jsem se během rozmluvy o slovech Jókaiových: „Domácí krb nesnižuje nikoho; může se státi *trůnem*, s něhož žena ovládá svět“.

Neměl-li pravdu nakladatel, který nabízel pod reklamním názvem: „Co musí mladé dívky věděti *před* vstupem do manželství“ — *kuchařskou* knihu?

Potřebujeme hospodyň, které i za málo peněz dovedou pořídit chutnou a výživnou stravu.

Hledána jest a bude vždy: *hospodyně*, proniknutá velikostí a důležitostí svého úkolu.

Kdo má štěstí, že našel takovou ženu, nechť neskrblí uznáním a chválou. Chvála povzbuzuje!

Neustálá hana trápí! To ať si pamatují muži-bručouni! (Jsou prý ještě tací!).

Muži, kteří tak rádi konají „inspekci“ nad vařením a nakukují rádi pod pokličky, nechť si pamatují, že „jedna kuchařka *dobře* uvaří, co by zbytečná asistence přeškvařila a připálila“.

Jen ať muž přenechá tuto „doménu“ klidně své ženě! A bude v domě jistě pokoj!

Klobouk dolů před *zdatnou hospodyní*! Toto pojmenování jest *čestným* názvem, znamená hospodářskou sílu, která jsouc řízena *zásadou pečlivé mateřskosti*, jest rodině na prospěch. Více než 75% všech nákupů prochází rukama hospo-

dyně. To představuje velikou většinu rodinného příjmu a rodinného majetku, s nímž hospodaří ruka ženina.

Jest tento úkol bez půvabu? Pravím: Nikoli! Naopak! Jest pro myslící hospodyně pln podnětů, pln barev a světla; jest úkolem, při němž mohou se měřiti a osvědčiti duševní i tělesné dary ve službě rodiny.

Zdar i pokles rodiny leží v rukou *hospodyně*, dle toho, jak umí dobře nebo špatně „hospodařiti“, „počítati“, „zařizovati“, „rozdělovati“.

Šetrné hospodaření jest nejdůležitějším prostředkem zachovati manželské štěstí! Cítiti se *zodpovědnou* z peněz, věnovaných na domácnost. Kolik neštěstí pošlo již z opaku!

Velikost a důležitost domácí práce vysvítá sama sebou.

Jen zdánlivě jest kapitola o „domově a krbu“ a o umění vaření „opotřebována“.

Naopak! Jest pro manželství nesmírně důležitou.

Ujme-li se hospodyně ve *správném* duchu své zodpovědné práce, padá záře nadzemské krásy na prostý pracovní šat, v němž slouží své rodině, křesťanské rodině.

VÝCHOVA CHARAKTERU.

Bytosti, jež tvoří dohromady lidskou společnost, jsou co do povahy a letory velmi rozdílné.

To může býti i u obou bytostí, jež vešly ve sňatek.

Čtyři letory se všeobecně jmenují: *sanguinická, cholerická, flegmatická a melancholická*.

Veselý, živý, ale i značně rozčilivý, nestálý, lehkomyšlný a vrtkavý ve svých předsevzetích jest *sanguinik*; často povaha problematická, v bouřích života často trřtina, větrem se klátící.

Cholerik vyznačuje se energií vůle. Jeho vášeň ve věcech dobrých i zlých je *trvalá a prudká*. Síla vůle uschopňuje jej k velikým činům. Ale právě tak může působiti zhoubně, jestliže se vůle jeho rozhodla pro neblahý cíl.

Pomalů koluje krev *flegmatikova*. Klid a rozvaha, zdrželivé rozhodování se, ale také často zdravý úsudek jej vyznačuje. Vášně a vzplanutí citu nezná.

Melancholik dívá se na svět s jeho stinné stránky. Jest samotářský snílek, ježž náboženství a sebevláda uschopňují k velkým, ideálním činům, který však při nesprávné výchově jest sobcem, rýpalem, zkrátka špatným druhem v manželství.

Prosím, aby mi bylo správně rozuměno: úplně *ryzí* se tyto letory nikdy nevyskytují.

Při troše pozornosti najdeme příznaky té či oné letory snadno na sobě i na druhu v manželství.

Tímto kritickým odhadem však není věc odbyta.

Nutno pěstovati dobré stránky letory, špatné pak potlačovati. S tímto výchovným úkolem nut-

no především začít u sebe, nikoli jej chtít konati pouze na manželovi, na manželce. —

Vychovávejte svou povahu! Lidí pevných zásad a mravně cenných potřebuje naše doba, nemáme-li zahynouti bezuzdností a nestálostí.

Výchova povahy jest velkou měrou umění *sebevýchovy a sebeovládání*. Manželství požaduje obou těchto sil.

Jednomyslnost, splynutí musí se v manželství vybojovati! Nepadne nikomu do klína jako zralé ovoce!

Prosím:

Více porozumění pro odlišnou letoru druhá v manželství! Pro letoru, která vedle stinných má i své stránky světlé! Láska jest: snášlivost!

A výchova především *vlastního „já“*. Neboť poučují-li slova, příklady strhují k následování. Sama sebou stane se tedy výchova vlastní bytosti též výchovou druhého.

Uvažte, že druhové v manželství jsou členy *jedné pospolitosti* životní, že duch upřímné *pospolitost*, pravé, očištěné lásky nezbytně musí vésti k tomu, abychom nenechali manžela — manželku trpěti slabostmi vlastního „já“.

V tomto smyslu stává se manželství školou výchovy povahy a životní moudrosti.

Výmluva: „Nemohu se již změnit, už jsem takový!“ jest *lichá*.

Záleží na poctivé, vážné vůli obrousiti hrany své povahy! A kde jest vůle, jest i zdar.

Trocha metody Coué-ovy: „Má povaha *musí* se zdokonalovati den se dne; hle, již se lepší!“

A cesta k cíli manželství: *Zdokonalení osobnosti*, jest volná.

Sochař nevytvoří z balvanu *rázem* umělecky dokonalou sochu!

Tak také nevytvoří „škola výchovy vůle“ v manželství, dokonalou povahu *rázem*, nýbrž jen cestou *pracné* výchovy a přísné sebekázně a vlastní kritikou.

Celkem řečeno: Cílem výchovy povahy není vytvořiti v manželství *stejně* šablony z různých přirozených vloh jednotlivců. Každý má *svůj vlastní ráz*. Výchova povahy snaží se zdokonalovati manžele v tom smyslu, aby špatné stránky, které ruší manželský soulad, byly potlačovány energickou vůlí. „Znormované“ lidi, „naražené na jedno kopyto,“ nemá ovšem tato činnost vůle vytvořiti.

Mějme vždy na paměti: *Různosti* v povahách manželů chovají v sobě nesčetné podněty a možnosti činu. „Znormovaní“ lidé působí *nudně*. Nuda však by byla smrtí šťastného manželství. *Výměnou* náhledů docílí se často vydatné spolupráce i zdárného *spolupůsobení v manželství*.

Naší době, našemu manželství schází namnoze, lidstvo pevných nervů a silné vůle, jehož konání spočívá na pevných základech. Nedostává se ve víru dobového vření lidí, kteří mohou a chtějí býti mravně zodpovědni za své skutky, kteří jsou schopni rozlišovati, omezovati, voliti, usuzovati

s pevným zřetelem na mravnost a náboženství.

Křesťanští manželé! Chybující jste oba a bez chyb nebudete! Což jest tu jiného činiti než usilovati neustále o své osobní zdokonalení a svého druhu trpělivě snášeti. Bylo by chybou stále jen *druhého* odsuzovati a sám se sebou míti trpělivost. Svár a váda ztrpčují život, avšak trpělivá láska přemáhá vše. Hlavním pramenem její síly však jest modlitba. Společná modlitba manželů večer jest jako mlčící odpuštění všech malých urážek a mrzutostí dne. Jest jako vzácný balzam, plynoucí do srdce. Jest zlatým mostem, jenž vede jednoho manžela ke druhému. Kristus, k Němuž denně společně volají, sídlí mezi nimi se svou útěchou, se svým pokojem, se svou láskou a trpělivostí, se svou silou a milostí. Pak klekají společně oba manželé pravidelně u stolu milostí. Kristus vede je i v radosti i v žalu, životem i smrtí k nebi. Pak jim bylo manželství prostředkem k dosažení věčné blaženosti.

Zbabělci slabých povah jsou zkázou manželství, zkázou rodin a společnosti.

KRÁLOVSKÁ CTNOST: RYTÍŘSKOST.

Fontane kdysi napsal: „Láska žije „roztomilými maličkostmi.“ Kdo si chce trvale zajistiti ženské srdce, musí se vždy znovu o ně ucházeti. Vždy se osvědčovati, vždy býti pohotov.“

Kdo takto jedná, jedná, rytířsky. Královská ctnost „rytířskost“ jest v dnešní době velice vzác-

ná. V dobách „dobyvačné lásky“ znali ji dobře a kladli svou ctižádost v to: býti „kavalírem“ v nejlepším toho slova smyslu.

Později „Adam“ jsa již ženat, jakožto „bezvadný kavalír“ prokazoval vždy ještě cizím dámám „rytířskosti“ — ale odložil je naprosto vůči vlastní ženě. Čímž vydal sám sobě — vysvědčení chudoby.

Budme rytířští *před* sňatkem, naplnění úctou před svatostí mladého dívčího poupěte; ale zůstávejme rytířskými i *po* svatbě, v *manželství*.

Není zajisté třeba, aby manžel, zabředlý ve všedních starostech každodenního života, se zabýval tak důkladně problémem „rytířskosti“ jako nějaký bard.

Vaše choť vycítí, milý čtenáři, z maličkosti, z pozornosti prokázané malým dárkem, ze způsobu pozdravu při příchodu i odchodu, ze zacházení před cizími atd. ženským jemnocitem je-li „Adam“ ještě rytířský muž z doby, kdy se o ni ucházel — nebo „manželský klacek“. (Promiňte, prosím tento zřetelný výraz! Ale je případný!)

Není v tom pranic „zvláštního“, když Adam před cizími dává najevo slovem nebo skutkem: „Nedělám si nic ze své Evy!“ Není v tom ani špetka „mužnosti“!

Nelze také souditi na mužně — přímý „charakter“, když se před cizími vůči ženě „rozplývá“, v soukromí však s manželkou jedná — bez respektu.

Probud'te se k rytířskosti v duchu *Kristově!*
„Muži, milujte manželky své, jako miloval Kristus církev a se pro ni obětoval, aby ji posvětil... Tak mají také muži milovati manželky své jak své vlastní tělo. Kdo miluje manželku svou, miluje sebe“ (Ef. 5—25, 28).

Manželky budou vám za to vděčny. Nedávejte si vysvědčení nerytířského jednání!

Nedostatek vážnosti a úcty přivodil již mnoho nešťastných rozchodů.

Ale i v trvalé lásce dvou lidí, které sblížila opravdová láska, musí býti úcta základnou spolužití. Jest na ženě, aby vychovala muže k této úctě. Kdo sám jest úcty hodný, dobude si úcty druhého svou vážností; jen nesmí žena zapomínati, že tato úcta nezakládá se tolik v její přirozenosti, nýbrž že může tato úcta býti zničena tisíci maličkostmi denního života a spolužití.

(Klug).

Povahu mužovu poznáváme rychle dle způsobu, jak jedná se svou ženou.

Budme „rytířem bez bázně a hany“!

Švalereskní budme, rytířští!

Dosud ještě platí:

„Do náručí rytířského muže stulí se choť ráda se srdcem vděčným.“

Nehledal jste štěstí manželského?

Zde cesta k němu! Užijte jí! Vede k cíli!

KAMARÁDSKÉ MANŽELSTVÍ?

Nemá se zneužívatí pojmu „manželství“, ani krásného, obsažného slova „kamarádství“.

Slovo „kamarád“ souvisí se srdcem. „Býti kamarádem“ znamená: státi sobě v nejužším svazku osudovém a životním. Kamarády byli jsme na frontě. Když nám střízlivě hlásili: „Na západě nic nového!“ my, účastníci bojů na bytí či nebytí, tohoto vysilujícího zápasu o postavení, věděli jsme, že stručným slovem se kryjí zážitky neslýchané síly, zážitky kamarádů, které pojila stejná vůle: vytrvatí věrně jakožto spolubojovníci v trampotách a ve smrti.

Lindsey, americký soudce mladistvých napsal mimo knihu: „Revoluce moderní mládeže“ ještě také velice rozšířený spis pod obratně voleným záhlavím: „*Kamarádské manželství*“.

Lindsey *chce* pomoci. Avšak tato „pomoc“ zakládá se nakonec na naprostém bankrotu morálky.

I mladí lidé s rozhořčením poukazovali na to, že tímto způsobem nikdy jim nelze pomoci.

S největší rozhodností musíme my katolíci odmítnouti, abychom v Lindseyově pokusu o luštění manželství spatřovali *opravdové* kamarádské *manželství*.

Udělme autorovi samotnému slovo! Praví v předmluvě svého spisu:

„Slovem „kamarádské manželství“ rozumím manželství uzavřené právoplatně se zákonitě u-

znanou *kontrolou porodů* a s právem pro bezdětné dvojice dáti se po vzájemné dohodě kdykoli rozvésti bez závazku alimentárního.“

Lindseyův útvar manželství, jenž má býti vybudován na jasných *zákonitých normách*, má v *stručné* stylisaci tyto *základy*.

1. U muže a ženy, zákonně manželstvím spojených, platí zásada: V prvních letech žádné děti! Proto užívání preventiv (ochranných prostředků). (Lindsey požaduje zákonnou „*kontrolu manželství*“, žádá *poradny* pro „kamarádské sňatky“, jež by obeznámily manžely s „metodami protiporodními“ a s „ochrannými prostředky“ a požaduje vydávání takových prostředků nemocničními pokladnami.)
2. Žádný z „kamarádů“ v tomto „manželství“ nemají navzájem finančních závazků. Při rozvodu není povinností alimentárních.
3. Projeví-li se „kamarádské manželství“ jakožto omyl, „upadli oba ti lidé takorčka v léčku“ — Lindsey sám užívá tohoto výrazu — jest rychlý rozvod možný bez zákroku právního.

Toto jest myšlenkový postup Lindseyův!

Netřeba zdůrazňovati, že Lindsey, jenž tak nepokrytě mluví pro „ochranné prostředky“, jest „*malthusiánem*“, přívržencem nauky Tomáše Roberta Malthuse (1766—1834), jež byla zavržena

od nejčelnějších národohospodářů jako ku př. od prof. Fr. Oppenheimera.

Malthus vychází od idee, že všecken život neustále znovu plozen biologickým faktorem *po-hlavního pudu*, jest puzen rozmnožovati se do nekonečna.

V opaku „*k rychlosti rozplozování*“, zdůrazňované Malthusem stojí — jak Malthus praví — „pozvolný vzrůst“ *množství potravy*. Tak dospívá Malthus k formuli, že život má tendenci *přerůst* svou možnost výživy.

Profesor Oppenheimer odsuzuje právem toto Malthusovo „povídání“ a jmenuje „tvůrce“ tohoto „zákona“ „hlavou *podřízené ceny*“.

Jest samozřejmé, že toto břitké odsouzení zapůsobilo také na *přivržence* nauky Malthusovy, tedy i na *Lindseye*. S hlediska národohospodářské theorie jest tento „*manželský amerikanismus*“ špatně založen.

Slyšme prof. Oppenheimera v jeho boji proti bludům Malthusovým!

„Myšlenka (Malthusova!) jest ve vztahu ke kulturnímu člověku nadobro *nemožná*. Neboť potrava člověková pozůstává přece také ze živých bytostí z říše rostliné i živočišné, a má tedy také tendenci rozmnožovati se v „*geometrickém poměru*“ a to v poměru neskonale silnějším než člověk. Člověk potřebuje 15—20 let, než se počne rozmnožovati, a jedna dvojice lidská plodí v průměru jen *málo* dětí. Pšenice a žito, hovězí, vepřový dobytek, ovce, kuře a husa jsou již v

nejrannějším věku schopny plození a vyrábějí ohromně více svého druhu než člověk plodí. Jak při takovém stavu věci by mohl nastati takový nesmírný nepoměr, zůstává „nevysvětlitelno“.

My odmítáme Lindseyovo „kamarádské manželství“ z platných příčin:

Vědecky stojí americký autor na půdě hospodářské filosofie, jež se osvědčila býti naprosto *nemožnou*. Potřebujeme života, protože jest nositelem nové tvůrčí síly. *Živá síla* jest značným přírůstkem ceny pro zemi. Razí si cestu a opatřuje si potřebné možnosti výživy.

Národy, jež jsou dotčeny silnějším, po léta trvajícím úbytkem porodů, musí nezbytně zahynouti. S tohoto hlediska stará se politika Mussoliniho, aby úspěšným zákonodárstvím byla chráněna rodina, především rodina *četná*.

Lindseyův návrh lze mimo to považovati spíše za krátké „intermezzo lásky“ než za *manželství*, *protiví se zcela pojmu o manželství*, jak o něm bylo jednáno v úvodním článku.

Prchavé zahrávání s láskou, jež Lindsey nedovedl odstraniti ve svém návrhu, naprosto se nesrovnává s pojmem „kamarádství“.

Popírám, že společensko-právní včlenění „kamarádského manželství“ znamená šťastné vyřešení pohlavního problému. Popírají to se mnou všichni čestní muži a ženy, cítící *mravně a katolicky*.

V některých vrstvách amerických a anglických *snad* Lindsey našel přívržence.

Typický jest pro naši dobu inserát, jakými se bohužel *hemží* listy profináboženské:

„Mladá akademička hledá spojení se studenty za účelem „kamarádkého“ sňatku. Oferty řiďte....“ atd.

Nezkaženému, pravdivému, hlubokému citu lásky zůstává Lindsey ovšem nepochopitelným a nepřijatelným.

Čím méně může býti Lindsey nám katolíkům *vůdcem* ke vznešené svatyni *manželské lásky!*

Právě proto, že Lindsey dovede se se svým známým jménem lichotivě zamlouvat, musilo býti věnováno jeho vývodům *obšírnější* místo ve spise, jenž chce býti *vůdcem* a upřímným *přítelem*.

Lindseyovo „kamarádké manželství“ jest jakožto „manželství“ neskutečné a nemožné. Spojmem „*kamarádství*“ nemá nic *společného*.

Dva lidé, spojení nahodile jako dva lupeny *větrem sblížené* k nejprchavější hře s láskou! To má býti pravé, ryzí kamarádství?!

Ne a stokrát ne!

My katolíci *tento* druh „kamarádkého manželství“ *odmítáme* na základě své nauky o manželství a manželského ideálu své církve.

Jako nevedou noci „manželství na zkoušku“ k zářivému jitra pravého manželství, rovněž tak nevede „kamarádké manželství“ k oduševnělé pospolitosti životní.

Pryč s mrzkým zneužíváním slova „kamarádství“! I kdyby bylo „kamarádké manželství“

uzákoněno nemravným zákonem, neztrácí přec pro katolíka se své *nemravnosti* a neliší se podstatně od „volné lásky“; jest pouze nebezpečnější, protože nezkušení lidé spíše mohou jím býti klamáni.

RANÝ ČI POZDNÍ SŇATEK?

Zvýšení věku pro manželství možno označiti za zjev související s jistou „nadkulturou.“

Pozdní manželství jest nemocí *naší doby*.

Jak velké přemíry pohlavních poklesků byla by mládež ušetřena, kdyby se podařilo umožniti v Evropě rané manželství, jak je má Amerika! Kolik možností onemocnění zmizelo by s denního pořádku!

Předpoklady raného manželství jsou:

1. tělesná a duševní znalost osobností, jež se manželsky spojují;

2. dokonale vyvinuté porozumění a vědomí zodpovědností vzhledem k manželským povinnostem a úkolům;

3. dostatečně pevný materiální základ, jenž jest v dostatečné míře přán pouze zemědělským kruhům v úrodných krajích;

4. Odložení předsudku o oprávněnosti k vyššímu postavení. (Moudří paedagogové již dávno uznali, že příliš dlouhým školením přichází nazar mnohá cenná síla praktické práce!)

Po tom, co jsme pravili, stává se zřejmým, že mají Američané značný smysl pro rané sňatky. „Autokrál“ Henry Ford, jenž sám se záhy oženil, oceňuje příznivě raný sňatek.

Rovněž Charles M. Schwab, americký vládce ocelářského trustu. V jeho „desíti příkázáních úspěchu“ praví: „Mimochodem poznamenávám, že jsem se oženil velmi mlád; cením velice raný sňatek!“

Raný sňatek nemusí mít opojnost čistého sňatku z lásky. I když se v něm vyskytují zpravidla silné prvky tohoto manželského typu, nemusí přece postrádati rozumového podkladu.

Mládí jest doba výstavby. *Vůle k výstavbě* a pud po práci musí býti živé v raném manželství. Nezapomenouti, že v mnohých případech i vůle ke spartansky — jednoduchému způsobu života!

Avšak nikde také není pocit závaznosti větší než v raném manželství, jelikož oba manželé mají zájem na výstavbě existence.

Dojemné vyličení horlivosti takového sňatku uvádím ze spisu Ch. Schwabova:

„Vrhal jsem se s nadšením na každou práci, jež mi přišla pod ruku, a bylo mi zcela lhostejno, kolik hodin pracuji. Jediné hodiny, které mě kdy zajímaly, byl budík — a nikdy jsem jej nezapomněl natáhnouti. Nejen, že jsem se pokoušel osvojit si všecko, čemu jsem se mohl naučiti ve válcovně, nýbrž jsem také četl všecko, co jsem mohl uchvátiti z odborné literatury o výrobě ocele, o strojích na zpracování ocele, o

rudných dolech. Ve škole osvojil jsem si malé ponětí o chemii a můžete si učiniti poněkud pojem o tom, jak vážně jsem to mínil se svou prací, řeknu-li Vám, že po mém sňatku mi moje manželka přenechala svůj šicí pokoj, abychom je mohli přeměnit v chemickou laboratoř. Pravím úmyslně „my“, jelikož má žena se zajímala stejně jako já pro mou práci, mé studium a můj pokrok v obém.“

Tři značné síly přináší mládež bez rozpaků do manželství a do života, které vyváží mnohou chybu, mnohou slabost: rychlou schopnost nadšení, bezpodmínečnou *oddanost ideálu* — a pevnou *víru* v lepší *budoucnost*.

Co může vykonati mládí, má-li před očima ideál, ukázali ve světové válce naši legionáři.

Nenamítejme proti *ranému sňatku*: „Mládí ještě ničím není, nic nemá!“

Musíme mu poskytnouti příležitosti něčím býti, něco *míti*. A spolu na činnosti mládeže bude záležeti nakonec uskutečnění hospodářského blahobytu, které umožňuje širokým vrstvám rané manželství.

Úzce spojeny jsou rané sňatky s hospodářským stavem země. *Ámerika* jest země *mládí*, mládí záhy vyspělého.

Myslím, že my „moudří,“ kulturou přesycení Evropané mohli bychom se v této věci učit od mladé Ameriky.

Opatřte *mládeži* možnost *raných sňatků*!

Jedovaté bahno prostituce by se pak ve velkém rozměru vysušilo, ohromný počet pohlavních poklesků zmizel by rázem!

Churavící pokolení, dnes plozené tak často v pozdním sňatku ze zeslabené potence, ustoupilo by silnému životnému pokolení.

Znám všechny námitky, které částečně bývají pronášeny proti raným sňatkům z kruhů zkostrnatělých filistrů a bařtipánství.

A přece vzdor všem námitkám přimlouvám se důtklivě za rané sňatky, protože nemohu zaujmouti jiné stanovisko jakožto biolog a etik.

Ještě jednou: Více *raných sňatků!*

Budeme musiti se *vzdáti zdánlivých hodnot naší nadkultury*, abychom je vyměnili za pravé hodnoty lidstva.

Co straší v naší době jakožto „pozdní sňatek“, jest velmi často pouze mrtvé schema „*sňatku pro zaopatření*“, nikoliv krví a touhou vyplněné dokonalé manželství.

Pevné, mladé, silou prodchlé budoucí pokolení očekáváme jakožto výsledek raného manželství.

Pokolení práce, generaci úspěchu!

Přeměna hospodářské výstavby, změna přehnané snahy po uplatnění *musí* u nás nastati.

Není-liž tomu často tak, že vedeme mládí velkými oklikami k povolání a k životní práci zamítající přímou, krátkou cestu? Tak vstupují často přestárli do výdělečného povolání a jsou nuceni pod *tlakem* panující nadkultury k pozdním sňatkům, které často ani již nemají touhu po rodině.

Mládnoti musí svět každým dnem!

Žádáme si raných sňatků, protože potřebujeme pevné, silné generace, která úsilovnou prací ukuje kruh budoucnosti!

USNADNĚNÉ ROZVODY?

Ujasněme si, že rozvod je *záporem* manželství. Rozvodem ničí se ideál.

Naše doba zahrává si příliš s myšlenkou rozvodovou; zabíhá se příliš do mínění, že dva lidé v manželství „*dostali se do pastí*,” jakmile se manželské nebe zachmuří.

Znalec života, dr. Van de Velde výslovně prohlašuje, že náboženství, jež *zamítá* myšlenku rozvodu, má velikou cenu. Katolicism tuto cenu *mál*

Často bývají to i ženy, které se dožadují úlevy rozvodu.

Zdali pak také uvážily, že skorem vždy usnadněná možnost rozvodu obrací se především *proti* ženě a *proti* dítěti?

Jest nebezpečí, že s větším usnadněním rozvodů, ba již i s *povolením* rozvodu, klesá žena se stupně důvěrnice, přítelkyně, družky života, společnice a *snižuje se* na stupeň — — pohlavní bytosti, jež slouží pouze k ukojení tělesné rozkoše.

S čistě *právního* hlediska žádá rozvodové právo v občanském zákoníku *důkaz* viny.

Reformátoři usilují postavití více v popředí princip *rozvrácenosti* manželství. Ba v radikalis-

mu dospívá se tak daleko, že požadují po příkladu sovětského Ruska za dostatečný pouze úřední *zápis* o rozchodu manželů.

Tento „boj duchů“ o vytváření otázky manželské v jednotlivých případech nechceme řešiti. Ale jedná se o vytyčení základní myšlenky *jasně* a *určitě*.

Idea rozvodu manželského jest záporem manželského ideálu, jest ideí bořící, nikoli budující, jest útěk před odhodláním k manželství, jest nedostatkem síly, kde se jedná život *nasaditi*, aby se život *získal*.

Sám Göthe, jenž znal života „užívatí,“ zavrhoval ideí rozvodu, tuto ponižující myšlenku; „Bud'te odhodláni, když jste přijali místo spolčníka v manželství, „vydržeti“ také po celou jízdu. „Dobré i zlé“ s druhým *snášeti*. Manželství není smlouva na výpověď, jest *společenstvím doživotním*.“

A nezahrávejte si snad jen proto, abyste se zdáli pokrokovými a osvícenými s naprosto nekatolickou myšlenkou rozvodovou, jež rozežírá Vaše manželství zhoubným plamenem ohně.

Ne nadarmo má pojem manželství smysl věčnosti.

Věčným budiž tento svazek, jako býval! Takovým, jak jej žádá *svatá církev*. V určitých smutných případech poskytuje církev možnost rozluky od stolu a lože, ovšem bez práva uzavřítí nový sňatek za života druhé polovice manželské.

Kde oba díly poznávají, že *nejdou* pro sebe stvořeny, praví Klug krásně.

„Není-li nemravným pokračovati v poměru vnitřně zpuchřelém nebo zříceném, i když se nazývá manželstvím —, nebylo-li by mravnější nebo vůbec mravné nechat rozejíti se dva lidi, kteří již nikdy nemohou býti zajedno?“

Jsou snad tragické případy, že dodatečné poznání dvěma nerozlučně spojených otevírá oči, že *nejdou* pro sebe stvoření. Ale pak nesmí býti vyvozovány nesprávné a ve svých následcích neblahé závěry z tohoto tragického poznání. Věčně svatá povinnost matky požaduje od její vlastní cti a pro ochranu dětí, aby žena *neopouštěla* nemilovaného manžela. Žena, která pro milovaného muže opouští nemilovaného manžela, dopouští se před Bohem hříchu vůči svému choti a vůči svým dětem, jimž náleží všechna věrnost, protože přistoupila s plným vědomím a ze svobodné vůle na nezrušitelný poměr věrnosti ke svému choti a svým dětem. Dítě muže, po případě ženy nemilované, jest přec jen dítětem, které má právo na lásku a péči svých rodičů, kteří mu dali život, i když nebylo dítětem lásky.

Ale tak se nám namítne, proč že nemá muž opustiti svou nemilovanou ženu, když mu v lásce jiné ženy, která jest ještě volná a svobodná, kyne životní štěstí?

Odpovídám: Protože jej váže před Bohem a před lidmi neodvolatelně daný slib pro celý život jeho ženy. Které mužné slovo by na světě

vlastně mělo ještě platnost, neplatí-li slovo dané nezrušitelně před oltářem a před tribunálem vlastního svědomí; to slovo, jež bylo potvrzeno snubním prstenem, který může s ruky člověkovy stáhnouti pouze smrt. Totéž platí o ženě. A právě ona má všechnu příčinu opatrovati jednotnost a nezrušitelnost manželství řekl bych skoro: se žárlivostí, která se zrodila z nejhlubší lásky a cudnosti. Neboť žena, která se oddá svému muži musí — protože dává všechno — požadovati ho s tělem i duší, s celou věrností a s jeho vůlí býti ochráncem ženy a dítěte, požadovati toho všeho jako neodvolatelného daru.

Ona byla před svým odevzdáním nedotknuté poupě, orosený plod; po stém odevzdání jest rozkvetlou květinou, rozděleným plodem, jehož štávu smí píti jen *jediný*... Jak mohla by žena, aniž by se hrubě prohřešila proti své ženské důstojnosti a svému právu, souhlasiti s těmi, kdož z manželství činí květinu, již může muž podle libosti odhoditi, když ho přestala těšiti. „Ó jsou i lidé, již jsou spokojeni s takovými odhozenými opuštěnými,“ namítne mi někdo. Snad! Já však nehledám pro ženu *blázna*, nýbrž *pevného, ušlechtilého, věrného muže*... a nehledám pro ni, kde se jedná o její důstojnost a práva, milosrdenství, nýbrž právě *její* právo. Právo *její* a jejich *dětí!*

A kdokoli jedná proti těmto zásadám, otrásá základními pilíři života. Kdokoli proti těmto zá-

sadám mluví nebo píše, strhuje posvátné sloupy, jež nesou život člověkům.“

Noste v nitru svém tuto myšlenku věčnosti a umiňte si pevně:

„Kam jdeš Ty, chci také jít, kde zůstaneš, tam zůstanu též já!“

A uvidíte, jak tímto *předsevzetím* poroste Vaše *síla zůstatí* na životní pouti „věrným druhem“, „věrnou družkou“ až do konce.

Americký rozvodový soudce David Brothers v Chicagu praví o americkém manželství:

„Manželství již není posvátným zařízením, před nímž se člověk dotazuje svého Boha a svého srdce, nýbrž jest divokým jazzem; bez rozmyslu a beze skrupulí do něho vtančíme a právě tak z něho vytancujeme. Třikrát opakovaná rozluka životního společenství u jedné a téže osoby jest na denním pořádku. Vědomí mravní a náboženské povinnosti, převzaté s manželstvím, zpravidla již ani neexistuje.“

Toť věru zdrcující soud, jenž bohužel platí i pro široké evropské vrstvy.

Kde zůstává duch *trpělivé* lásky a možnost ve zdánlivě rozrušených manželstvích opět se sblížit?

Nepatří *k lásce* také *trpělivost*?

„Láska všecko snáší, všemu věří, vše očekává, trpí vše. Láska nikdy nepřestává“ (1. Kor. 13., 7 — 8).

Máme-li mravně ozdravěti, musí býti lidu znovu pevně vštípeno přesvědčení o *nerozvžitelnosti*

manželství. Tak, jak katolické učení o manželství v klasické velikosti a *pevnosti* — bez postranních pohledů na *kompromisy* — hledí vzhůru k nebi ke vznešenému cíli manželství.

Hradbou kolem manželství jest jasná, pevná zásada: Manželství není jazzem!

Pro vás jest heslem.

„Žádné ulehčení rozvodu! Zásadně vůbec žádný rozvod!“

Manželství jakožto svátost nese znak *věčnosti* na čele! *Není záležitostí „světskou“!*

„Manželům neporoučím já, nýbrž Bůh! Žena nesmí se odloučiti od muže; odloučila-li se, musí zůstatí svobodnou anebo se s mužem opět smířiti. Právě tak muž nesmí opustiti svou ženu! (1. Kor. 7, 10 — 11.)

Sloužíme tímto *správným, ryze katolickým* nazíráním své době i budoucí generaci, která na slunci této jasné myšlenky poroste a bude prospívati.

ŽIVOTNÍ UMĚNÍ — MANŽELSKÉ UMĚNÍ.

Jest trpkou pravdou, plně potvrzovanou každodenním životem, že ne všichni, kteří „žijí“ skutečně žítí *dovedou!*

Životní umění — manželské umění! Manželství, život jakožto umělecké dílo.

Bud'te umělcem životním, umělcem v manželství!

Snad položíte mi s úsměvem otázku, jak se člověk *stane* takovým umělcem?

Vím dobře že každý život, každé manželství jest založeno individuálně, jest „novou zemí“, nemá tudíž všeobecných pravidel. Jak bychom mohli vtěsnati strhující životní proud do úzkého řečiště „pravidel o chování“?

A přece lze odpověděti na otázku, již jste mi položil, chcete-li mou odpověď přijmouti jakožto „motiv“ ukazující cestu. S taktem a porozuměním musíte tomuto vedoucímu motivu dáti sám osobní ráz a zabarvení. Tento úkol nemůže za vás vykonati nikdo jiný, pouze Vy sám!

Popřejte mi, prosím, plnou pozornost!

Balzac s velmi dobrým uměním pozorovacím vyslovil náhled:

„Manželství musí *neustále* bojovati proti nestvůře, jež vše spolyká: jest to zvyk.“

Tento výrok jest velmi pravdivý.

Zvyk otupuje. Zvyk unavuje, činí lhostejným.

V mnohých manželstvích si tak na sebe „zvykli,“ že se zanedbávají. Zlá to chyba zanedbávati sebe, jež se často zle mstí.

Vystříhejte se této chyby! A přiblížíte se svému cíli: státi se umělcem v manželství. —

Další pokyn pro život od člověka životem zkušeného:

V lásce není nic *polovičatého*, nic *prostředního*. Kdo neobjímá své ženy silně a mocně, nepožívá ani její úcty ani její lásky. Nudí ji, a nuda u ní je blízka nenávisti.“

Přeji, aby každý zralý člověk byl pochopil plně zákon o „převratu citů.“ Od lásky k nená-

visti bývá často jediný krok. Znatel života, H. Kuttler napsal tuto obsažnou větu: „Všude dlí u nohou *lásky* ukryta a číhající její zlá odpůrkyně — nenávisť.“ Mezi láskou a nenávistí stojí však nuda. Dr. Beatrice Henkle tvrdí, že mezitím, co mužové se vyčerpávají za hmotnými úspěchy — ženy se *nudí*. Zde její vlastní slova:

„Mechanisací života byly ženy a děti příliš přenechány samy sobě, neboť mužové měli po své vysilující práci již jen málo síly pro rodinný a pro manželský život, nebo pro rozvinutí kulturních a duševních hodnot, které budují základ pro opravdové soužití a jsou pro ženy jakožto podmínka všeho manželského štěstí *nepostradatelnými*.“

Co by bylo platno, když mužové v náhradu zasypávali své ženy dle možnosti penězi a hmotnými hodnotami? Peníze nenahradí vnitřní hodnoty života lásky a rodiny!

Totéž platí zcela vážně nejen pro mladý, ale i pro „starý“ svět v plném rozsahu. —

Vybírám až ze starověkého Seneky hluboký a pro život pravdivý výrok pro Vás:

„Chceš-li býti milován, miluj!“

Nepředchází-li zisku služba, lásce přijímané láska podávaná?

Ač zdá se to neuvěřitelným: nejmenší počet lidí zná posvátný půvab umění lásky. Co by mělo býti nejvyšším, nejupřímnějším mravním činem, neseným proudem ideálně čisté nezištnosti, bývá strhováno mnohými v pohlavně zisťný úkon.

Pro *myslíci* čtenáře jsem napsal kapitolu: „Životní umění — manželské umění.“ Jen *myslíci* čtenáři budou čerpati z těchto řádek plný zisk. Ale tito nadaní, omilostnění utváří své manželství na *umělecké dílo*, na odlesk věčnosti. Co zůstává pro množství chudým zlomkem, stane se vyvolenému zástupu *mistrovské ukončení*.

Také vaše manželství, vážený čtenáři, dozraje k harmonickému ucelení, osvojíte-li si heslo slavného Leonarda de Vinci:

„Čím větší muž, tím hlubší jeho láska!“

Jest to výrok jednoho z nejmohutnějších v říši duchů! Výrok geniův!

Snažte se po pravé, hluboké, obsáhlé lásce! Neboť život *mužův* bez pravé lásky jest *pouští*: ženě se stane však přímo pustinou!

Pak poznáte, že manželství jest nebeskou krupějí, vylitou *dobrotivou* rukou Stvořitelovou do kalichu *života* na oslazení a zmírnění jeho trpkosti.

A nad celým Vaším uměním života i manželství nechť vládne *směrodatně* ve tmách a utrpeních pozemského žití jako vůdčí hvězda: *náboženství!*

Svého žití loďku řídit
pevně k břehu vlnobytlí,
s pevnou vůlí, s pevným hledem:
to je zápas, hodný žití.

ZÁPAS ŽIVOTNÍ — UMĚNÍ ŽIVOTA A MANŽELSTVÍ!

Dospěli jsme konce výkladu o ethice manželství. Neobyčejně bohatou problematiku pojmu „manželství“ poznali jsme v celé řadě kapitol.

P. J. Hoffmann učinil nám v první části této knihy výklad o posvátnosti stavu manželského.

Slíbil jsem v předmluvě o ethice manželství, že chci hledati a podati pravdu, nepokrytou pravdu, život líčiti tak realisticky, jakým jest:

Nezatajil jsem sobě, ani svým čtenářům poznání, že dosud — bohužel jest více manželstev nešťastných a „disharmonických“ nežli šťastných a „harmonických.“

Položil jsem sobě a svým čtenářům otázku: Musí tak býti? — Není možný obrát k lepšímu?

Průběhem této knihy odpověděl jsem optimisticky na *druhou* otázku bez výhrady kladně.

A ukázal jsem, vycházejí od okolnosti rozporu, dostatečně cesty ke zdolání těchto nesouladů, k harmonii spoluzití, cesty schodné pro člověka *dobré vůle*. *Zdůraznil jsem význam vůle* ke spoluzití a nesmírný vliv katolické církve na obrodu manželství —

Pro svůj národ, pro lidstvo a konečně pro Boha a pro věčnost musíme se dopracovati správného pojmu manželství a dosíci pojmání života, jež má více smyslu pro ideální manželství a pro manželské ideály, ať jmenujeme tento toužený ideál

„manželstvím z důvěry“ nebo opravdu „křesťanským manželstvím.“

Naučme se opět v manželství zříti základ *státu, kulturního života, síly národa i síly hospodářské*, a v zásadách *katolické církve* o manželství základní pilíře lidstva.

Vím, že s tímto pojetím pluji proti proudu doby.

Činím tak u vědomí vážné *mravní zodpovědnosti* před národem a před Bohem.

A vím, že *boj* o manželství v jeho čistém a *svatém* útvaru jest pouze *přechodnou nemocí dobovou*. Žádný architekt nepokročí ve svém plánování a ve své tvorbě bez pevného základu.

Tak i my, stavitelé dílny času, stavíme marně bez nosného základu: totiž manželství v katolickém smyslu.

Tohoto jediného žádá si spisovatel této knihy jakožto *odměny své práce*: kéž mnohého účastníka manželství po přečtení této knihy pojme oblažující pocit *láskyplné soudržnosti*, jež velký muž vyslovil takto:

„Pojal jsem Tě za manželku, abych Tě miloval v Bohu a dle své potřeby, a abych měl v *cizím* světě místo pro své srdce, které nezchladí žádný příval ostrých větrů, a na němž nalézám teplo domácího krbu, k němuž se *tulím*, když venku bouří a mrzne; neboť mimo Boží milosrdenství není mi nic dražší, milejší a potřebnější a nutnější mimo Tvou lásku a domácí krb.“ —

Knihy musí povstávat z vnitřní nutnosti, musí býti zrozeny z *časové nutnosti*.

Tato kniha vznikla z vůle objasnit, že všechny pokusy o reformu vedou jen tehdy k souladu v manželství, jsou-li *podloženy náboženstvím* a zakládají-li se na jméně Toho, jenž řídí svět.

Jen v tomto náboženském upevnění vyrůstá svatost manželství od tichého krbu do *světa* a přes svět do *věčnosti*, vyznívá, ve *svátosti manželství* mnohohlasná mocná symfonie „*Sursum corda!*“

Svatý božský zákon, božské zařízení jest manželství!

Nikdo nesmí býti nucen do manželství; kdo však v manželství vstoupí, musí se podříditi Božímu příkazu. „Boj se Boha a plň jeho přikázání,“ to je *celý člověk* také v manželství a *obzvlášť* v manželství. Bůh nedal svá přikázání ze zvěle, aby lidi týral, nýbrž aby je pozvedl, ušlechtil, obšťastnil.

Úpadek manželství jest v nejhlubším základě odklon od Boha a jeho přikázání. Návrat k Bohu, k víře ve věčnou odplatu, k pokladům milostí, které Bůh uložil ve svátostech a na neposledním místě ve svátosti manželství, jest slibný začátek obrody manželství.

Kéž mnozí čtenáři, kteří hledají štěstí zakládající dům manželského blaha, vzpomenou slov Písma: „Nestaví-li Hospodin domu, pracují marně ti, kteří jej staví.“

I když užijete všech přirozených prostředků, jež jsou doporučeny v této knize: bez Jednoho,

Věčného-li stavíte, stavíte na písku. On jediný může popřáti vašemu štěstí trvání.

Jen náboženství dovede dodati vzájemné lásce sílu a oporu, povznést ji z nížin smyslné žádostivosti k světlým výšinám nejvroucnější pospolitosti duševní. Když muž a žena se společně modlí, společně přistupují ke stolu Páně, když Kristus jest sladkou páskou jejich manželství: v takovém manželství rozlije se požehnání jako proud s hora, jako sluneční svit, ozáří mír, soulad a láska pozemské dni takových manželů, a manželství, jež jest a zůstane vždy obětí, nepoměrně ulehčí. Usilujte tedy, křesťanští manželé, o lásku Boží, a náboženské zdokonalení. *V tom spočívá tajemství trvale šťastného manželství.*

HYGIENA MANŽELSTVÍ

Výňatek z připravované knihy M.U.Dr. L. Hnátky.

Základem státu jest rodina; zdravá rodina zaručuje zdraví i pro stát. Přirozeným účelem manželství jest zachování zdravého a zdatného rodu. Proto jsou hygienické zásady týkající se manželství velice důležité, a hájiti je jest úkolem lékaře. Leč ten bývá vyhledáván pravidelně jen v nemoci; a poněvadž jedním z hlavních úkolů hygieny jest právě studovati, jak vzniku nemoci možno se vyvarovati, jest přirozené, že v této knize věnované štěstí manželskému, hlásí se o slovo i lékař.

Hygiena manželství staví své zákony na zdravotnictví, týkajícím se především ženy a muže.

Žena je přírodou určena k nejvyššímu úkolu — býti *matkou*, dáti život novému pokolení. Ať zní hesla emancipačních hnutí, domáhajících se postavení pro ženu ve veřejném povolání, jakkoli svůdně, přec na tomto faktu, že žena je především stvořena pro mateřství, nedá se ničeho měniti. Ruka, jež pohybuje kolébkou, hýbe světem. Aby mohla však žena svému povolání jako budoucí matka plně dostáti, aby byla připravena i na úskalí, jimiž při plavbě za tímto svatým cílem jí bude proplouti, jest třeba, aby už od dětství výchova dívky nesla se tímto směrem.

Není úkolem těchto řádků podrobně zabývat se hygienou ženy před sňatkem. Prostou úvahou můžeme si uvědomiti význam hygieny od dětství; zde chci jen zdůraznit z těchto obširných kapitol ty prvky, které přímo souvisejí s *hygienou manželství*.

Pro porod na příklad jest velmi důležité, aby pánev byla prostorná. Jí prostupuje při porodu celý plod. Hlavička plodu donošeného jest veliká, dosti tvrdá a musí se kostěnou pávní protlačit. Je-li pánev jak říkáme úzká, t. j. menší než normálně, znamená to ztížení porodu — někdy dosti vážné, a lékař je pak nucen ukončit porod operativně. Často lze této komplikaci — úzké pávní — *předejíti*. Velkou většinu úzkých pávní má totiž na svědomí v útlém mládí prodělaná *křivice* — angl. nemoc — rachitis. To je onemocnění týkající se především kostí, které špatnou výživou, nedostatečnými hygienickými měry (slunce, světlo, vzduch) měknou, zkřiví se. A zejména týká se toto onemocnění kostí pánevních. Proto jest nejvýš záhodno, aby narozené dítě mělo v první řadě řádnou *výživu* mateřským mlékem. Jest přímo zločinem, když bez vážné příčiny — snad z pohodlí — odpírá matka dítěti svému prs, který jak uvidíme, jest zdrojem jediné správné výživy v útlém věku.

Na tomto příkladě vysvítá důležitost i ostatních významných zásad, žel často opomíjených: *pravidelná výživa dětí i po odstavení, vhodná příprava pokrmů, zdravotní zařízení obydlí*. Budiž

ovšem žalováno, že leckdy sebe lepší vůle dobré matky málo zmůže proti největšímu sociálnímu nepříteli — bídě a hladu. Nicméně je třeba znovu na tomto místě zdůraznit, že v mnohém případě nerozum matky zavinil onemocnění dítěte, které vystoupí svými hrozivými důsledky teprve v době pozdější — třeba až ve chvíli, kdy dítě samo vyspělo v matku. Dovedou se mstít tedy hrubé neznalosti primitivních zákonů hygieny i na třetí generaci.

Druhým pravidlem, které v zájmu pozdějšího života děvčete žádá splnění, jest příkaz matce, aby udržovala zevní *rodidla* svého dítěte v *čistotě*. Občasným omýváním chomáčem vaty namočeným v teplé vodě se shora směrem dolů, t. j. od lůna směrem ke konečníku — nikdy naopak — zamezí často pečlivá matka zánětům, které nezřídka v kojeneckém věku přicházejí. Tento zánět může se šířit po cestě močové vzhůru k ledvinám a postihuje často páničky ledvin, málokdy úplně se vyhojí a v době dospělosti, zejména pak v těhotenství, může být vážnou komplikací, ohrožující i život.

Zvláštní péče o kojence je třeba zejména, když matka trpí *kapavčitou nákazou* (gonorrhoeu). Dotekem, prádlem a různými předměty může býti nákaza přenesena na dítě a následky mohou býti strašné. Infekce oka vedla nezřídka již k oslepnutí. Zanesením na sliznici dětských rodidel dochází k zánětům vyznačujícím se zvláštní úporností a provázeným pocitem svědění, což v poz-

dějším věku svádí dívku k tření a dráždění se všemi duševními poruchami, které ji provázejí i do let dospělosti a mají přirozeně vliv na celý její život. Jak z těchto několika příkladů vysvítá, správná životospráva — základ to zdraví ženy - budoucí matky — má být respektována již od útlého dětství.

Vzduch, slunce a voda, zdravý pohyb a vhodná výživa zůstanou sice po celý život hlavními zdravotními přáteli lidstva, ale jejich dobrodiní má být využíváno již od mládí. Jsou potřebny pro zdárný vývoj celého těla. Otušování má se díti rozumně, individuálně podle konstituce, nejlépe po úradě s lékařem. Upozorňuji, že nemístné je otušování kojence studenou vodou, na to je dost času ve věku pozdějším. Myslím totiž, že leč která nervosa dětského věku má tu svůj původ.

Ideálem pro mládež obého pohlaví a ženskou zvláště zůstanou rozumné hry na volném prostranství zdravé krajiny, které v pozdějším věku změni se ve vhodné *sporty*. Dokud sporty se pěstují pro zábavu, jsou význačnou složkou v zdravotnictví. Jakmile jediným cílem při nich je závodění, mohou — zejména ženě — přinést více škody než užitku. Lámání rekordů, jež vyžaduje vypětí posledních sil, provozované právě ve věku tělesného rozvoje, schvátí ženu dříve než muže a přiči se fyziologii. Žena smí provozovat sporty, ale tak a takové, které odpovídají jejímu celkovému založení. Že takové sporty ženě jen prospívají, toho dokladem jsou případy, kdy právě sportov-

kyně jsou výbornými matkami, neboť tělesná zdatnost nepředpokládá zhrubnutí duše, naopak tělesná výchova má kráčet ruku v ruce s výchovou mravní.

Do hygieny manželství spadá také otázka *jaký věk pro ženu a muže jest pro sňatek nejvhodnější?* Jistě nejlepší odpovědí bude: žena má být tak tělesně vyvinutá, aby mohla dáti život zdravým dětem, při čemž sama úhony na zdraví nedozná a duševně tak vyspělá, že plně chápe zodpovědnost, jakou jí ukládá příští život a mateřství. U nás možno hranice nejvhodnějšího věku klást asi mezi 20—25 rok, tedy ani příliš rané ani ne pozdní manželství, dle zásad Dr. F. E. Maye v této knize uvedených. Není nic zvrácenějšího, než když vstupuje do manželství, anebo stává se v něm matkou nedospělé děvče, které samo ještě potřebuje ochrany vlastní matky. Musí býti svému muži družkou, ne dítětem, které má opatrovati. Žádný důvod nestačí, aby vechnána byla do manželství dívka tělesně i duševně nevyspělá. Požadavek stejný klademe přirozeně i na muže, který věkem má býti *starší* své budoucí ženy. Také musí býti v takovém společenském postavení, aby mohl bez hmotných starostí založit svou vlastní domácnost. Tento požadavek nesmí být přezírán a víme z denní zkušenosti, že bývá nejčastěji, nedbá-li se ho, prvním počátkem rozvratu v manželství. U muže označován bývá 30. rok života za poměrně nejvhodnější. Uzavírají-li se manželství předčas-

ně, mstí se tento krok nejen na zúčastněných, nýbrž i na potomstvu. Stejně nevhodná z hygienického hlediska jsou ovšem manželství lidí starých. Důležitým a jaksí samozřejmým požadavkem — žel tak často málo respektovaným — jest, aby oba, muž i žena, kteří hodlají uzavřítí sňatek, *byli zdraví* tělesně i duševně. Mnoho se psalo i mluvilo o oprávněnosti *lékařského vysvědčení* na obou stranách v zájmu eugeniky. Eugenika čili péče o založení zdravého potomstva a o vývoj každého jedince se zřetelem ku prospěchu národního celku, usiluje o to, aby jen zdravý muž pojal zdravou ženu a žádá, aby lékařskou prohlídkou i zdánlivě zdravých osob a vyšetřením zdravotních poměrů nejbližšího příbuzenstva s ohledem na *duševní choroby*, předešlo se plození individuí nedokonalých, neduživých, méněcenných. Je jisto, že svazek dvou lidí nemocných, z něhož je předem jasno jaké potomstvo vzejde, nemůže býti lidské společnosti lhostejný — neboť znamená to „obohacení“ lidské společnosti o jedince, kteří jí budou jen na obtíž. A rodičům stejně nemůže být později lhostejno, jaký osud čeká jejich děti. Mstí se tedy neprozřetelný krok životní všestranně. S politováním však nutno doznati, že i dnes bez ohledu na tento zásadní hygienický požadavek se hřeší uzavíráním sňatků ze spekulace a pro hmotné zabezpečení.

Mnohé *nemoce*, jimiž žena trpí, mohou se v manželství resp. těhotenství pohoršiti — takže

porada u lékaře před provdáním dívky slabší tělesné konstituce měla by býti obvyklou. Z vnitřních nemocí přichází nejčastěji v úvahu *počáteční tuberkulosa, srdeční vady* a j. Často je lékař konsultován až po sňatku, pak nezbývá než varovati alespoň před oplozením; anebo dokonce až v těhotenství, a pak je těžko raditi. A manželství bez dítěte? — bývá málokdy šťastné, neboť dítě, jak píše vynikající gynaekolog, je korunou manželství.

Dále má býti zakázáno uzavírat sňatky mezi *pokrevními příbuznými*. Děti takových rodičů bývají přechasto duševně zaostalé nebo hluchoněmé.

Kapitolou pro sebe v tomto ohledu jsou *pohlavní nemoce* muže i ženy. Mezi ně čítáme: kapavku (gonorrhoea), příjici (syphilis) a tak zvaný měkký vřed (chankr). Moderní věda lékařská vyspěla na tolik, že *započne-li se s léčbou včas*, jsou choroby tyto téměř vždy *vyléčitelné*. Dopouští se tedy muž i žena nenapravitelného poklesku, nejen vůči sobě samým, nýbrž především vůči svým potomkům, když vědouce o své nemoci vstupují do manželství. Běží o nemoce, které pohlavním stykem se přenášejí na druhého; ale nejenom to. Jed, na příklad příjice, postihuje i právě se vytvářející plod v těle matčině a otravuje jej dříve, než spatří světlo světa. V důsledku toho buď plod předčasně — nezralý — bývá vypuzen čili nastává *potrat*, nebo i *předčasný porod* mrtvého dítěte. Jindy (na příklad při nákaze matčině staršího data nebo po důklad-

nějším léčení) sice žena plod donosí, tento porodí se živý, ale se známkami *zdeděné* příjice (vyrážky, hnisavé puchýře atd.). Dítě takto nemocné, zůstane-li při životě, bývá hrozným vykřičníkem svědomí pro rodiče, za jichž vinu nevinně trpí. Není úkolem těchto řádků popisovati průběhy nemocí venerických muže a ženy, nýbrž zdůraznit, že v každém podezřelém případě jest třeba odložit falešný stud a vyhledat odborného lékaře. Jen včasným započítím správné léčby lze nabýti ztraceného zdraví. Je pravda, že vedle pohlavního styku lze nákazu příjicnou získat i dotekem, když pokožka na pr. prstu je poraněna. Případy takové stávají se u lékaře, porodní asistentky, u kojné a nejsou bohužel vzácné. Proto syfilitické dítě smí kojit jen vlastní matka a proto zas naopak při volbě kojné (kterou po dobré úvaze provádí lékař) jest třeba nejvyšší opatrnosti.

Otázky, kdy možno muži nebo ženě, kteří prodělali pohlavní nákazu, bez obav vstoupiti do manželského svazku, jsou zásadní důležitosti, značice návrat člověka předtím nemocného k normálnímu životu sociálnímu a mohou být zodpověděny zas jen lékařem po odborném vyšetření po případě několikrát opakováním.

Konečně podobným zlem jako nemoce venerické jest nadužívání alkoholu — *alkoholismus*. Alkoholici by neměli zakládat rodin, poněvadž

obširnými statistikami je dokázán zhoubný vliv alkoholu na potomstvo.

Z pověděného je patrné, že kdyby vžil se ve společnosti lidské zvyk žádati před sňatkem zdravotního vysvědčení, předešlo by se mnohé pozdější katastrofě. Vždyť sňatek je nejzávažnější smlouvou, kterou žena a muž uzavírá. Zákonem vynucovati tento průkaz zdraví se ovšem nedá. Trefně podotýká prof. Ostrčil, že takovým zákonem dosáhlo by se právě naopak rozvratu pořádaného sociálního řádu, neboť by bylo zcela nemožno zabrániti pohlavnímu styku oněch osob, jimž z výše uvedených důvodů nebylo dovoleno manželství uzavřítí. Lékařská prohlídka před sňatkem měla by býti tedy vždy soukromou čestnou záležitostí obou stran.

Ke zdravotvědě před sňatkem patří i poznámka o *zdrželivosti pohlavní*. Lékaři, kteří se zabývali pohlavní hygienou, jsou zajedno o neškodnosti zdrželivosti pohlavní. A jako národové, kteří vynikají nevázaností mravů, hynou neplodností, tak je tomu i u jednotlivců. Jen ti, kteří zachovávají čistotu, stávají se nejlepšími manželi a rodiči. Zřejmě slaboši si vymyslili, že zdrželivost odporuje zákonům fyziologickým. Právem píše Scott (citováno podle Féréa), že pohlavní pud přirozeně tlumený dovede povznést člověka k nejvyšší možné výši; avšak ponechán bez uzdy, že ho může snížit k úpadku fysickému i morálnímu, do něhož strhne i své okolí i své potomstvo. Muži před sňat-

kem pak bych vepsal do památníku: „Žádej od své ženy před sňatkem takovou čistotu, jakou sám se můžeš před ní vykázat.“

Je nesporno, že doba, kterou prožívají dva mladí lidé, kteří hodlají uzavřít manželství, jako *snoubenci* je určena pro obapolné poznávání jeden druhého a má tedy své oprávnění. Jest však předsudkem chtít, aby v každém případě zasnoubení končilo sňatkem. Vždyť má to být právě dobou zkušební, v níž má se dojít teprve k pravému přesvědčení, že ti dva lidé povahově se k sobě hodí. Se stanoviska hygienického doporučuje se, aby doba zasnub trvala jen přiměřeně dlouho a seználi se, že — ať z jakýchkoli důvodů — sňatek byl by omylem, je rozumnější v klidu a přátelství se rozejít.

Opravdové manželství má býti svatyní, která nemá být nikdy zneuctěna. Předpokládá obapolnou uctivost a shovívavost. „Život rodinný má být nejposvátnější ze všech svatostí, které lidský duch vytvořil,“ praví Gerling. Jest třeba si uvědomit, že nikdo nejsme bez chyb a že denní život přináší s sebou co chvíli řadu nepříjemností, které nemohou kouzlit jen růžovou náladu, ale mohou ohrozit klid a mír. Zachovat rovnováhu vždy a ve všem, mělo by být vžitým příkazem. Skoro bych řekl, že strážným andělem tohoto míru má býti žena, jejíž vrozený cit a půvab, přírodou jí daný do vínku, propůjčuje jí schopnosti lámati hrot těm denním starostem a povznášeti muže z prosy všednosti. Výtvarné i bás-

nické umění všech věků učinilo ženu středem pozornosti, dávajíc tak výraz svému obdivu nad schopnostmi, jimiž příroda ženu obdařila. Dalo by se uvésti nepřehledně důkazů o tom, jaký vliv má žena na práci, intuici mužovu a je jistě málo velkých a významných výtvorů ať básníků, malířů, sochařů a skladatelů, kde inspirátorem by nebyla žena. Muž, má-li býti produktivní, ženy potřebuje, tak jako žena k své ochraně potřebuje muže. Ve skutečnosti muž i žena tvoří *celou* bytost lidskou jen ve svém *spojení*. Jedno pohlaví druhým se doplňuje. Ženská zárodečná buňka — vajíčko — teprve po splynutí s rozmnožovací buňkou mužskou, prodělává, jako zázrakem oživena, onu krásnou obdivuhodnou metamorfosu, jejíž výsledkem jest nový život.

Řekli jsme již, že žena jest stvořena pro mateřství. Tento pud po dítěti jest dán děvčeti již v útlém věku; známá je touha malého děvčátka po hře s panenkami. Věkem roste ovšem tento pud u normální ženy (t. j. takové, která nepodléhá škodlivému vlivu rafinovaného světa) v uvědomělou touhu. V manželství zůstává také ukájení pohlavního pudu — soulož — zpravidla pro ženu jen *prostředkem* k dosažení mateřství, kdežto u muže bývá styk pohlavní *cílem*, po němž touží. Právem možno říci, že žena miluje své dítě dříve, než pozná svého manžela.

Nelze tak snadno zodpověděti otázku, kterou slýchává lékař v ordinaci, jak často smí býti pohlavní styk v manželství vykonáván se sta-

noviska zdravotvdy. Záleží tu na individualitě muže i ženy. (Jsou autoři, kteří za normálních poměrů doporučují soulož asi 1 krát týdně). Rozumná zdrželivost i tu je na místě. Jsou známy případy, kdy nemírným nadužíváním pohlavního pudu přivoděny byly vážné poruchy na zdraví muže i ženy. Muž měl by si vždy při dožadování svých manželských práv uvědomiti, že duševní život ženy je složitější, jiný, než jeho. Není následkem fyziologických jevů, které v organismu ženy se odehrávají, klidnou hladinou, jako tomu jest u muže, nýbrž vlnovkou s vzestupem a sestupem. Žena následkem této labilitv spíše podléhá náladě; a kromě toho je známou věcí, že zpravidla pud pohlavní jest více vyvinut u muže. Jistá část žen dokonce je pohlavně chladná.

Konečně je třeba zmíniti se o tak zv. *bezdětnosti* neúmyslné, tedy chorobné, která v manželství často může znamenat rozvrat. Následky její bývají pocítovány ovšem až po několika letech, poněvadž téměř denně slýcháváme od mladých manželů, že na děti jest času dost, anebo vůbec, že raději s touto možností nepočítají. Jedni — zdánlivě rozumnější — uvádějí za hlavní důvod špatné hmotné poměry, malý byt a pod., nebo výdělečné zaměstnání ženy, která v důsledku toho nemá na mateřství času — druzí bez obalu doznávají, že nejdříve ve svém manželství chtějí něčeho užít, ve společnosti, na cestách a v těchto zábavách, že by jim děti překážely.

Že tito manželé se svými zásadami neobstojí před rozumnou kritikou je jasné. Vždyť s dětmi v manželství se počítat musí; řekli jsme hned na začátku, že vlastně v civilisovaném světě jest dítě *účelem* manželství. Oddalovat jeho narození je nerozumné z několika důvodů. Především, čím dříve dítě se rodičům narodí a má tedy mladší rodiče, tím pro ně lépe. Děti mladších rodičů bývají zdatnější a déle požívají té nejsladší radosti mítí otce i matku. Také mladí rodiče lépe se hodí za vychovatele pro děti, než životem mrzutí lidé starší a také mají větší vyhlídky dočkati se jednou radosti ze samostatnosti svých dětí. Tím nemá býti řečeno, že zábav jako sportu, cest a společenských styků mají k vůli dítkám se zříci. Když dítě dospěje určitého věku, mohou rodiče s ním ještě lépe věnovati se svým ušlechtilým zábavám. Pěstuje se v takových případech jistý *přátelský vztah* mezi rodiči a dětmi, který ve výchově mnoho znamená.

Na neposledním místě chtěl bych uvéstí s lékařského hlediska důležitou okolnost pro ženu, že první porod lépe a snadněji odbude právě v mladším věku než později.

Polemisovati s těmi, kteří odmítají příchod nového člena rodiny pro nedostatek hmotných prostředků, je velmi těžké a sluší tu předat slovo spíše sociologům. Přivádět do vyslovené bídy nevinného tvora jistě není humánní; ale tu jsme u toho, že před takovým sňatkem podobné úvahy byly by více na místě než

po něm. Myslím však, že za tento pádný argument proti bezdětnosti staví se dnes mnoho manželů *neprávem* a že taková veliká chudoba a bída jest jen mnohdy předstírána. Chtěl bych právě takovým méně zámožným, zakolísají-li, říci, že chybují, zříkajíce se dětí, neboť přijde doba stáří, kdy zdárný syn nebo dcera mohou být jedinou jejich oporou.

Než vraťme se po této úvahové odbočce k otázce bezdětnosti *chorobné*. Ve velkém počtu případů bývá vždy nejdříve obviňována žena. Je pravda, že existují ženské choroby, které bezdětnost zavinují. Možno však říci, že skoro ve většině případů vina spočívá právě na muži. Příčin může být celá řada, ne na posledním místě přestálé choroby pohlavní. Jest úkolem lékařovým zjistiti příčinu bezdětnosti u muže i ženy a podle ní zavést příslušné léčení. V častých případech ženské sterility lze vhodným léčením nebo operací zjednatí nápravy.

Rozhodně porady odborného lékaře vyžaduje žena, která sice může otěhotněti, ale dříve nebo později dochází u ní k *samovolnému potratu* nebo k *předčasnému porodu*.

Pro další pohlavní život v manželství netřeba zvláštních hygienických pravidel. Hygienické zásady všeobecné platí — jak už bylo zdůrazněno — v neztenčené míře i pro manželství. Doba *práce* má být vystřídána přiměřenou dobou odpočinku. *Spánek* posiluje tělo i duši, osmihodinový

spánek zdravým lidem postačí úplně. *Obydlí* bu-
diž vzdušné a slunné, na tuto okolnost měli by
pamatovat zejména ti manželé, kteří mohou si
výběru bytu dopřát a očekávají dítě — neboť
vzduch a slunce jest nejlepším přítelem dětí.
*Čistota těla, péče o chrup, pravidelná životosprá-
va, střídmost* v jídle a pití doplňují asi zhruba
zdravotní slovník mladé domácnosti.

TĚHOTENSTVÍ.

Otázka *nejvhodnějšího věku ženy* pro první porod z valné části zodpověděna byla již vlastně v kapitole předešlé. Bylo zdůrazněno, že mladý věk, t. j. asi mezi 22.—26. rokem je pro první porod nejvhodnější. Sluší však podotknouti, že nemá tím být řečeno, že snad v každém případě u t. zv. starých prvníček, t. j. po 30. roce porod probíhá těžce. Leckdy starší prvorodička snáší porod lépe než žena mladá. Záleží tu jistě na individuálních jejích vlastnostech, nejen na věku.

Čěhotenství začíná oplozením vajíčka mužskou rozmnožovací buňkou — spermatozoem. Vajíčko (ovium) uzrává u ženy v době pohlavní dospělosti asi jedenkrát za měsíc ve vaječnicích, v míšku vaječnickovém, který na svém povrchu praskne a tak zralé vajíčko uvolní. Toto vyklouznuvši vnikne do stejnostranného vejcovodu — rourky to tlusté asi jako notýsková tužka — který ústí do dělohy. Takové zralé vajíčko jest největší lidskou buňkou a má v průměru 0.2 mm; je mnohem větší než mužská semenná buňka (spermium). Spermium jest buňka opatřená dlouhým bičíkem a vyznačuje se vlastním velmi čilým po-

hybem, jímž usnadňuje se vniknutí do dělohy. V mlékovité tekutině — produktu to varlat neboli mužských pohlavních orgánů — jež při souloži jest deponována do zadní klenby poševní ženy, jest těchto rozplovovacích buněk asi 250 až 500 milionů. Na cestě, kterou zralé ženské vajíčko putuje z vaječníku vejcovody do dělohy, setká se někde vajíčko se spermiem (děje se to obyčejně na konci vejcovodu), splyne s ním a to je počátek těhotenství. Poněvadž toto splynutí může nastat několik hodin nebo dnů ba i týdnů po souloži, neznáme vlastně počátek těhotenství. Jestliže vajíčko oplozeno nebylo, přítokem krve k vnitřním rodidlům, který periodicky jednou za 4 neděle se opakuje, popraskají cévy ve sliznici děložní, nastává krvácení z dělohy, což nazýváme *menstruací*, čmýrou, nebo periodou. Oplozené vajíčko v děloze zapadne do sliznice jako zrno obilní do orné půdy. Oplozením vajíčka jako by vnikl do něho nový život; roste tím, že se stále dělí v malé buňky, které se určitým způsobem seřazují. Poněvadž ve spermiu i oviu jsou tělíška, o nichž se učí, že jsou nositelem dědičnosti, t. zv. chromosomy, při rozdělení dávají tak zárodku vlastnosti obou rodičů. Na povrchu oplozeného vajíčka po krátké době můžeme pozorovati hojně řas — jemné výhonky klkovité — které zabořujíce se do mateřské sliznice, ssají pro malý zárodek první potřebnou výživu.

Po třetím měsíci skládá se takové vajíčko:

z obalů blanitých, v nichž je tekutina (voda plodová), kde plove plod, připoután provazcem — pupečníkem — vedoucím od středu břicha a upínajícím se na zvláštním koláčovitém útvaru, který pevně lpí na sliznici děložní (lůžko, koláč plodový, placenta). Tento koláč plodový vznikl na místě, kde výše popisované klky vnikly hluboko do sliznice děložní. Pupečníkem přiváděna je plodu výživa a kyslík z matčiny krve.

Se vzrůstajícím vajíčkem vzrůstá i děloha. Těhotenství trvá asi 280 dní, t. j. 40 týdnů — tedy 10 lunárních, 9 obyčejných měsíců. Na jeho konci váží celé vejce asi $4\frac{1}{2}$ —5 kg, z čehož na plod samotný připadá asi 3200 gr.

Jak se vypočítá konec těhotenství? Řekli jsme již, že přesné datum počátku jeho neznáme, i když bychom znali datum oplozující soulože. S tím ovšem souvisí, že výpočet konce těhotenství, t. j. určení doby porodu můžeme určit jen pravděpodobně.

1. Konec těhotenství určujeme podle *poslední menstruace* tak, že k jejímu prvnímu dnu připočteme 7 dní a pak 3 měsíce odečteme. Na př. poslední perioda byla 15. ledna (první její den) a 7 jest 22. ledna. Od toho odečteme 3 měsíce, t. j. 22. října.
2. Známe-li den soulože, odčítáme od toho dne 3 měsíce.
3. Pamatuje-li se žena na dobu prvních pohybů plodu ve svém životě (jemné kopání,

ťukání v životě) jest to tedy asi právě polovina těhotenství. K tomuto datu připočteme tedy $4\frac{1}{2}$ měsíce.

Těhotenství, ač je *fysiologickým* stavem — způsobuje hodně změn v organismu ženy. *Děloha* těhotná povolna se zvětšuje tvoříc schránku pro rostoucí plod, který s vodou plodovou je uzavřen v blanách plodových. Na konci těhotenství dosahuje děloha do výše až k obloukům žeberním, způsobujíc na první pohled patrné zvětšení objemu života těhotné ženy. *Prsy* již od druhého měsíce počnou svou citlivostí nebo pocitem napjetí na sebe upozorňovati a začnou odměšovati při tlaku mlékovitě zbarvenou tekutinu, zvanou *mlezivo*, pak zřejmě přibývá na jich objemu a zejména dvorce bradavkové se rozšíří a stanou se nápadně hnědé. Na kůži břicha někdy i na prsech (následkem napnutí kůže při vzrůstu objemu) objeví se pravidelně drobné klikaté namodralé proužky zv. pajizévky. Následkem zvětšeného přítoku krve k rodidlům dochází k prosáknutí všech ostatních *pohlavních orgánů* (lůno, pochva, hrdlo děložní), čímž příroda už od počátku těhotenství se stará o přípravu celého porodního kanálu pro prostup plodu, aby za porodu snadno mohly se tyto měkké cesty rozšířit bez nebezpečí roztržení nebo poranění. Na dolních končetinách velmi často rozšiřují se (zejména však při opětovném těhotenství) žíly a dávají vznik tak zv. *městským*. V obličeji pozo-

rujeme někdy *žlutavé skvrny* místy nahnědlé. Vedle těchto viditelných změn provázeno bývá těhotenství řadou *subjektivních* potíží a pocitů. Často již na samém počátku — po prvním vynechání menstruace — dostavuje se žaludeční nevolle až zvracení, zejména po ránu na lačný žaludek, zvýšená sekrece slin v ústech, odpor k některým jídlům nebo zase touha po pikantních, ostrých pokrmech, bolesti zubů a hlavy, nucení na moč, jindy zácpa. Těhotné ženy bývají náchylné k změnám nálady, těžkomyslnost střídá se s veselostí a pod. Vidíme z toho všeho, že v celém organismu se odehrávají důležité změny.

HYGIENA TĚHOTENSTVÍ.

Těhotná žena může zachovávatí dřívější způsob svého života, předpokládáme-li, že odpovídal hygienickým zásadám platným pro stav netěhotný. Je chybou dívatí se na těhotenství jako na nemoc, neboť zdůraznili jsme, že běží o stav fyziologický. Jest třeba, aby se žena vystříhala všeho, co ruší klidný způsob života, rozčilení a těžké práce fysické (j. zvedání břemen).

Naproti tomu povinnosti, které jí ukládá běžná péče o domácnost, nemá se vyhýbatí; naopak pohyb, chůze, zejména procházky na zdravém, čerstvém vzduchu jsou žádoucí. Zrazovatí dlužno všechny sporty, při nichž dochází k silnějším otřesům. Leckdy byl pozorován potrat po drkotavé cestě vozem nebo vlakem. Šat má být volný, aby netísnil prsa ani život. Důrazně je třeba zamítnoutí gumové podvazky kol lýtek, poněvadž brání toku krve a napomáhají vzniku městek i otoků. V druhé polovině těhotenství dobré služby prokáže břišní pás zejména u vícerodiček.

Potrava má býti výživná, lehko stravitelná, rozmanitá; za nápoj hodí se voda, mléko, něco piva. Varujeme před požíváním silného vína, těžkého piva, punče a pod. Slabší káva a čaj ne-

škodí. Důležité jest, aby měla těhotná žena pravidelnou stolicí každý den. Zejména ženy, které k zácpě jsou náchylné, mají pohybem, vhodnou dietou, po případě nedráždivými projímadly pečovati o pravidelné vyprazdňování střeva a stejně budiž věnována zvýšená pozornost činnosti měchýře močového. Často totiž zvětšující se děloha, později hlavička plodu způsobuje tlakem nutkání na moč.

Vlažné očišťující lázně (26 — 27° Réaumur) jednou anebo dvakrát týdně jsou prospěšné. Irrigace, t. j. vyplachování pochvy bez svolení lékaře nesmějí se prováděti. Těhotné ženy trpívají výtokem, ovšem ne příliš hojným, který nemá zvláštního významu. Horké koupele, parní lázně, plování v řece je škodlivé. Pohlavní styk má býti omezen, zejména v druhé polovině těhotenství nejen proto, že mechanicky by mohlo těhotenství doznati úhony, nýbrž pro možnost zanesení *infekce* ze zevnějška.

Této jest se úzkostlivě varovati. Proto už má se každá těhotná žena *šetřit*, aby na příklad nachlazením nedala podnět ke vzniku zánětu mandlí v krku, zánětu průdušek a pod., kteréžto onemocnění v průběhu porodu mohou být nepříjemnou komplikací. Stejně je tomu s chorobami kožními a vyrážkami.

Zvýšenou pozornost od poloviny těhotenství má věnovati žena prsům, respektive bradavkám. Pravidelným omýváním zředěným alkoholem, francovkou, borovou vodou otuží se jejich jemná po-

kožka proti trhlínkám, které přicházejí v šesti-
nedělí a jsou velmi bolestivé; vadí hlavně při ko-
jení. Jsou-li bradavky ploché nebo vpadlé, je
třeba denně je povytahovati. Strach před shléd-
nutím, který bývá mezi lidem zakořeněn, není
ničím odůvodněn.

Porod bývá leckdy populárními knížkami obe-
censtvu zkreslován jako něco strašného. Děje se
tak obyčejně za účelem sensace nebo v porno-
grafii. Hrůza před porodem je naprosto zby-
tečná, největší část všech porodů probíhá nor-
málně a dnes, kdy porodnictví vyspělo tak, že
i pathologické porody odbývají se v ústavech
bez nebezpečí pro matku i dítě, je každý strach
zbytečný. Jest jen potřeba, aby zjistí-li se nějaká
nepravidelnost, včas byl konsultován lékař. Na
tomto místě chtěl bych zdůraznit, že každá tě-
hotná žena má, zejména však ke konci těhoten-
ství, i nepociťuje-li potíží, *dáti se vyšetřiti* lé-
kařem odborníkem. Předejde se tak mnohému
nepříjemnému překvapení při porodu. Božci (ecc-
lampsii) na př. dá se leckdy včasnou dietou a
lčením snadno předejít. I otázka prostrannosti
pánve jest věcí, která musí těhotnou od počátku
zajímati. Poplašným signálem k cestě za lékařem
jsou otoky dolních končetin, důrazné bolesti hla-
vy, slábnutí zraku nebo bolestivé městky na no-
hou. Zejména ženy, které dříve prodělaly zá-
něť ledvin, nebo trpí srdeční vadou, nutně potře-
bují občasné kontroly svého tělesného stavu. Zů-

stane i věcí lékaře, aby doporučil porod doma nebo v ústavě.

Vážným příznakem je *krvácení v těhotenství*. Ve vzácných případech může se i menstruace jednou až dvakrát na začátku opakovat. Častěji však běží o krvácení jako příznaku hrozícího potratu. Je samozřejmé, že v zájmu zdraví ženy má být volán lékař, jemuž podstatně se úkol ulehčí, schovají-li se mu sraženiny krevní, které z ženy odešly, aby mohl v nich konstatovati po případě části vejce. V pokročilejším stadiu těhotenství nastává krvácení obyčejně (nepřihlížíme-li k vzácným příčinám) z nepravidelnosti koláče — placenty. Buď jedná se o předčasně se odlupující koláč nebo t. zv. vcestný koláč, t. j. takový, který příliš nízko v děloze usídleným vajíčkem vyvinul se až v hrdle děložním a leží tedy plodu v cestě. Tak jako úzká pánev tak i tato anomalie patří před koncem těhotenství do ústavního ošetření. Konečně pro úplnost jest třeba zmíniti se, že i *mimoděložní těhotenství*, t. j. takové, kde vajíčko oplozené místo v děloze usadí se mimo dělohu — ve vejcovodu nebo vaječníku — ohlašuje se po několikerém vynechání menstruace bolestmi a krvácením z rodidel. Jest komplikací vážnou a vyžaduje odborného ošetření.

POROD.

Porodem rozumíme onen fyziologický děj, při němž plod a lůžko vypuzuje se z dělohy *v pravý čas*. Děje-li se tak před pravidelným termínem, hovoříme *o porodu předčasném*, když je to dokonce dříve než po 28. týdnu *o potratu*.

Porod dělíme na tři doby. První je tak zv. *otevírací*. Začíná prvními bolestmi porodními. Bolestmi rozumíme stahy děložního svalstva, které mají za účel zbavit dělohu jejího obsahu. Tyto bolesti opakují se pravidelně po určitých 12—15 min. pauzách stále kratších až sledují jedna za druhou ráz na ráz. První doba porodní trvá u prvorodiček 12—16 hodin, u vícerorodiček 8—10 hodin. Ženy mohou na jejím počátku vykonávat (předpokládáme-li normální poměry) ještě své domácí zaměstnání. Přivolaná porodní asistentka zařídí vše potřebné: připraví rodičku klysmatem a vlažnou koupelí, dolení část břicha a krajinu rodidel omyje slabým desinfekčním roztokem; jakmile stahy děložní stávají se vydatnějšími a pausy kratšími, uloží ženu do čistě připravené postele. Je příkazem, aby odbývala-li se porod doma, prádlo, které ať jakkoli s ženou přijde ve styk, bylo řádně vypráno a pečlivě

žehleno (tím jaksi sterilisováno). Pod rodičku uloží kus nepromokavého plátna překrytého prostěradlem. Vyšetřením zevním, po případě vnitřním, jemuž musí předcházet důkladná desinfekce rukou, přesvědčí se porodní asistentka o stavu porodním. Zjistí-li nějakou nepravidelnost, jest její povinností volati lékaře. Bolesť první doby jsou charakterisovány jako koliky střevní, v břiše, táhnou se do třísel i do zevních rodidel a stehů. Rozumné ženy snášejí porodní bolesti zcela dobře — a budiž s pýchou řečeno, že zejména naše československé ženy vynikají nad ostatní rasy trpělivostí. — Teprve ke konci první doby porodní stávají se bolesti velmi prudké, ostré, opakující se jedna za druhou. Častěji dostavuje se vrhnutí. Žena musí si uvědomit, že tím vším není nikterak v nebezpečí ona ani dítě a že po chvíli, jakmile rozevře se úplně hrdlo děložní a po puknutí blan odteče voda plodová, čili nastane *druhá doba porodní (vypuzovací)*, bolesti se změní spíše v tlak a pocit nucení na stolicí. Zmínili jsme se totiž již dříve o tom, že plod jest uzavřen ve blanách, ve vodě plodové. Tato voda plodová při každé bolesti porodní, t. j. stahu děložním, uniká směrem k hrdlu děložnímu, vyklenuje blány, tvoří t. zv. vak blan, který tímto způsobem velmi šetrně a zvolna roztahuje děložní hrdlo. Když toto jest úplně rozevřeno, vak blan puká a voda plodová odtéká učinivši tak zadost svému poslání. Porodní ces-

ta tvoří tak otevřený kanál úplně připravený pro prostup plodu.

Jest úkolem porodní asistentky, po případě lékaře, poučiti ženu, jak má v této druhé fási porodní tlačiti, využívajíc lisu břišního, a tím usplíšiti porod. Tato vypuzovací doba trvá u prvorodičky asi 2 hod., u vícerodičky $\frac{1}{2}$ hod. — 1 hod. a končí vypuzením plodu. Jest třeba dbáti toho, aby rodička pravidelně močila, naplněný měchýř močový právě jako naplněný konečník může být dokonce určitou překážkou spontánního porodu. As 99 porodů ze sta odbývá se v *podélné* poloze plodu na rozdíl od *šikmé* a *příčné*, to znamená, že plod v děloze zaujímá polohu buď hlavičkou nebo svým koncem pánevním obráceným směrem *dolů* k pánvi. Z těchto 99 jest 96 poloh hlavičkou, z nichž nejčastěji přichází ona, kdy hlavička plodu je skloněna bradičkou těsně přiléhajíc k prsům. Při této tak zv. poloze záhlavím-nejdříve objevuje se ve šterbině stydké za porodu záhlaví. Tato poloha je vůbec nejčastější a pro matku i dítě nejpriznivější, poněvadž při ní prostupuje porodním kanálem lebka svým nejmenším obvodem. Porod se obyčejně při ní odbude v obvyklé době, dítě následkem toho netrpí dlouhotrvajícím porodem, matka bývá ušetřena poranění svých měkkých částí, jimž často nelze se vyhnout (ani vede-li porod zkušený porodník). při prostupování hlavičky temenem, čelem, obličejem, nebo při oněch polohách, kdy plod rodí se nožičkami, koncem pánevním. Jest

přirozeno, že tato poranění, vzniknou-li jaká, musí být lékařem po porodu řádně ošetřena resp. sešita; nejčastěji se objevují trhliny na hrázi. Nešejitá nebo špatně se zhojivší hráz má později za následek pro ženu řadu obtíží, snižování až výhřez dělohy, výtok, záněty, nemožnost příštího otěhotnění atd. Nutno v takovém případě tedy po šestinedělí hráz spraviti plastickou operací a ženy nedbající tohoto příkazu dříve nebo později na to doplatí.

Když dítě je porozeno, zřetelně vidíme dosud jeho spojení s matkou. Souvisí dosud pupečnickovou šnůrou s koláčem v děloze se dosud nacházejícím. Pupečník se na dvou místech podváže a přestříhne. Vypuzení koláče spadá do *třetí doby porodní* zv. dobou k lůžku. Tato doba trvá obyčejně 10—25 min. a rozumné její vedení jest právě tak důležité jako vedení celého porodu; musí být tedy i tato doba kontrolována rozumnou akušérkou nebo lékařem. Neúplným odloupnutím lůžka v děloze a pod. může dojíti k velmi nebezpečnému krvácení ze zejících cév chabé dělohy. Zejména ženy, které vícekrát a brzy za sebou rodily nebo ženy určité rassy (na př. rusovlásky) jsou náchylné často k většímu krvácení.

Ačkoli může lékař již v těhotenství nebo na počátku porodu zjistit, že pánev jest dostatečně prostorná, plod přiměřeně veliký, měkké cesty porodní správné, přec nemůže nikdy předem se vyjádřit o tom, jaké budou kontrakce děložní na nichž za porodu mnoho záleží, neboť jsou vy-

puzovací silou. Stejně nelze předvídati předčasný odtok vody plodové, jejíž význam jsme svrchu zdůraznili a poranění měkkých částí. Proto nelze vhodněji uzavřít kapitolu o porodu než slovy prof. Ostrčila: „Nevede-li porod lékař, jak je to vlastně zvykem ve většině kulturních zemí, měl by být aspoň zamluven, aby nemusel býti sháněn v posledním okamžiku, kdy žena neb dítě tonou již v nebezpečí a kdy snad může lékař přijít pozdě.“

Konečně spadá do této kapitoly ještě zmínka *o bezbolestném porodu*.

Otázka bezbolestného porodu, rozvířená zejména v poslední době, jest zvláště pro kandidátky mateřství vždy aktuální. Nelze v rámci tohoto spisku vyčerpat historii bezbolestných porodů; stačí říci, že od pradávna usilovalo lidstvo o to, aby se rodící ženě v jejich bolestech ulevilo. Vědecky začalo se ovšem na tomto problému pracovat teprve v době nejnovější. Roku 1853 po prvé porodila anglická královna Viktorie v narkose chloroformové a teprve od této doby začali se o tuto otázku zajímat netoliko lékaři, nýbrž i filosofové a náboženští myslitelé. Odpůrci bezbolestných porodů zastávali názor, že bolest při porodu jest nezbytná, že jest jakousi pečeti lásky mateřské a podmínkou pro zdravý mateřský cit. „Hrdinkami porodu“ nazývali ony ženy, které toužily po tom, aby při plném vědomí daly život svému dítěti. I ethicky patří prý porod při plném vědomí k největšímu štěstí ženy, jež je tím větší,

čím bolesti byly větší. Proto také zůstává matka dítěti bližší po celý život než otec, že si je vykoupila svou bolestnou hodinkou. Naproti tomu zastánci bezbolestných porodů udávají, že odstraněním porodních bolestí přestanou se ženy, moderním životem zhýčkané obávat porodů a tak pozvedne se populace národů. Dokazovali, že dá se tak očekávat úbytek pokoutních, nebezpečných potratů. Dožadovali se, aby alespoň první porod, který je obyčejně delší a bolestnější, se odbýval *v mráкотném stavu*. Tak totiž nazývá se stav, do něhož různými uspávacími prostředky můžeme přivést rodičku, kdy v polospánku nevnímá vůbec, nebo jen velmi málo, bolesti během stahů děložních. S lékařského stanoviska možno tedy veřejnost dnes informovat o této otázce v tom smyslu, že *jest zcela dobře možno vésti porody v mráкотném stavu* bez nebezpečí pro matku i dítě. Ovšem porody takové nutno svěřit jen lékaři odborníkovi s metodami mráкотných stavů dobře obeznámenému.

OŠETŘENÍ NOVOROZENĚTE.

Dítě po porodu hlásí se hned čilým křikem.

Lebka novorozeného dítěte nese na sobě viditelné stopy porodu. Vytvořil se na ní t. zv. *nádor* porodní, t. j. vodnatelný otok tím větší čím porod po odtoku vody déle trval. Jeho sídlo odpovídá nejnižšímu místu nebo-li vedoucímu bodu za porodu na hlavičce, tedy nejčastěji bývá v krajině záhlavní. Kromě toho zanechal porodní mechanismus stopy v konfiguraci lebky, neboť, aby hlavička prošla kostěnnou pávní, musely se jednotlivé lebeční kosti pod sebe podsunouti. Všechny jmenované změny na hlavičce novorozeněte samy během několika dnů zmizí a nepotřebují ošetření. Bývá nesvědomitým počínáním některých porodních asistentek, aby vzbudily zdání důležitosti, když snaží se hlavičku různým způsobem „napravovati“.

Důležitým příkazem jest, aby novorozenému dítěti ihned po porodu byla ošetřena očka. Vytíráme víčka oční 3% vodou borovou. Škodlivé bakterie z rodidel ženy snadno mohou ulpěti na jemné sliznici a způsobiti těžké záněty očí, jak jsme se již o tom zmínili. Jest povinností porodní asistentky, když ošetřila matku po po-

rodu, která únavou vyčerpána usíná, aby olejem nebo vaselinou smyla s tělíčka dítěte bělavý maz a čistě je vykoupala ve zvláštní vaničce. Teplá voda budiž vždy teploměrem měřena, má měřiti asi 36° C.

Ošetření pupku, musí věnovati babička zvláštní pozornost a péči podle svých instrukcí a nalezne-li nějakou nepravidelnost (na př. krvácení) hlásiti ji lékaři.

ŠESTINEDĚLÍ.

Tak nazýváme dobu, ve které všechny změny, jež těhotenstvím a porodem byly vyvolány v organismu pozvolna mizí a organismus vrací se v původní stav, jaký byl před těhotenstvím. Poněvadž však — jak výše bylo vyličenó — organismus prodělal změny tak pronikavé, zůstávají přec po této fási určité změny po dlouhou dobu patrné.

Šestinedělí začíná od chvíle, kdy vypuzena byla placenta a trvá asi 6—8 neděl. V této době dochází opět k pozvolné involuci dělohy a k návratu ostatních rodidel a celého těla v přibližně původní stav. Dostavuje se opět čmýra, ač-li žena nekojí. Jestliže kojí, pak zpravidla vajíčka nezrají (nemůže tedy obyčejně dojít v tuto dobu k novému oplodnění) a nedostavuje se menstruace až po odstavení dítěte. Prsy v prvních dnech šestinedělí odměšují mlezivo, po 3—4 dnech pak tvrdnou, nalévají se a odměšují stejnoměrně zbarvené *mléko*. Množství mléka pravidelně odměšovaného přibližně stoupá asi do 5—6 měsíce, pak zvolna mizí. Z rodidel odtéká v šestinedělí výtok, zvaný očistkami. Vzniká následkem poranění rodidel, zejména z dělohy. První 3—4 dny bývá

krvavý, pak hlenovitě krvavý, po týdnu vodnatý až hlenovitý, ve 4. týdnu mizí úplně.

Pro hygienu šestinedělí je dobře si uvědomit, že po porodu zůstává ve vyprázdněné děloze místo, kde sídlilo lůžko, jako zející rána. Každá nečistota, která do této rány přijde, je sto způsobiti otravu krve právě tak, jako když hnisoplodné zárodky dostanou se do kterékoli rány na těle. Proto je třeba, aby nedělka, ačkoliv se necítí nemocnou a nemocnou není, zachovávala přece klid asi 5—7 dní na lůžku a nebyla rozčilována ničím ani návštěvami. Pro tento čas nechť vyprázdnění měchýře i konečníku, na jehož pravidelnost jest důrazně dbáti, děje se na ložní míse. Jen se svolením lékaře a přísně asepticky má být přikročeno k brání moče gumovou cévkou a to tehdy, když obvyklými prostředky nemůžeme vymočení docílit. Péče o stolicí (obyč. 2.—3. den), pravidelné měření teploty, zůstává se porodní assistentce, která denně musí dohlédati i na dítě (koupání a pod.) Strava má býti první dny velmi lehce stravitelná (kaše, polévky, mléko a pod.) od třetího dne bez obav lze přejíti k stravě obvyklé, domácí. Není třeba zdůrazňovat, že kojící ženě nepřísluší požívatí množství alkoholu nebo jídel zvlášť pepřených a kyselých. Matčiny dietní chyby záhy prozradí se na zažívacích potížích kojence. Morální povinností každé zdravé matky jest, aby své dítě *sama kojila*. Po prvé se přikládá dítě k prsu asi 12—24 hodin po porodu, když

matka se spánkem řádně posilnila. Lůžko smí nedělka opustiti asi 5.—6. den (za normálních poměrů). Předčasné vstávání, brzká tělesná námaha mívá za následek krvácení, špatnou involuci dělohy a řadu jiných úchylek. Stejně chybný je opačný extrém t. j. zbytečně ponechávati nedělku v posteli třeba řadu týdnů. Mívá to za následek úchylnou polohu dělohy, která přepadá do zadu a svalstvu chybí přirozený tonus, nehledě k nedostatku pohybu, jehož je třeba k správnému krevnímu oběhu. Vhodný břišní pás umožní chabějším stěnám břišním rychlejší návrat v původní stav. Důležité jest, aby v pokoji nedělčíně bylo postaráno o zdravý, čerstvý vzduch pravidelným větráním.

PÉČE O KOJENCE.

Přesně vzato, hovoříme o *novorozenci* jen dokud nese na sobě známky bývalého spojení s matkou, t. j. dokud zbytek pupečníku neodpadne. Tento zbytek pupečníku totiž v prvních dnech šestinedělí sesýchá a scvrká se. Pravidelně 6. — 7. den odpadá a zůstane po něm jen začernalé místo záhy se pokrývající pokožkou a vtahuje se do vnitř. Pak dokud je dítě matkou vyživováno, mluvíme o *kojenci*. Mléko mateřské obsahuje cukr, tuk, bílkoviny a sole. Mlezivo, které objevuje se před sekrecí mléka, jak bylo uvedeno, je bohatší na všechny výživné látky (vyjma cukr) než mléko. Žaludek novorozence je tak přírodou vybaven, že může dobře strávit jen mateřské mléko. Toto jest nejlepší výživou i tehdy, kdy, jak jsme slyšeli, vyměšují žlázy mléčné ještě jen mlezivo. Toto mlezivo působí vhodně na střevo novorozence nutíc je k brzkému vyprázdnění smolky (t. j. obsahu střevního). Velký význam přirozené výživy dítěte mateřským mlékem nejen pro momentální výživu, ale i pro další výstavbu jeho těla jest nesporně vědecky dokázán. Stačí jen poukázat na to, že děti vyživené uměle (třeba za dozoru nepovolanějších odborníků) jsou da-

leko více náchylné k mnoha nemocem (na příklad křivici) než děti, jimž mateřský prs nebyl odepřen.

Matka pak tím, že kojí, staví nejenom svému dítěti první pilíř zdraví, nýbrž prospívá i sobě, neboť fyziologickým ssacím drážděním žláz prsních vzbuzují se reflektoricky stahy děložní — děloha dříve přivádí se do normálního stavu. O technice kojení poučí nejlépe mladou matku porodní asistentka. Nutno zdůraznit, že zvláště pro první čas je třeba *trpělivosti*, než se naučí kojenec řádně pít, a pak *pravidelnosti*. Příkladá se k prsu obyčejně jednou za 4 hodiny, v druhém týdnu může si zvyknouti na delší pausy. V noci, pokud dítě samo se o potravu nehlásí, je záhodno dopřáti matce klidu. Na začátku potřebuje dítě nasycení 15—30 min. později postačí asi 10 min. Prsy se střídají. Je chybou domnívati se, že každý křik kojencův znamená hlad. Příčiny křiku často leží jinde. Je prospěšno, aby dítě si zvyklo na přesný pořádek v krmení, (který dle okolností určí po případě lékař) v zájmu svém i matky. Mnohé ty „cucáky“ a „dudlíky“ v nichž naše matky tak si libují, jsou nešvarem a již z důvodů čistoty měly by se odstraniti. Dobře vyvinuté děti vypijí v prvním měsíci ca 60 gr, v druhém 100 gr, později 150—200 gr. O množství vypitého mléka nejlépe přesvědčí se matka zvážení dítěte před a po kojení. Jest fyziologickým zjevem, že první 3—4 dny dítě na váze ubývá, což později lehko dohoní. Neprospívá-li dítě, je

nutno včas tázati se lékaře. Jen z vážných důvodů, nemůže-li matka kojiti — což vždy má posuzovati lékař — jest třeba nahraditi matku kojnou. Nejlepší jsou kojné mladé mezi 20.—28. rokem, o jichž zdraví musí se lékař přesvědčiti, aby se zabránilo přenesení nebezpečné nemoci (syphilis, tuberkulosa, kapavka atd.) Když ani jedno ani druhé nelze opatřiti, nezbyvá než sáhnouti k *umělé výživě*. Že nese s sebou určité risiko bylo již zdůrazněno. Používá se zdravého mléka kravského nebo smetany. Mléko však obsahuje více bílkovin a solí, ale méně tuku a cukru. Proto je nutno podávati kravské mléko (dobře sterilisované) zahřáté a tak připravené, aby alespoň přibližně odpovídalo mléku mateřskému. Ředíme je vodou s přísadou cukru. Podle věku kojence mísí se 1 díl mléka s 1—2 díly vody; nutno vždy poraditi se s odborníkem. Úzkostlivá čistota láhve i sosáku jest na bíledni. Přísada dobrých dětských mouček přichází v úvahu obyčejně po 4. měsíci. Je vidět, že umělá výživa je komplikovaná a že je nutno vždy poraditi se s lékařem. Zuby počnou se prořezávati v 7.—8. měsíci. Na konci prvního roku začíná dítě běhati; není radno staviti dítě dříve než samo vstává. O významu tělesné čistoty a pohybu na zdravém a zejména slunném prostředí byla již zmínka výše, neboť platí i tu staré pravidlo: „*Kam nemůže slunce, tam chodí lékař.*“

REJSTŘÍK VĚCNÝ.

<p>Aforismy 99, 143.
 Akce katolická 92, 121.
 Alkoholismus 206.
 Bezdětnost 210, 212.
 Církev 26, 30, 34, 67, 80,
 120, 121.
 Cit předstíraný 10.
 Čistota 31, 42, 94, 201, 213.
 Dědičnost 128, 129, 136.
 Děti 13, 23, 68, 69, 74,
 91, 112, 144, 157, 185,
 211.
 Diplomacie a manželství
 107, 108, 109, 110.
 Domácnost 163.
 Domov 97, 164.
 Duše 19, 20, 24, 28, 29,
 36, 44.
 Důvěra 103, 118, 139.
 Emancipace 79, 199.
 Erotika 86, 87, 88.
 Erotika v manželství 84, 85,
 Eugenika 126, 127, 204.
 Fiflenky 147.
 Hospodyně 166, 167.
 Hry 202.
 Hřích 16, 19, 27, 28, 32,
 36, 39, 44.</p> | <p>Humor 114, 115.
 Hygiena manželství 199.
 Hygieny, úkol 199.
 Hysterie 104, 105, 106, 107.
 Ideál 75, 82.
 Instinkt, 25.
 Kojenec, péče o 234.
 Kojenec, umělá výživa 236.
 Kojení 232, 235.
 Kojné 236.
 Konflikty viz Rozmišky
 Krise manželství 62, 64.
 Kritika manželství 62, 64.
 Láska 57, 59, 88, 90, 91,
 92, 101, 132, 187.
 Láska, Boží 9, 14, 20, 23,
 24.
 Láska dítěte 15, 16.
 Láska k dítěti 14, 22, 157.
 Láska manželská 10, 20,
 85, 89, 104.
 Láska matčina 17.
 Láska na první pohled 122.
 Láska snoubenců 9, 10.
 Literatura 82.
 Manželství 106, 116, 132,
 208.</p> |
|---|---|

- Manželství beznáboženské 70, 72, 90.
 Manželství kamarádké 174, 175, 177, 178.
 Manželství, problematika 52.
 Manželství smíšená 124, 125.
 Manželství stavovské 137, 138, 139.
 Manželství, účel 31, 54, 93, 150, 199, 211.
 Manželství, úkol 58, 59, 70.
 Manželství, věda o 52, 68.
 Manželství, vliv výchovný 58.
 Manželství, znesvěcení 7, 19, 21.
 Manželství, zneuctění 21, 36.
 Manželství zneužívání 7, 34, 36, 38, 42, 159.
 Manželství, ztroskotání 118.
 Mateřství 150, 156, 199, 209.
 Matka, dobrá 37, 152.
 Menstruace 215, 218, 222.
 Modlitba 98, 125, 171.
 Nemoce venerické 205, 206.
 Nemoce ženské 204.
 Nevěstky 37, 38, 73, 126.
 Novorozeně, ošetření 229.
 Odpor pohlavní 76.
 Otužování dětí 202.
 Ovium 215.
 Pannensství 94.
 Péče o kojence 201.
 Písmo svaté 30, 31.
 Pokání 43.
 Poradny manželské 116, 118, 119, 120, 128.
 Poradny sňatkové 119, 125, 127.
 Porod 200, 214, 221, 223, 224, 225, 227.
 Porod bezbolestný 227.
 Porod, omezení 32, 33, 35, 36, 121, 155.
 Porod předčasný viz Potrat.
 Porodů, úbytek 39, 41, 149, 177.
 Potomstvo 22.
 Potrat 205, 212.
 Povaha 168.
 Povahy výchova 170.
 Požitky smyslné 29.
 Právo manželské 78.
 Prohlídka lékařská 207.
 Prostředky umělé 32, 175.
 Příjice 205.
 Příklad špatný 18.
 Pud 24, 25, 27, 36, 82, 83, 93.
 Pud pohlavní 8, 9, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 81, 85, 103, 210.
 Pud pohlavní, ukájení 31, 121, 209.
 Pud pohlavní, zneužívání 27, 28, 39, 81.

- Pud sebezachování 21, 22, 23, 24.
 Pud zachování druhu 22, 23.
 Radost 110, 111, 112, 113.
 Rasová hygiena viz Eugénika.
 Rodiče 88.
 Rodina 8, 20, 56, 68, 70, 71, 98, 199.
 Rodina, svatá 20, 70.
 Rozkoš pohlavní 87, 90.
 Rozmíšky 76, 77.
 Rozum 23, 25, 36, 44, 77, 83, 102.
 Rozvod manželský 128, 183, 184.
 Rytířskost 171, 172.
 Samostatnost ženy 79.
 Sebekázeň 77, 83.
 Sňatek pozdní 179, 203.
 Sňatek pro peníze 134, 135, 136, 204.
 Sňatek raný 179, 180, 181, 182, 203.
 Sňatek z lásky 131, 133.
 Sňatek z rozumu 130, 133, 134.
 Sňatky příbuzenské 129, 130, 205.
 Snoubenci 13, 68.
 Soulad manželství 80.
 Spánek 212.
 Spermium 214.
 Spokojenost 97.
 Sport 202, 219.
 Správa duchovní 121.
 Stud 25, 26, 27.
 Styk manželský 32, 209, 220.
 Svátost manželství 7, 11, 12, 21, 54, 68, 69.
 Svátosti 11, 12, 43.
 Svátostné milosti 12.
 Šestinedělí 231, 232.
 Škola beznáboženská 18.
 Štěstí 24, 30, 94, 96, 97, 98.
 Štěstí manželské 89, 95, 96, 113.
 Štěstí rodinné 95.
 Těhotenství 214, 216, 217.
 Těhotenství, hygiena 219.
 Tělo 13, 24, 28, 29, 30, 70, 87.
 Vášeň 11, 57, 72, 118.
 Věrnost 11, 12, 39, 59, 69, 73, 80, 101.
 Víra 18, 27, 35, 40, 44, 125.
 Volba manžela 122, 124, 128.
 Vůle 23, 25, 65, 66, 170.
 Vůle k ideálu 66.
 Výživa 165.
 Výživa dítěte 200.
 Zákon manželský 77.
 Zákon rozlukový 55, 56.
 Zdraví 29.
 Zdrželivost 32, 35, 207.
 Zvyk 189.
 Žárlivost 101, 102, 103, 118.
 Život pohlavní 21.

O B S A H.

O SVÁTOSTI STAVU MANŽELSKÉHO.

	Str.		Str.
Úvodem	7	Pud sebezachování	21
Bůh láska nekonečná	9	a pud pohlavní	21
Láska snoubenců	9	Pod vládou rozumu	23
Láska manželská	10	Stud	25
SVÁTOST stavu manželského	11	Zneužívání pudu pohlav-	
Děti, požehnáním rodiny	13	ního	27
Láska mateřská	14	Život v manželství	31
Láska dítěte	15	Zneužívání manželství	34
Kéž bych mohl ještě jednou		Důvody zdánlivé	34
začít	18	Skutečné důvody	35
Hlavní přednost manželství	19	Katolík a zneužívání man-	
Zneuctění a znesvěcení		želství	36
manželství	21	Neuprosná otázka	37
		Žádný důvod neomluví	38
		Sebevražda bílého plemene	39

ETHIKA MANŽELSTVÍ.

Předmluva k ethice man-		Volba manžela	122
želství	51	Požehnání a kletba dědič-	
O krisi manželství	60	nosti	128
Vůle k ideálnosti	65	Sňatky z lásky a sňatky	
Manželství upevněné v		rozumové	130
Kristu	68	Sňatky pro peníze	134
Zkreslený ideál	71	Stavovské manželství	137
Manželství bez rozmišek	76	Manželství z důvěry	139
Změněná žena	78	Aforismy o mateřství	143
Pohlavní problém	81	Manželství jako pracovní	
Manželství láskou nesené	84	společnost	146
Světový zákon lásky	90	Fiflenky nebo matky	147
Umravněné manželství	92	Mateřství-Mateřskost	150
O rodinném štěstí	95	Početná rodina	157
Aforismy o lásce a man-		Hledá se hospodyně	162
želství	99	Výchova charakteru	167
Proti žárlivosti	101	Královská ctnost rytířskost	171
Již ne hystericky	104	Kamarádké manželství	174
Více diplomacie v man-		Raný či pozdní sňatek	179
želství	107	Ušnadněné rozvody	183
Rozsevač radosti	110	Životní umění, manželské	
Humor v manželství	113	umění	188
V poradně manželské	116	Zápas životní	192

HYGIENA MANŽELSTVÍ.

Úvodem	199	Ošetření novorozeněte	229
Těhotenství	214	Šestinedělí	231
Hygiena těhotenství	219	Péče o kojence	234
Porod	223	Rejstřík	237